

TRANSILVANIA

Anul LIII.

Iulie—August 1922

Nr. 7—8.

Nr. 1180—1922.

Raportul general

al comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ asupra lucrărilor sale și a situației acestei instituțiuni în anul 1921.

Onorată adunare generală!

Nu putem începe raportul general din acest an, fără de a lua act, înainte de toate, cu adâncă durere despre trecerea din viață a președintelui nostru *Andrieu Bârseanu*, care din 1898 până în ceasul din urmă al vieții sale a fost unul din stegarii cei mai de frunte ai însoțirii noastre, întâiu ca director de despărțământ, apoi ca vice-președinte și președinte. Mort în ziua de 19 August 1922 la ora 6 p. m. în București, el a fost transportat la Sibiu, unde în 23 August a fost înmormântat cu deosebită solemnitate. Comitetul central al «Asociațiunii» noastre declarându-l «mortul» «Asociațiunii», într'o ședință extraordinară a luat următoarele hotărâri: 1. să exprime «în corpore» condoleanțe familiei mult regretatului nostru președinte; 2. să tipăriască necrologul cuvenit; 3. să avizeze pe directorii despărțămintelor din centrele mai de seamă despre trecerea din viață a președintelui nostru precum și despre data înmormântării; 4. să încredințeze pe dl Dr. I. Lupaș, membru în comitetul nostru central, să rostiască panegiricul cuvenit; 5. să depună o coroană de flori naturale pe sicriu; 6. să închine un număr din revista «Transilvania» memoriei lui; 7. să avizeze așezămintele noastre bisericesti și culturale mai de seamă despre data înmormântării; 8. să întemeieze un fond cu numele An-

dreiu Bârseanu prin subscripție publică, deschisă de «Asociațiune» cu suma de 10,000 Lei. Aceste hotăriri s'au și executat întocmai sau sunt pe cale de a se executa. La acest loc invităm pe numeroșii admiratori, elevi, prieteni și cunoscuți ai decedatului nostru președinte precum și întreaga obște românească să contribuie cu obolul lor la sporirea fondului Andreiu Bârseanu, pentruca acest fond să fie vrednic de numele strălucit ce-l poartă.

După această dureroasă împărțășire, în conformitate cu dispozițiile statutelor, avem onoare a prezenta darea noastră de seamă asupra lucrărilor săvârșite în anul 1921 și în partea primă a anului 1922, cum și asupra situației «Asociațiunii» în acest restimp.

În urma stăruințelor continue ale comitetului central și mulțumită activității desinteresate a dlor directori de despărțăminte și ale onoratelor comitete ale despărțămintelor, constatăm cu bucurie, că Societatea noastră este tot mai mult sprijinită în lucrările ei pentru înaintarea neamului de toate păturile noastre sociale.

Lumea românească se convinge pe zi ce merge tot mai mult, că această societate are astăzi în multe privințe o importanță și mai mare decât înainte de războiu și că astfel, ea trebuie sprijinită atât în privința materială cât și în privința morală cu cel mai curat idealism, așa cum din cel mai curat idealism ea a fost înființată, condusă și sprijinită în tot trecutul ei de 61 de ani. Cu atât mai mult pentrucă, altfel, astăzi prin organizarea de societăți ale diferitelor bresle, ici ale preoților și învățătorilor, dincolo ale meseriașilor, industriașilor, comercianților și agricultorilor, iar de altă parte și ale tuturor celorlalte bresle, neexceptionând nici pe acele ale sexului feminin, pericolul unui haos s'ar pronunța din zi în zi mai mult în mijlocul poporului nostru. Și este, credem, îndreptățită temerea, că, în felul acesta, ar putea să prindă rădăcini adânci în suflete și slăbiciunea pernicioasă pentru ocrotirea intereselor individuale și materiale în paguba intereselor spirituale, cari întotdeauna trebuie să primeze, pentruca în viața neamului nostru să se instăpânească o atmosferă de sănătate și putere morală.

Nota caracteristică a «Asociațiunii» noastre a fost, precum este știut, în tot trecutul ei, idealismul. Prin idealism ea a cucerit

în trecut și prin idealism va cuceri și în viitor. Rezultatele îmbucurătoare ale activității acestei societăți, în anul asupra căruia facem această dare de seamă, sunt o nouă și mult grăitoare dovadă, că ea merge pe căi bune, stăruind neîntrerupt pentru concentrarea forțelor răslețe ale neamului și, în chipul acesta, înlăturând tendințele, cari involvă în sine primejdii și piedeci în calea progresului nostru național-cultural.

Convinși astfel de rolul important ce «Asociațiunea» îl are în viața neamului nostru, tot mai mulți stegari se înșirue pe zi ce merge, în rândurile ei. De importanță deosebită este însuși faptul, că directorii și secretarii actuali ai despărțămintelor acestei instituții au luat asupra dâșilor, în această epocă de materialism fără păreche, nu numai sarcina grea dar nobilă de a conduce *gratuit* organizația noastră culturală și de a face propagandă culturală și economică pentru ridicarea masselor, ci impunându-și cei mai mulți chiar și însemnate jertfe materiale.

Și acești directori — ca să ne restrângem numai la dâșii — sunt reprezentanți ai tuturor păturilor noastre sociale: ai *preoțimei*, reprezentate prin 3 canonici, un asesor consistorial, 29 protopopi și 16 preoți, — ai *oamenilor cunoscători de legi*, reprezentati prin 18 advocați, 3 judecători (foști advocați) și un judecător, — ai *corpului didactic*, reprezentat prin 1 profesor universitar, 1 director regional, 6 directori de liceu, 3 profesori, 3 revizori școlari și 1 învățător, — ai *administrației*, reprezentati prin 6 primpretori și 2 pretori, — în sfârșit ai *altor profesioniști*, reprezentate prin 1 inginer-inspector general de mine, 1 medic, 1 librar și 1 comerciant.

Tot din astfel de elemente sunt compuse și comitetele despărțămintelor și frumoasa ceată de conferențieri, care crește an de an și care de prezent se ridică la un număr de câteva sute.

Între astfel de împrejurări, e natural, ca «Asociațiunea» să se reorganizeze în timp apropiat, în întregime, și ca și acolo, unde până acum binefacerile ei sunt mai puțin cunoscute, să se impună.

Astfel munca sistematică și roadele bune ale muncii acestei instituții încep a avea răsunet, în cercuri tot mai largi, și în vechiul Regat. De aici dorința câtorva centre de acolo, de a se organiza după felul și în cadrele de organizare ale «Asociațiunii».

Aceste spuse în genere, vom trece, rând pe rând, la lucrările îndeplinite de comitetul central, de organele despărțămintelor și agenturilor și de secțiunile științifice-literare, în anul de gestiune din urmă, prezentând onor. adunări generale rezultatele activității acestora și situația instituției noastre.

I. Despărțămintele. Cătră aceste organe (filiale sau secții) principale ale «Asociațiunii» se îndreaptă, cum am arătat și în alți ani, în primul rând toate stăruințele noastre, pentrucă prin organizarea și cu conlucrarea lor, organizăm și munca culturală și economică a satelor și orașelor noastre.

Din *anexa I* a acestui raport, asupra activității despărțămintelor în cursul anului 1921/22, rezultă, că până la data de față avem reconstituite 69 despărțăminte (cu 16 mai multe decât în anul de gestiune 1920/21), anume, pe lângă cele 53 *despărțăminte, reconstituite de mai înainte, anume:*

1. Agnita; 2. Aiud; 3. Alba-Iulia; 4. Băsești; 5. Beclean;
6. Beiuș; 7. Bistrița; 8. Blaj; 9. Boroș-Ineu; 10. Brad; 11. Brașov;
12. Ceica; 13. Ciachi-Gârbău; 14. Cincul-mare; 15. Cluj; 16. Cohalm;
17. Deva; 18. Dicio-Sân-Mărtin; 19. Dobra; 20. Făgăraș;
21. Geoagiu; 22. Gherla; 23. Huedin; 24. Hunedoara;
25. Ibașfalău; 26. Iliă-murășană; 27. Indol (*Iara de jos*); 28. Lăpușul-unguresc;
29. Mărghita; 30. Mediaș; 31. Mociu; 32. Murăș-Oșorheiu;
33. Năsăud; 34. Nocrich; 35. Oradea-mare; 36. Orăștie;
37. Oravița; 38. Rîciu (*Bandul de Câmpie*); 39. Sălciua;
40. Săliște; 41. Sân-Nicolaul-mare; 42. Satu-mare; 43. Sebeșul-săsesc;
44. Șercaia; 45. Sibiiu; 46. Sighet; 47. Șimleu; 48. Tășnad;
49. Teaca; 50. Tinca; 51. Treiscaune; 52. Viștea; 53. Zărnești, —

au fost reconstituite următoarele 16 despărțăminte:

1. Abrud Cămpeni; 2. Almaș; 3. Baia-mare; 4. Bocșa; 5. Chioar;
6. Dej; 7. Giurgeu; 8. Gurghiu; 9. Hațeg; 10. Jibou;
11. Jiu; 12. Murăș-Ludoș; 13. Vințul de sus (Măhaciu); 14. Seini;
15. Timișoara; 16. Turda.

S'au constituit de nou în acest an 9 despărțăminte, anume:

1. Beliu; 2. Copalnic-Mănăștur; 3. Mercurea-Ciuc; 4. Râșnov;
5. Săcele; 6. Salonta-mare; 7. Sărmașul-mare; 8. Teiuș;
9. Vințul de jos.

Deci în total 78 *despărțăminte constituite și în funcțiune.*

Au rămas *nereconstituite următoarele 17 despărțăminte* :

1. Becicherec; 2. Biserica-albă; 3. Boroș-Sebeș; 4. Bran; 5. Bucium; 6. Buziaș; 7. Caransebeș; 8. Ciacova; 9. Crasna; 10. Hălmagiu; 11. Lipova; 12. Lugoj; 13. Mercurea; 14. Murăș-Uioara; 15. Reghin; 16. Sighișoara; 17. Vișeu-Iza.

Numărul total al despărțămintelor noastre până la data de față este de 96.

Despărțămintele Panciova și Vârșeț au rămas în întregime la Jugo-Slavia.

Proiectate a se înființa sunt următoarele 31 despărțăminte :

1. Bega; 2. Birchiș; 3. Făget; 4. Murăș; 5. Timiș; 6. Bozovici; 7. Orșova; 8. Teregoava; 9. Moldova-nouă; 10. Comloșumare; 11. Șetin; 12. Aradul-nou; 13. Recaș; 14. Vinga; 15. Carcii-mari; 16. Ileana; 17. Cheuchiș; 18. Valea-Streiului; 19. Pui; 20. Feldioara; 21. Hărman; 22. Cefa; 23. Chreșteș; 24. Torda; 25. Uifalău; 26. Drișca; 27. Săchehid; 28. Sălard; 29. Aleșd; 30. Zălau; 31. Odorheiu.

Din vechiul Regat, afară de cele 2 centre Iași și Paniciu, amintite în raportul nostru din anul trecut, au cerut informațiuni asupra felului de organizare a societății noastre și și-au exprimat dorința să intre în legătură cu noi și *anumite cercuri* din București, Ploești, R.-Vâlcea, Focșani, Duroștor ș. a. Tuturor s'au dat cărți din editura «Asociațiunii» și îndrumările trebuincioase în scopul organizării; intrarea lor, însă, în organizația noastră, s'a făcut pendentă de înțelegerea prealabilă cu «*Liga Culturală*».

Afară de aceste, felul nostru de lucrare sistematică a fost relevat și recomandat cu multă căldură de mai multe ziare și reviste din vechiul Regat, unele din ele stăruind, cu tot înadinsul, ca societatea noastră să înceapă și acolo organizarea culturală pe baza experiențelor câștigate în părțile ardelene.

Nu putem încheia acest capitol, fără a releva cu laudă hărnicia a o seamă de despărțăminte, modul lor priceput de lucrare, jertfele ce aduc pentru înaintarea «Asociațiunii» și, prin aceasta, la ridicarea culturală și economică a poporului nostru, îmbrățișând cu căldură toate sau aproape toate problemele luate în programul de activitate al instituțiunii noastre.

Astfel, cum se poate vedea din anexa I a acestei dări de seamă un număr frumos de despărțăminte s'au distins în anul

1921/22 prin ținerea unui număr considerabil de prelegeri populare, cutrierând, în acest scop, toate sau aproape toate comunele din despărțământ, prin înființarea de agenturi și biblioteci în satele ce le aparțin, prin înscrierea unui număr considerabil de membri, de toate categoriile, unele înscriind, prin stăruința dlor prefecți și prim-pretori toate comunele din județ (ca s. e. în jud. Sibiiu și Năsăud) sau din întreagă plasa (ca s. e. la Huedin și Ciachi-Gârbău), altele prin desfacerea de lozuri ale loteriei «Asociațiunii» și prin desfacerea Calendarului acestei instituții ș. a.

De relevant îndeosebi sunt și jertfele de altă natură, aduse de unii domni directori sau de alți binefăcători ai cauzei noastre culturale, ca s. e. punerea vehiculelor în mod gratuit la dispoziția conferențiarilor, cum s. e. a făcut: Dir. Băncii Centrale pentru industrie și comerț, sucursala Sibiiu, dl Dr. Nicodim Cristea în desp. Almaș, dl Bărbosu în desp. Copalnic-Mănăștur.

Fie ca conducătorii tuturor despărțămintelor noastre să se însuflețească la fel și să contribue pe întrecute la ridicarea cât mai grabnică a neamului nostru pe treapta cea mai înaltă de cultură și bunăstare.

II. Agenturile și bibliotecile populare ale „Asociațiunii“. Pe cum se știe, «Asociațiunea» a tipărit, înainte și după războiu, în editura sa și urmează a tipări o seamă de broșuri și în fiecare an un calendar, cu menirea de a înființa din ele biblioteci populare în satele și orașele noastre, de a le distribui gratuit în anumite ocazii și de a le răspândi și pe cale de abonament. Cu aceste cărțicele «Asociațiunea» a pus temeiul, în cursul timpului, la un număr din ce în ce mai mare de *biblioteci populare*, cari au fost date în grija *agenturilor*, constituite în baza statutelor instituțiunii noastre, unde se găsiu împrejurări prielnice în acest scop. Aceste biblioteci s'au sporit rând pe rând și cu alte cărți potrivite și tot mai mult vor trebui ele sporite și mai ales bine utilizate în viitor, stăruind neîntrerupt conducătorii agenturilor, ca ele să devină pretutindeni și pentru toți un nesecat «isvor de apă vie».

În anul de gestiune 1921/22 comitetul central a distribuit agenturilor sale de nou înființate peste 700 astfel de biblioteci, dintre cari pentru toate comunele din județul Târnava-mare 125

și pentru cele din întreg județul Murăș-Turda 130. Un număr considerabil de astfel de biblioteci le-a dăruit bibliotecilor școlare, spitalelor, orfelinatelor ș. a. Un număr însemnat de cărți și calendare au fost distribuite membrilor, mai ales celor ajutători; iar în 6 Maiu 1922, cu ocazia sfințirii bisericii din Sf. Gheorghe, s'au dăruit pentru distribuire poporului de către I. P. S. S. dl mitropolit Dr. *Nicolae Bălan* un număr de 595 de cărți și calendare, tot atâtea exemplare distribuindu-se, în aceeași zi, cu ocazia serbării Ligei Culturale ce a avut loc la Curtea de Argeș.

Ca și în anul trecut, așa și în acest an P. S. S. dl Dr. *Iuliu Hossu*, episcopul Gherlei, cu ocazia vizitațiilor sale canonice, face și propagandă culturală, înființând pe unde trece agenții ale «Asociațiunii» și plasând în fiecare din ele câte o bibliotecă. În anul trecut a înființat 81 astfel de agenții și 80 de biblioteci, între aceste și în 5 comune *rămase afară de granițele țării noastre (în Ceho-Slovacia)*; iar în anul de față, cu cele 122 serii de cărți trimise de comitet înființează tot atâtea agenții și biblioteci în comunele pe unde urmează a-și face apostolia. Iată o rară și nobilă apostolie, pentru care «Asociațiunea» și neamul nostru îi rămân pentru totdeauna recunoscătoare P. S. Sale.

În anul de față i s'au trimis, la cerere, și P. S. S. dlui *Nicolae Ivan*, episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, 50 de biblioteci, pe care, în stăruința nobilă de a face deplină apostolia sa, dorește a le distribui agențiilor «Asociațiunii» ce va înființa, în comunele unde face vizitație canonică.

La sfârșitul anului 1920 am avut înființate 894 de biblioteci. În cursul anului 1921 s'au mai distribuit 700. La sfârșitul acestui an am avut 1594 biblioteci populare.

III. Casele Naționale. Când comitetul central a început să facă propagandă pentru înființarea Caselor Naționale, și-a dat bine seama, că realizarea acestei idei frumoase, va întîmpina multe și mari piedeci. Știă, că se cer în acest scop, înainte de toate bani, îndeosebi în împrejurările actuale mulți, foarte mulți bani. Știă bine, că de Case Naționale, așa cum erau proiectate de noi, cu sală de citire, cu sală pentru serbări și petreceri, cu încăperi pentru cooperativă etc., nu se vor putea apuca la început multe comune și că multă vreme, va trebui

să rămânem în cadre mai modeste, așteptând ca pe lângă munca noastră să contribuie și timpul și împrejurările. Știam, că una din condițiile principale la realizarea acestei instituții este agonia terenului necesar, pe care nădăjduiam să-l putem obține gratuit cu prilejul reformei agrare pe seama tuturor comunelor. Socotiam, apoi, că ajungând comunele în posesiunea terenului necesar, se vor putea aduna mai ușor sumele trebuincioase pentru clădire, spre care scop «Asociațiunea» a pus și ea în vedere un ajutor însemnat, mai ales în ce privește facerea planurilor de zidire și arhitecturii. O făcea aceasta, mai ales în nădejdea, că reușind pe deplin Loteria aranjată de instituțiunea noastră, i se va înlesni acordarea acestor ajutoare.

Acum, însă, după doi ani de propagandă pentru înființarea Caselor Naționale, după nenumărate intervenții și după experiențele câștigate în această chestiune, am ajuns la convingerea, că realizarea scopului ce ne-am propus este neasemănat mai dificilă decum ne închipuiam la început. Terenul necesar trebuie să fie achitat, iar sumele și alte mijloace necesare au să fie adunate cu răgaz.

În anii 1921 și 1922 ni s'au adresat rugări din toate părțile, să mijlocim teren pentru Casele Naționale și din multe locuri ni s'au cerut sume de zeci de mii Lei pentru renovarea unor edificii, având să fie prefăcute în Case Naționale sau pentru zidirea în întregime a acestor case.

Toate ajutoarele, ce s'ar putea eventual da pentru acest scop, s'au făcut pendente de reușita Loteriei.

Astfel ceea ce doară s'ar putea realiza acum în interesul Caselor Naționale ar fi: ca să se mijlocească terenul necesar pe seama acelor comune, cari iau sarcina de a plăti prețul acestui teren și să se stărue ca rând pe rând și cu răgaz agențiile «Asociațiunii», în înțelegere cu comuna, să adune mijloacele necesare pentru clădire.

În această direcție se lucrează în multe din satele și orașele noastre. Amintim aici orașul Sibiiu, unde se adună mijloacele necesare pentru clădirea unei Case Naționale populare pentru care s'a obținut și un ajutor de Lei 100,000, votat de Consiliul Dirigent; de asemenea comunele Roșia, Vurpăr, Sibiel, Călnic, Porcești și altele din județul Sibiiu și altele din alte județe.

Iar în împrejurările actuale, și până la venirea unor timpuri mai bune, va trebui să ne mulțumim și numai cu o cameră cât de cât potrivită, în care să fie așezată Biblioteca agenturei și unde să se poată adună cei doritori de cetit și de învățatură.

Vom aduce aici ca exemplu începuturile vrednice de laudă, făcute în această privință de organele despărțămintelor noastre din Baia-mare, Ciachi-Gârbău, Hida, Hunedoara, Zărnești ș. a., cari ca centre ale despărțămintelor au înființat câte o Casină sau câte o Casă de cetire, și ne vom raportă, mai ales, la două exemple: unul din comuna Paloș (jud. Târnava-mare) și altul din Lipoveni (jud. Sătmar). În cea dintâi s'a înființat o Casă de cetire, adăpostită în edificiul primăriei, în cea de a doua dl Petru Nagy, învățător, a înființat o agentură a «Asociațiunii» cu 34 membri, cari se adună la școală, unde de regulă li se țin prelegeri de trei ori pe săptămână și li se cetește din cărțile bibliotecii populare și din cărțile și ziarele dela particulari. Cu ocazia conferențelor în timpul iernii, dl Nagy a dăruit materialul de încălzit și luminat.

Astfel de Case de cetire «Case Culturale», «Căminuri Culturale», sau oricum, altfel s'ar numi ele, în cadrele agenturilor «Asociațiunii» mai avem și în alte locuri și prin puțină stăruință s'ar putea înființa în toate satele noastre.

Mai amintim, că în 1921, cu prilejul adunării generale a «Asociațiunii» s'a inaugurat Casa Națională din Sighetul-Maramurășului, unde s'a deschis o mare bibliotecă publică «Valer N. Simian» și un început de muzeu regional. În sala de solemnități a acestei case s'au ținut conferințe și șezători culturale. Au cerut planuri și lămuriri pentru înființarea de case naționale sătești comunele: Vad, Borșa, Bobda, Dorgoș, Babșa ș. a. În câteva comune s'au trimis și arhitecți cari să pregătească planurile de zidire necesare. O pildă frumoasă de jertfă pentru casele naționale oferă dl *Toma Hățegan*, comerciant în Doboșd, care a dăruit locul necesar pentru Casa Națională ce se va înființa. Până la înființarea ei, a pus la dispoziție cetitorilor români o încăpere în apartamentele sale. În acest scop i s'au trimis cărțile necesare pentru un început de bibliotecă românească.

Implinindu-se în a. c. 50 de ani dela moartea marelui erou național Avram Iancu, «Asociațiunea» noastră, care a moștenit

odată cu casa părintească a eroului și tradiții culturale deosebite, a luat inițiativa unei case naționale sătești în Vidra de sus și a unui muzeu istoric al anilor 1848—1849 în legătură cu casa părintească a lui Iancu. Această casă ar rămâne neschimbată, la mijlocul complexului de zidiri proiectate, fiind ea însăși cea mai prețioasă piesă de muzeu. Ministerul de domenii, Casa pădurilor ne-a și încuviințat în acest scop, cu un patriotism vrednic de toată lauda, 300 metri cubici lemn de construcție din pădurile Statului de pe teritoriul comunei Arada—Horia, plasa Câmpeni, județul Turda-Arieș. Având sprijinul necesar și din partea altor autorități și mai ales a marelui obște românești, care e învitată, și la acest loc, să contribuie cu obolul său pentru acest nobil scop, sperăm să putem inaugura această casă în timpul cel mai apropiat. *Numele persoanelor care contribuie cu sume dela 1000 Lei în sus, se gravează în incintele numitei case.* Dna și dl Teodor Doboiu, comerciant în Sibiu, au fost cei dintâi care au contribuit pentru acest scop cu suma de 5000 Lei.

IV. Cursurile pentru analfabeți, cărora despărțămintele le-au dat înainte de războiu o atențiune deosebită, au început să intereseze de nou pe conducătorii satelor noastre, unde cartea și scrisul sunt prea puțin cunoscute.

În acest an, cum arătăm și în anexa specială a despărțămintelor, s'au ținut câteva astfel de cursuri. Comitetul a distribuit în acest scop 1000 abecedare pe seama neștiutorilor de carte și va stăruia ca această acțiune folositoare să fie îmbrățișată în viitor de factorii noștri culturali în toate despărțămintele.

V. Loteria „Asociațiunii“. Fiind problemele culturale după întregirea noastră națională cu mult mai numeroase și mai mari decât înainte de această întregire, «Asociațiunea» noastră, dându-și seamă de aceasta, și-a lărgit sfera de acțiune, fixându-și un nou program cultural, potrivit cu noile împrejurări (statui și monumente pentru eternizarea bărbaților și evenimentelor mari din trecutul nostru, case naționale cu muzee și biblioteci, regionale și sătești, sporirea fondurilor necesare pentru întreținerea și continuarea acestor lucrări și în viitor, precum și întregirea Casei naționale centrale din Sibiu). Ne având mijloace materiale proprii pentru înfăptuirea acestor probleme, a socotit să și le procure organizând o mare loterie de clase pe patru ani.

În consecință am cerut guvernului încă în primăvara anului 1920 să ne încuviințeze o asemenea loterie. Loteria ne-a și încuviințat-o ministerul de finanțe sub Nr. 35,211—1920 și Nr. 11,377—1921, în înțelegere cu cel de interne. Având această aprobare, am tipărit și pus în vânzare 1.000,000 (un milion) de bilete de loterie à 20 lei, în vara anului 1921. Dacă s'ar vinde toate biletele de loterie, ar rezultă o sumă de 20.000,000 (douăzeci milioane) lei, din care 6.000,000 (șase milioane) s'ar distribui ca premii, 4.000,000 (patru milioane) ar fi cheltuelile, iar restul beneficiu curat în scopurile culturale amintite.

Rezultatul propagandei și vânzărilor din întâiul an de loterie n'a fost cel așteptat de noi. Cu toate acestea el a fost mulțumitor. Ne facem și aici datoria aducând cele mai călduroase mulțumiri tuturor sprijinitorilor mai însemnați din întâiul an al loteriei noastre. Anume:

«Băncei Românești» din București care, la intervenția dlui Vintilă Brătianu, a ajutat scopurile însoțirii noastre în numărul cu 100,000 lei și în efecte cu tot atâta;

Institutului de credit și economii «Albina» din Sibiu, care a cumpărat 1000 bilete pentru suma de 20,000 lei;

«Băncei Naționale a României» care, la propunerea d-lui guvernator I. G. Bibicescu, ne-a cumpărat 5000 bilete pentru suma de 100,000 lei;

Dlor primpretori ai plaselor Arad, Pecica, Hida, Vașcău, Cohalm, Ciachi-Gârbău, Geoagiul de jos; apoi dlor Sergiu Medeanu, protopop în Sebeșul-săsesc, dlui Augustin Șandru din Viștea de jos, dlui Nic. Avram, protopop în Copalnic-Mănăștur, dlui Valer Popovici, prefect în Cluj, dlui A. Ludu, protopop în Hunedoara, cari toți ne-au dat mână de ajutor la desfacerea biletelor, vânzând un număr mai mare;

Institutilor de credit și economii: «Bihoreana» din Oradea-mare, «Târnavéana» din Sighișoara, «Economul» din Cluj, «Izvorul» din Alba-Iulia, «Furnica» din Făgăraș, «Victoria» din Arad și «Albina» sucursala Brașov, care încă au plasat multe bilete de loterie la clientela lor.

Tragerea I a loteriei noastre s'a ținut regulat în zilele 31 Decembrie 1921 st. v. (13 Ianuarie st. n.)—20 Ianuarie 1922 st. v. (2 Februarie st. n.) în prezența următoarelor autorități: a) prefectura județului (dnii Dr. N. Comșa, prefect, Ilie Muțiu și

I. Ciocan funcționari la prefectură); *b*) prefectura poliției din localitate (dnii A. Bălăban și E. Bogdan); *c*) administrația financiară (dnii Christman și Ioan Mihu); *d*) procurorul de stat: dl Dr. Valer Roșca; *e*) din partea comitetului nostru central și ai comisiei loteriei: dnii General I. Boeriu, I. Vătășan, G. Poponea, Dr. Preda și toți membrii și funcționarii noștri din localitate pe rând.

Suntem convinși însă că publicul nostru cult, dându-și seamă de însemnătatea problemelor culturale, pe care «Asociațiunea» noastră vrea să le înfăptuiască prin loteria ei, îi va da tot sprijinul trebuincios, astfel ca să nu rămână un bilet nevândut dela loteria noastră. Îndeosebi facem un călduros apel la frații bănățeni cari și în trecut au dat sprijin și avânt deosebit însoțirii noastre, făcând-o din regional ardeleană, cum eră până în 1896, general românească prin despărțămintele harnice ce le-au întemeiat și prin neuitatele adunări generale ce ne-au pregătit de atunci încoace în centrele lor.

Ce frumoasă ispravă ar fi, dacă fiecare Român ar cumpăra bilete dela loteria noastră și cu acest prilej al adunării generale din Sibiiu, spunându-și, pe lângă binețele tradiționale românești, și cuvintele de întrebare: «Câte bilete ai cumpărat dela Loteria Astei?»

VI. Propaganda noastră teatrală. Simțindu-se tot mai mult nevoia unui teatru românesc bine organizat, serios și în măsură de a face educația artistică și națională a publicului nostru, după ce multe trupe din vechiul regat nu satisfăceau nici ca repertoriu nici ca artă dramatică, «Asociațiunea» noastră s'a cugetat și la această problemă, cercând să vină în ajutor școlarilor, meseriașilor și diletanților noștri de tot felul, cari ne cereau sfatul și sprijinul la reprezentațiile lor, până când vechea noastră «Societate pentru fond de teatru», orașele și statul nu vor soluționa ele definitiv această importantă cauză. De aceea a angajat pe dl *Nicolae Băilă*, artist dramatic în Sibiiu, să țină cursuri de dicțiune elevilor, meseriașilor și altor persoane dornice de a juca teatru, pentru a-și pregăti elementele necesare unei trupe de diletanți. D. Sa a și instruit pe diletanții din Sighetul-Maramureșului pentru reprezentația teatrală dată cu prilejul adunării noastre generale din acest oraș, a stăruit pentru în-

jghebară a unui cor și a unui concert cu acelaș prilej în numitul oraș, a aranjat un festival la teatrul orășenesc din Sibiiu în onoarea oaspeților italieni la 27 Septemvrie 1921, a instruit pe elevii dela liceul «Gheorghe Lazăr» din localitate la reprezentația piesei «Baba Hârca» cu ocaziunea serbării naționale din 1 Decemvrie acelaș an, la 14 Februarie a. c. s'a străduit, alături de ceilalți funcționari ai «Asociațiunii», pentru reușita seratei etnografice, aranjată de această instituțiune, a redactat o scrisoare către despărțăminte pentru a află, unde sunt săli potrivite pentru reprezentații și unde nu, și a ținut cursuri de dicțiune la liceul de băieți din localitate în cl. VI și VII câte 1 oră pe săptămână, iar la seminarul teologic din Sibiiu câte 3 ore pe săptămână și la școala normală în cl. I—VII câte 1 oră în fiecare clasă. Atât e ce s'a făcut până acum. E puțin, ce e drept. Când vom aveà mijloace mai mari, vom face mai mult.

VII. Conferențiarul și propagandiștii culturali. Dl *Aurel Nistor*, conferențiarul și propagandistul cultural al «Asociațiunii», și-a continuat și în anul 1921/22 folositoarea propagandă, la care s'a fost angajat. A înscris membri, a câștigat abonamente la revista «Transilvania» și la «Biblioteca populară», a desfăcut lozuri de ale loteriei aranjate de instituțiunea noastră, a înființat două despărțăminte nouă, unul al Râșnovului și altul al Săcelelor, desfăcute din desp. Brașovului. Lucrarea dânsului a fost însă împiedecată nespus de mult în lipsa unui permis de călătorie gratuit pe C. F. R., favor cerut de repețiitori în interesul propagandei noastre culturale.

Ministerul de comunicații a refuzat deocamdată liberarea de bilete de liber parcurs pe seama conferențiarilor propagandiști ai «Asociației», fiindcă regulamentul actual nu permite. Ni s'a pus însă în vedere modificarea acestui regulament pentruca «Asociația» noastră să poată fi satisfăcută.

Golul unui propagandist cultural în interesul societății noastre l-a umplut cu multă dragoste și cu mult succes dl inginer *Baiu Crăciun*, dir. regional silvic în Sf. Gheorghe, care, în calitate de membru al subsecției silvice, a dezvoltat o activitate foarte frumoasă, asupra căreia insistăm mai pe larg în procesul verbal al ședinței plenare a secțiilor din *anexa II*.

Foarte bune servicii ne-a făcut și dl *Miron Benchea*, preot în *Buffalo* (America), care a fost numit conferențiar propagan-

dist și, în această calitate, a câștigat pentru «Asociațiune» un număr frumos de membri ai Casei Naționale centrale, precum și membri fondatori și pe vieață, de asemenea abonamente la publicațiunile noastre.

În timpul din urmă a fost angajat ca propagandist cultural pentru vechiul Regat al *Gheorghe Poponette*, publicist în Iași.

Simțind, însă, tot mai mult necesitatea instituirii unui *conferențiar agronomic*, care este reclamat din toate părțile și care, acum mai ales, cu ocazia împrumutării țărănilor, ar putea fi de un folos neprețuit, cu sfatul său, îndeosebi plugarilor, cari au să-și aranjeze pentru întâiași dată moșioara și întreaga lor gospodărie, — comitetul a preliminat pentru anul 1923 suma de Lei 54,000 — în scopul angajării unui conferențiar ambulant, pentru acoperirea diurnului și cheltuielilor de călătorie.

VIII. Propaganda cooperativă. În lipsa de mijloace financiare nu am putut să-i dăm după războiu «Asociațiunii» un *conferențiar cooperativ*, pentru care aveam înainte de războiu un post sistemizat; iar fără de un asemenea organ noi am putut contribui puțin în acest an la înaintarea chestiunii cooperative. De altcum nu au fost puține nici alte dificultăți, cari au întârziat lucrare spornică și însoțită de rezultate îmbucurătoare în această privință. Între aceste numărăm următoarele:

Prin legea pentru extinderea băncilor populare și a decretului-lege, referitor la înființarea Casei centrale a cooperativelor și împrumutării sătenilor, în tot cuprinsul României-Mari, din August 1920, s'a produs o zăpăceală în rostul băncilor și cooperativelor dela noi. Înființarea instituțiilor de această natură, întimpină acum mai multe dificultăți decât mai înainte, în urma modificării Legii amintite; în acelaș timp băncile populare și cooperativele vechi trebuind să-și modifice statutele în conformitate cu dispozițiile Legei din chestiune, ca să poată și ele beneficia de unele favoruri, pe cari Legea le prevede.

Apoi câteva federale, ca cea din Brașov, Bistrița ș. a., înființate după războiu, având să lupte cu nespuse greutăți, publicul nostru nu s'a prea aflat îndemnat să îmbrățișeze cu căldură chestiunea cooperativă.

Din multe părți se aduc și învinuiri, că această problemă de importanță capitală nu ar fi fost nici sprijinită, încât privește

provinciile alipite, cu tot interesul cuvenit; fie din cauza că Centrala Băncilor și aceea a Cooperativelor vor fi fost reținute dela îndeplinirea în măsura cuvenită a acestei îndatoriri, prin grelele împrejurări provocate de războiu, având să întărească cooperația în vechiul Regat, și astfel ne mai răsbind să dea tot ajutorul necesar și dezvoltării cooperației în afară de vechiul Regat, — fie că vor fi fost la mijloc și alte cauze, pe cari noi nu le știm.

Adevărul este, că cooperația la noi stagnează, și că pentru îndrumarea ei pe calea cea adevărată trebuie să se ia măsuri de urgență.

În acest scop va trebui să facă ceva mai mult și instituția noastră. Căci e de tot prea puțin ceea ce a făcut în acest an, anume: un curs cooperativ, ținut la sate, în cadrele «Asociațiunii», de dl Aurel Nistor, de altfel cu destule jertfe din partea d-sale, cele câteva conferințe ale unor membri ai Secțiunii economice a instituției noastre și ale câtorva zeloși conferențieri din despărțăminte, cum și distribuirea de statute și îndrumări din partea comitetului central celor ce i s'au adresat.

Numai un harnic conferențiar ar putea să stăruie cu succes la noi în această direcție, și pentru acest scop, contăm, cu toată dreptatea și la ajutorul Statului.

IX. Din „Biblioteca populară a Asociațiunii“ în anul 1921 s'au tipărit următoarele cărți: Nr. 96 «Ardealul și Ardelenii», partea I de Victor Lazăr; Nr. 97 «Ardealul și Ardelenii», partea II de Victor Lazăr; Nr. 98 «Istoria lui Tudor Vladimirescu, ce trebuie să știe poporul despre el» de Ioan Georgescu; Nr. 99 «Oameni și stări dela noi» de Dr. Elie Dăianu; Nr. 100 «Ce este și ce vrea să facă Asociațiunea?» de Ioan Georgescu; Nr. 101 «Mitropolitul Andreiu Șaguna», partea I de Dr. Ioan Lupaș; Nr. 102 «Mitropolitul Andreiu Șaguna», partea II de Dr. Ioan Lupaș; Nr. 103 «Calendarul Asociațiunii pe 1922» și Nr. 104 «Din păcatele noastre» povestire din vremea stăpânirii ungurești de Ioan Agârbiceanu.

Dacă adăugăm la aceste nouă (9) cărți tipărite în 1921 și pe cele patru (4) tipărite în 1920, precum și cele patru (4) ce se află acum sub tipar, avem în total 17 broșuri tipărite de «Asociațiunea» noastră în timpul din urmă.

Deși broșurile au fost aflate bune și corespunzătoare trebuințelor noastre, atât din partea secțiilor științifice-literare cât și din partea presei noastre de toate categoriile, *ele totuș nu se bucură de răspândirea aceea pe care ar merită-o*. Adevărat că scumpetea cea mare a hârtiei și tiparului ne împiedecă să vindem aceste broșuri pentru prețurile bagatele dinainte de războiu (20—30 bani broșura), credem însă că totuș s'ar putea face cu mult mai mult pentru răspândirea lor, dacă fiecare membru al însoțirii noastre s'ar face și un propagandist al publicațiunilor ei. În adevăr, a fi membrul unei societăți înseamnă nu numai a-ți plăti regulat taxa de membru, ci a-ți subordona interesele personale celor generale, a sprijini, din răputeri, toate acțiunile culturale inițiate de această societate, deci și publicațiunile ei, și mai ales acestea, într'un timp de materialism cras ca al nostru, când se cetește așa de puțin și când cartea bună trebuie îmbiată în tot locul și cu toate prilejurile.

Indemnăm, deci, călduros pe toți membrii însoțirii noastre și pe toți oamenii de bine să ne ajute cât mai mult la răspândirea publicațiilor noastre prin abonamente, organizarea colportajului necesar ș. a.

X. **Revista „Transilvania“** a continuat să apară lunar și în anul 1921, ținând seamă, întru cât a fost cu puțință, de trebuințele noastre speciale. Și fiindcă anul 1921 a fost anul comemorărilor, și revista «Transilvania» a ținut să comemoreze unele fapte și personalități mari. Astfel Nrul 5 a fost închinat, aproape în întregime, amintirii lui *Tudor Vladimirescu*, dela a cărui moarte în 27 Maiu st. v. (9 Iunie st. n.) s'au împlinit 100 de ani, de o parte cu scopul de a face mai bine cunoscută personalitatea acestui erou în cercurile noastre ardelenesti, iar de altă parte cu scopul de a arăta legăturile refugiaților români din Oltenia cu frații noștri bănățeni în timpul acelei revoluții și astfel a dovedi odată mai mult unitatea noastră națională de totdeauna. Implinind dl *N. Iorga*, membrul nostru de onoare, la 6/18 Iunie 50 de ani de viață, ca și partea cea mai mare a presei noastre naționale, ba cu mândrie putem zice că înaintea tuturor, am închinat un număr special al revistei pentru serbătorirea marelui nostru bărbat. — Nrul din Septembrie (9) al revistei noastre a fost dedicat memoriei lui *Dante Alighieri*, lui *Napoléon I* și lui *Lafontaine*, pe cari asemenea i-a serbătorit

toată lumea și în deosebi frații noștri latini din Apus. — N'am uitat nici de alți bărbați binemeritați ai neamului, cum au fost: *Petru Maior* pe care l-am comemorat prin un parastas făcut pentru pomenirea lui la biserica română unită din Sibiiu, prin mai multe conferințe și articole ținute în diferite părți; *Ioan C. Brătianu*, întru amintirea căruia «Asociațiunea» noastră a aranjat un mare festival artistic-literar la 29 Maiu 1921 și *Vasile Alecsandri*, despre legăturile familiare ale căruia a lămurit pe cetitorii noștri dl G. Bogdan-Duică, prof. univ. în Cluj, membru al secției noastre literare, într'un studiu special.

Fiindcă însă, cu toate sforțările noastre de a asigura revistei o cât mai largă răspândire, ne-am isbit și ne isbim neîncetat de greutăți foarte mari, facem și pentru ea un călduros apel către toți cărturarii noștri să ne sprijinească făcând tot mai multe abonamente la revista noastră și popularizând-o în cercurile lor de cunoștințe.

XI. „**Biblioteca Astra**“, începută în 1920 cu excelenta «Istoria literaturii române», epoca veche, vol. I. de *Sextil Pușcariu*, prețul 25 lei, s'a continuat în 1921 cu Nr. 2. «*Tudor Vladimirescu*», dramă în cinci acte de *N. Iorga*, prețul 12 lei. Când publicațiunile acestei biblioteci, menite mai mult cărturarilor noștri, vor fi mai căutate, vom tipări mai mult. — În anul curent (1922) au apărut Nr. 3 din această bibliotecă: *Ioan Georgescu*, Prin România, partea I., Ardealul și Nr. 4: *Ștefan Mețeș*, Istoria Românilor până la întemeierea principatelor, vol. I., acestea două din urmă cu menirea de a se distribui ca premii la tragerea I, a loteriei noastre, iar Nr. 5 este colecția de «Cântece populare românești pentru cor mixt», datorită dlui profesor *N. Oancea*, prețul 20 lei.

Fiind de mare interes să prospereze și această întreprindere a «Asociațiunii», facem un apel și pentru sprijinirea acestor publicațiuni importante.

XII. **Secțiile științifice-literare**, ca de obicei, și-au ținut ședința plenară, la 14 și 15 Iulie st. n. a. c. în Sibiiu. Discuțiile urmate în această ședință, propunerile, constituirile, întreprinderile și schimbările în personalul secțiilor, precum și alte lucruri de interes, se pot afla în procesul verbal al ședinței plenary, publicat ca anexa II a acestui raport. Alte ședințe au

ținut: secția istorică, cea economică și cea medicală. Secția istorică în ședința ei ținută, la 29 Octombrie 1921 în Cluj a luat la cunoștință hotărârile ședinței plenare din acel an și a decis ținerea unei lungi serii de conferințe în Cluj, la universitate, sub egida despărțământului Cluj al «Asociațiunii», ba chiar și editarea unei reviste istorice. Seria acestor conferințe a deschis-o dl Dr. I. Lupaș, raportorul secției, vorbind despre înființarea și scopul «Asociațiunii» noastre. În privința revistei a rămas să se caute mijloacele materiale necesare editurii. Importantă lucrare statistică despre jertfele aduse de poporul român din aceste părți în războiul mondial s'a încredințat președintelui acestei secții, dlui T. V. Păcățianu și se află în starea următoare: Până la sfârșitul lui Iunie a. c. s'a adunat materialul trebuincios pentru lucrare, adică tablourile nominale, compuse pe comune, despre cei plecați în războiul din 6 orașe municipale, precum și din 14 județe. Intreg materialul primit până la sfârșitul lui Iunie e prelucrat și tablourile nominale se păstrează în arhiva «Asociațiunii» ca documente importante privitoare la istoria contemporană. Cu bucurie constatăm că această anevoioasă, dar atât de însemnată lucrare e pe cale de a se termina cu bun succes, mulțumită străduințelor neobosite ale dlui T. V. Păcățianu. — Secția economică a ținut o ședință însemnată în 13 Maiu a. c. La cererea membrilor din Cluj a acestei secții de a mută sediul secției la Cluj, membri din Sibiu au răspuns că o hotărîre nu se poate aduce decât într'o ședință, la care să participe și alți membri domiciliați în alte părți. Mai departe secția a încredințat pe membrul ei dl R. Simu să pregătească un plan de acțiune, să raporteze asupra situației cooperativelor și să facă propuneri în legătură cu oferta dlui S. N. Sandu din Slimnic de a se angaja conferențiar al «Asociațiunii». Secția a luat act cu recunoștință de gestul dlui *Virgil Bontescu*, directorul sucursalei Sibiu a «Băncii Centrale», membru al acestei secții, care pune gratuit la dispoziția «Asociațiunii» un autocamion în scopul ținerii de conferințe și prelegeri populare la sate. Cu modul acesta s'au și ținut conferințe și prelegeri în 20 de sate din județele Sibiu, Făgăraș și Alba de jos. — Secția medicală, din inițiativa dlui Dr. Gh. Preda, a ținut o ședință în care s'a constituit subsecția medicală Sibiu, care a invitat și pe domnii doctori din alte centre să se con-

stitue la fel. Au și venit adesiuni din mai multe părți. Mai departe secția a trimis un apel către toți domnii medici să se înscrie între membrii noștri și să sprijiniască acțiunile noastre culturale. Apel special s'a redactat către medicii șefi ai stațiunilor balneare și climaterice din țară pentru a stăruî să se vândă și în aceste localități cât mai multe bilete dela loteria noastră. — În fine, toate secțiile recunoscând importanța sprijinirii loteriei și a publicațiilor noastre, așa cum le-a înfățișat-o secretarul nostru literar, dl I. Georgescu, în ședința plenară, promit tot concursul lor în aceste scopuri cu prilejul conferințelor ce vor desvoltă, al articolelor ce vor scrie, precum și cu alte prilejuri.

XIII. Conferențe, prelegeri, șezători culturale. E mare puterea cuvântului tipărit, fiindcă străbate deapururi și pretutindenea. Piedeci de timp și de spațiu, așa zicând, acesta nu mai cunoaște. De aceea e considerată pressa între marile puteri ale lumii. Sunt însă epoce când cuvântul tipărit nu are răsunetul cuvenit. Atunci el trebuie să fie însoțit de graiul viu. Acesta singur mișcă, sguđuie, sfarmă. Graiul viu nu poate fi înlocuit prin nimic. Mântuitorul lumii, Hristos, încă a dat porunca «Mergând învățați!» sau «predicați», «vestiți!» — dar nu «cetiți!» De aceea nimeni nu impresionează mai profund auditoriul ca un conferențiar distins, un orator bun, un predicator de seamă, un missionary pătruns de sublimitatea chemării sale. Unul ca acesta întrunește în sine tot ce e mai ales în lume: logica, dialectica, puterea de argumentare a filosofului; bogăția cunoștințelor și asemănărilor din diferitele literaturi, arte și științe; vioiciunea mimicei și artei dramatice în predare; iar când cuvântătorul e dăruit și cu glas plăcut, la toate acestea se mai pot adăoga deliciile muzicei.

Dar graiul viu mai are și alte avantagii față de lectură.

Cuvântătorul e nu numai vestitorul, ci și garantul și mărturisitorul unor adevăruri prin însăși vieța, atitudinea și faptele sale. El poate fi oricând controlat de oricine din momentul când vrea să îndrumeze vieța publică. Îl spune fața cum îi e vieța.

Afară de aceea lectura e operă exclusiv personală. Cetind poți trece cu vederea lucruri importante. Ascultând însă o frumoasă expunere a rezultatelor dobândite de altul după studii și meditațiuni îndelungate, e imposibil să nu remarci ce este

esențial și ce este accesoriu; ce este de importanță capitală și ce este de mâna a doua. Cuvântătorul cu mijloacele amintite te poate fascina atât de mult, încât să ți-se pară uneori că îți taie și răsuflarea cu puterea cuvântului și a convingerii sale. Graiul viu mai mult decât scrisul poate arăta adevărata convingere a cuiva prin vioaia sclipire a ochilor, printr'un gest care uneori poate lămuri o situație, prin expresiunea feții și întreaga atitudine, făcând astfel minuni de reculegere și îmbărbătare sufletească.

Cu toată dreptatea a zis poetul:

«Ca 'n basme-i a cuvântului putere!»

Dându-și seama de acestea, «Asociațiunea» noastră a ținut și în anul 1921 să deștepte interesul poporului nostru față de chestiunile naționale, patriotice, culturale, economice, sanitare, juridice etc. prin 450 conferențe și prelegeri, precum și prin o serată sau șezătoare etnografică.

Amintim în deosebi frumoasele conferențe ținute cu ocaziunea adunării generale din Sighetul-Maramureșului de dnii profesori universitari Dr. I. Lupaș despre trecutul Românilor maramureșeni și V. Bogrea despre latinitatea noastră. Tot cu prilejul acela dl Dr. V. Filipciuc a înfățișat Maramureșul istoric, geografic, etnografic, cultural, statistic etc. pentru oaspeții sosiți în localitate, iar poporului i-au lămurit însemnătatea zilei dnii Dr. D. Manu și Prof. Al. Lupeanu-Melin. La Sibiiu și împrejurime merită să fie amintite inimoasele conferențe, care au deșteptat atâta însuflețire în mijlocul poporului dela sate, ținute de ofițerii din garnizoana Sibiiu la îndemnul dlui general I. Vlădescu despre nevoia de a avea armată. Tot la centru pe lângă localnici au venit să țină conferențe dnii profesori universitari din Cluj: Vladimir Ghidionescu («Oameni de caracter»), Marin Ștefănescu («Filosofia școalei lui Gheorghe Lazăr») și Gh. Oprescu («Pictorul N. Grigorescu»), apoi o serie de trei conferențe dl I. D. Ștefănescu din București.

Trebue remarcată și adusă ca model tuturor despărțămintelor noastre admirabila serie de 24 conferențe ținute de despărțământul Cluj al «Asociațiunii» noastre. E remarcabilă și activitatea de această natură a despărțămintelor: Almaș, Băsești, Blaj, Deva, Dobra, Gherla, Huedin, Hunedoara, Ilia-murășană, Lăpușul-unguresc, Murăș-Oșorheiu, Năsăud, Sălciua, Șarmașul-

mare, Treiscaune, Turda, Vințul de sus, Viștea de jos, Zărnești ș. a.

Pentru înviorarea conferențelor e proiectată refacerea aparatelor de proiecțiuni luminoase distruse în timpul războiului și îmbogățirea lor cu diapozitive nouă din domeniul geografiei și istoriei patriei, mai departe din acela al științelor naturale etc. În acest scop comitetul central al «Asociațiunii» a pus la îndemână suma de 5000 lei pentru procurarea diapozitivelor necesare.

Văzând apoi «Asociațiunea» că de un timp încoace încep a se introduce în societatea noastră cultă dansuri internaționale ca «foxtrot», «tango», «tustep», «shimmy» și alte bazaconii cari, așa cum se dansează la noi, amenință să devină un pericol, la 14 Februarie a. c. a aranjat o serată națională în sala cea mare dela «Urania» din Sibiiu, la care a participat toată lumea românească de seamă din localitate și împrejurime: generali și ofițeri, profesori, elevi și eleve din clasele superioare ale școalelor secundare, avocați, medici, funcționari, meseriași și țărani fruntași cari toți și-au aflat o plăcere în dansurile și porturile curat românești în care s'a prezentat toată lumea de bine în seara aceea. «Asociațiunea» a aranjat această serată ca să dovedească de o parte scepticilor noștri că și românește se poate petrece bine și elegant, deci, nu e nevoie să împrumutăm până și modul de a ne petrece dela străini și a voit de altă parte să îndemne prin exemplul său și pe alte societăți și organizațiuni ale noastre să procedeze la fel pentru păstrarea jocurilor și porturilor noastre strămoșești.

XIV. Muzeul central s'a sporit în anul trecut, în total, cu 78 obiecte mai mici, aparținătoare diferitelor secții. Excursii pentru colectarea de nouă obiecte nu s'a putut face nici în anul acesta, din cauza lipsei de local, unde ele să fie catalogate și aranjate, deși «Asociațiunea» dispune de case destule, care sunt închiriate. În mai multe rânduri s'a apelat la forurile competente pentru a ni se evacua, cel puțin o parte din case în care să aranjăm colecțiile Muzeului, dar fără rezultat. Întrucât, în timp scurt, nu vom obține evacuarea, chiar și obiectele, pe cari le avem colectate, vor fi expuse stricăciunii. E imposibil ca aproape 100,000 de obiecte să poată fi păstrate în 15 camere, după ce numai colecția picturului Octavian Smigelschi ar reclama cel puțin 6 camere.

În 1921 s'a cumpărat colecția de tablouri și deseme a pictorului O. Smigelschi cu suma de 200,000 Lei, din care până acum s'au plătit familiei regretatului pictor suma de 100,000 Lei. Restul de 100,000 se va da la încheierea contractului. Pe seama secției etnografice a muzeului central s'au făcut dulapuri în lungime de 60 m. din lemn de stejar, sticlă solin, cu uși pe rotițe, pentru suma de 1000 Lei metru linear. Pentru încadrarea diferitelor tablouri s'au comandat cadre de 16,000 Lei.

XV. Biblioteca centrală a „Asociațiunii“. În cursul anului 1921 această bibliotecă s'a sporit cu 318 volume, parte cumpărate, parte dăruite, precum și cu revistele și ziarele care se află în schimb de publicații cu publicațiile noastre. Ar fi de dorit să se facă amendamentul convenit la legea care obligă editurile din țară să trimită câte un exemplar din toate cărțile, revistele și ziarele cotidiene și bibliotecii noastre centrale, precum se trimit asemenea exemplare bibliotecii Academiei Române, fundațiunii universitare Carol I, bibliotecilor universitare Cluj, Iași și Cernăuți.

XVI. Averele „Asociațiunii“ în 1921. Incassările fondului general al «Asociațiunii» au fost de Lei 856,308·16, precum se poate vedea din socotelile ce le dăm în *anexa III*.

Leșitele au fost de Lei 621,472·74, iar restul de Lei 234,835·42, s'a transpus ca dotație în următorul chip:

Fondului general Lei 50,000—;

Muzeului central al «Asociațiunii» pentru procurări de obiecte Lei 9835·42;

Bibliotecii centrale a «Asociațiunii» pentru procurări de cărți și a mobilierului necesar Lei 25,000—;

«Bibliotecii populare a Asociațiunii» pentru tipărirea de cărțile folositoare poporului nostru în anul 1922 Lei 150,000—.

XVII. Fondurile și fundațiunile, administrate de «Asociațiune» în conformitate cu literele fondationale, au crescut în mod normal. Specificarea amănunțită a acestora, starea lor la sfârșitul anului 1921 și întrebuințarea veniturilor lor se pot vedea în darea de seamă asupra gestiunii financiare, publicată ca anexă la acest raport.

Fondurile și fundațiunile, de care s'a ocupat «Asociațiunea» în anul 1921, sunt în număr de 20. Lucrările reclamate mai

ales de aceste fonduri și fundațiuni au fost: distribuirea de burse și ajutoare, darea în arândă a realităților de care ele dispun, vânzarea și prefacerea în bani a unor realități greu de administrat, subscrierea de acții nouă pe seama unora din ele și, în general, îngrijirea de o cât mai prielnică dezvoltare a lor.

Numărul total al fondurilor și fundațiilor administrate de «Asociațiune» se ridică la 60, dintre care o mare parte sunt create de «Asociațiunea» noastră însăși.

În cursul anului 1921 am primit la *fundațiunea doctorului Cornel Păcuraru-Bianu* efecte și numărări în valoare de Lei 95,378—, având să se primească restul acestei importante fundațiuni de aici înainte. Din acest rest în timpul din urmă s'a vândut și locul viran din București aparținător acestei fundațiuni pentru suma de Lei 165.000—, sumă care n'a intrat la cassa noastră centrală. O biografie amănunțită a acestui mare Meccenat se găsește în Calendarele «Asociațiunii» noastre pe 1921 și 1923.

S'au vândut realitățile *fundațiunii Dr. Grigorie Sândeianu* din Sibiu pentru suma de Lei 60,000—, sumă care, după scăderea a 10,000 Lei, ce i s'a dat văduvei fondatorului, s'a trecut la «Albina» în contul fundațiunii.

Din *fundațiunea Adam Buda* s'a dat suma de 2500 Lei în înțelesul dispoziției testamentare ca fond de premii pentru elevii școlii civile de băieți din Hațeg, unde se păstrează și o colecție de obiecte din domeniul științelor naturale dăruite de fondatorul nostru acestei școli.

Fundațiunea T. Sandu. La bursa de Lei 250—, pentru care s'a publicat concurs în 1921/22, n'a intrat nici o cerere. Bursa se va acorda cu alt prilej.

Realitățile *fundațiunii Mihail Albon din Blajova* pe anul 1921/22 s'au arendat dlui C. Cialogovici cu suma de Lei 500—. Literile fundamentale ale acestei fundațiuni sunt aprobate de minister.

În cursul anului 1921 și a celui curent s'a început vânzarea realităților fundațiunii *Petru Mureșianu din Vireag*. Până acum s'au trimis casei noastre centrale 40,000 Lei. Vânzătorul acestor realități e dl Dr. Ioan Moldovan șeful judecătoriei de ocol din Beclean, căruia îi aducem călduroase mulțumiri pentru serviciile făcute acestei fundațiuni a noastre.

Avérea totală administrată de «Asociațiune» (afară de prețul imobilelor fundațiilor) se urcă la suma de Lei 1.759,809·59, din care scăzând pozițiile transitorii de Lei 380,000·—, rămâne o avere curată de Lei 1.379,809·59.

Pentru anul 1923 comitetul prezintă On. Adunări generale, în anexa IV, proiectul de budget ordinar cu Lei 590,000·— la venituri și cheltuieli.

Consemnarea bursierilor, cari au beneficiat în anul școlar 1921/22 din veniturile fondurilor și fundațiilor administrate de «Asociațiune» se poate vedea în anexa V.

XVIII. Internatul de fete al „Asociațiunii“. În acest internat, administrat de «Asociațiune» au fost adăpostite, conform înțelegerii făcute cu resortul cultelor și instrucțiunii publice al fostului Consiliu Dirigent Român, elevele care au urmat în anul școlar 1921/22, liceul de fete al statului, în număr de 130.

Veniturile internatului, în anul școlar 1921/22, au fost de Lei 746,955·61, cari au acoperit pe deplin cheltuielile.

Mai amintim, că în anul școl. 1921/22 s'au dat ajutoare elevelor sărăcuțioase la învățătură și sărace, adăpostite în internat, în suma de Lei 12,000·—.

Bugetul internatului pe anul școl. 1922/23 s'a proiectat cu suma de Lei 870,000·— la venituri și cu tot atâta la cheltuieli.

XIX. Membrii „Asociațiunii“. La încheierea anului de gestiune asupra căruia raportăm, instituțiunea noastră a avut: 19 membri onorari, 76 membri activi și 321 membri corespondenți ai secțiilor științifice-literare, 66 membri fondatori ai Casei Naționale centrale, 454 membri fondatori ai «Asociațiunii», 1627 membri pe viață, 4876 membri activi, 2635 membri ajutători, în total 10,074 membri.

Constatăm, și de astădată cu bucurie, că numărul membrilor «Asociațiunii» s'a sporit treptat și anul 1921/22.

Din considerații de economie, în timpul acesta de scumpete extraordinară a hârtiei și tiparului, deastădată nu am mai putut publică ca anexă în rev. «Transilvania» consemnarea nominală a membrilor; dăm însă consemnarea lor sumară după despărțăminte în anexa VI.

Dintre membrii și binefăcătorii mai de seamă ai «Asociațiunii», decedați în timpul din urmă, afară de regretatul pre-

zident al ei, referitor la a căruia trecere din viață ne-am exprimat adâncile noastre păreri de rău chiar la începutul acestui raport, avem durerea a amintii pe dna *Iohanna Moldovan n. Farkas de Alkosâr*, văduva fer. Dimitrie Moldovan, fost consilier de curte, care a decedat în Sibiiu la 22 Martie 1922, în etate de 88 ani și care prin testamentul său, făcut în anul 1900, a dispus ca partea sa ($\frac{1}{2}$ din casa situată în Sibiiu, str. Reisper Nr. 9) și Lei 22,236— în efecte și depuneri, împreună cu cealaltă $\frac{1}{2}$ din casa numită, și din efecte și numărar în suma de Lei 11,405—, avere testată de mai înainte de decedata sa fică dna *Ioana Bădilă n. Moldovan*, să constituie o fundațiune cu numirea: «Fundațiunea Ioana Bădilă și Iohanna Moldovan n. Farkas întru pomenirea lui Dimitrie Moldovan», cu destinația ca din ea să se înființeze în Cluj un internat pentru întreținerea gratuită de studenți universitari români, iar întrucât acest internat nu s'ar putea susține, să se dea din această fundațiune burse pentru studii universitare.

Asupra valorii și modului de aranjare definitivă ale acestei fundațiuni, care tocmai se află în lucrare, se va putea raporta numai cu altă ocazie.

Comitetul central a exprimat condoleanțe familiei decedatei, a luat în corpore parte la înmormântare și prezidentul a rostit un cuvânt asupra nobilelor însușiri ale defunctei și asupra marimonioaselor și generoaselor fapte ale dânzei în interesul culturii românești și milei creștinești.

O pierdere foarte simțită a îndurat «Asociațiunea» prin trecerea prea timpurie din viață a dlui *Gavril Precup*, directorul învățământului secundar din Transilvania și unul din cei mai devotați membri ai comitetului nostru central, — întâmplată în 7 Septembrie 1921, după grele suferințe, la clinica din Cluj. Comitetul a fost reprezentat la înmormântare în Blaj, prin o delegație de cinci membri (General I. Boeriu, Dr. Moga, Dr. Bunea, Dr. Bologa, G. Poponea), în frunte cu prezidentul, depunând o cunună pe mormântul regretatului decedat, care și-a câștigat merite neperitoare pentru școala românească, pentru instituția noastră și în genere pentru înaintarea neamului nostru.

Amintim, între membrii decedați, pe dl *Dr. Traian Suciu*, profesor în Brad, membru pe viață și harnic conferențiar al «Asociațiunii», pe dl *Arseniu Bunea*, protopop onor., fost membru pe viață al instituției noastre și membru al comitetului central

și pe dl *Ioan Chirca*, membru fondator al «Asociațiunei» și membru al Secțiunii economice a acesteia.

De asemenea amintim, între ceilalți membri decedați, pe dl General *Nicolae Cena*, pe P. S. Sa dl *Dr. Vasile Saftu*, episcop militar, pe dl *Dr. Alexandru Hossu*, avocat în Deva, pe dl *Dr. Dumitru Pop*, avocat în Mediaș și pe dl *Dr. Alexandru Gheție*, vicar în Șimleu-Silvaniei.

Consemnarea membrilor decedați, despre cari ni s'a raportat din partea despărțămintelor, ori despre a căroră trecere din viață am aflat, până la data de față, pe altă cale, se anexează la acest raport în *anexa VII*.

Pentru îndeplinirea agendelor sale comitetul central a ținut în cursul anului 1921, 19 ședințe, rezolvind în aceste 677 chestiuni.

Tot în anul 1921 comitetul central a pregătit adunarea generală, ținută în 28 și 29 August, în *Sighetul Maramureșului* și a executat hotărârile aduse în această adunare; iar prezidentul a prezidat ședințele plene ale Secțiunilor științifice-literare ale «Asociațiunii», ținute în Sibiu, la 14 și 15 Iulie 1921.

XX. Ca momente de importanță deosebită amintim, că comitetul a luat parte din tot sufletul la însemnatele evenimente, petrecute în tot timpul din urmă în sânul Familiei noastre Domnitoare, anume:

a) În 13 August 1921 comitetul, împreună cu reprezentanții diferitelor autorități din Sibiu, a avut onoarea a primi în sala festivă a Muzeului instituțiunii noastre pe *A. S. Regală Principele Moștenitor Carol cu echipa de Cercetași din Tabăra dela Sibiu*.

Cu acest prilej prezidentul, dl Andreiu Bârseanu a adresat A. S. Regale un salut omagial, rugându-l să fie sprijinitorul instituțiunii noastre în propaganda culturală ce îndeplinește pentru înaintarea neamului. La acest salut a răspuns A. S. R. asigurând «Asociațiunea» de înalta sa bunăvoință și de tot sprijinul său.

După acestea A. S. R. împreună cu cercetașii, au vizitat Muzeul și Biblioteca «Asociațiunii», interesându-se de colecțiunile acestora. Cercetașilor li s'au dăruit 800 ex. din broșurile mai nouă editate de «Asociațiune».

b) Din fericitul prilej al nașterii A. S. *Regale Principelui Mihaiu*, comitetul a adresat A. S. *Regale Principelui Moștenitor Carol* o depeșă de felicitare la care Alteța Sa a mulțumit călduros.

c) *La serbarea culturală*, ținută în 6 Nov. 1921, în *Sighișoara*, în prezența A. S. R. *Principelui Moștenitor Carol*, au luat parte, în numele «Asociațiunii», dl. prezident A. Bârseanu, însoțit de dnii Dr. Vasile Bologa, membru al comitetului central, Ioan Georgescu, secretarul literar, Ioan Bratu și Al. P. Arbore, profesori. Cu această ocazie s'au dăruit 125 biblioteci populare, câte una pentru fiecare comună din județul Târnava-mare.

d) Din prilejul *cununiei A. S. Principesei Mărioara*, comitetul a trimis *Cancelariei M. S. Regelui în București* o depeșă, în care roagă pe M. S. Regele, să binevoiască a primi cele mai călduroase și mai devotate urări de bine.

Ca și în anii trecuți așa și în anul 1921 și în partea I a an. 1922 «Asociațiunea» a ținut să-și dea și ea prinosul său la *evenimentele de însemnătate istorică*, prăsnuite în acest restimp. Din aceste remarcăm următoarele :

a) În 1 Decembrie 1921 «Asociațiunea» a aranjat în teatrul orașenesc din Sibiu, cu concursul școalelor românești din acest oraș, o *serbare din prilejul aniversării a treia a Unirii tuturor Românilor*.

b) În 11 Decembrie 1921 «Asociațiunea» a fost reprezentată, prin dl. secretar literar I. Georgescu, la frumoasele *serbări, ținute în Tg. Murăș*, cu ocazia distribuirii din partea dlui P. Brătășanu a câte o *bibliotecă populară* pentru toate comunele din jud. Murăș-Turda, completate cu 130 colecții dăruite de instituțiunea noastră.

c) În 6 Maiu 1922 «Asociațiunea» a fost reprezentată, cum arătam la alt loc; la *serbările Ligii Culturale*, ce au avut loc la *Curtea de Argeș*.

În aceeași zi instituțiunea noastră a fost reprezentată prin dl. Nicolae Băilă, propagandistul nostru de teatru la *sfințirea bisericii din Sf. Gheorghe* (Treiscaune), trimițând și aici ca și la Curtea de Argeș, dupăcum am mai arătat și la alt loc, un număr mare de cărți și Calendare pentru a fi distribuite popoului.

d) Cu ocazia sărbătoririi, în aceeași zi, a împlinirii de 40 ani de rodnică activitate în domeniul artei muzicale a *Mae-strului Gheorge Dima*, comitetul a trimis jubilantului o depeșă de felicitare și a contribuit pe lista de subscripție lansată din acest prilej, cu suma de Lei 1000.—.

e) La *serbările* aranjate de institutele de învățământ din Blaj în 15 Maiu 1922, cu *prilejul aniversării zilei de 3/15 Maiu 1848*, «Asociațiunea» a fost reprezentată prin I. P. S. Sa dl Dr. Vasile Suci, Mitropolit, vice-prezidentul instituțiunii noastre, prin dl dir. al Școlii Normale Ioan F. Negruțiu, membru al comitetului central și prin dl Ioan Georgescu, secretarul literar al instituțiunii noastre.

f) La congresul cercului central comercial și industrial din București, ce a avut loc în Sibiiu, deodată cu adunarea generală a Asociației comercianților români din Ardeal, în ziua de 3 Iunie, «Asociațiunea» a fost reprezentată prin dl Dr. Vasile Bologa, membru al comitetului.

g) Din prilejul instalării P. S. S. dlui R. Ciorogariu în scaunul episcopal al restauratei episcopii române din Oradea-mare, de asemenea din prilejul instalării P. S. Sale dlui N. Ivan în scanul Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului; mai departe din prilejul instalării P. S. S. dlui Dr. Valeriu Frențiu, în scaunul Episcopiei unite de Oradea-mare, cum și cu ocazia introducerii P. S. S. dlui Dr. Alexandru Nicolescu în scaunul Episcopiei unite a Lugojului, în sfârșit din prilejul sfințirii întru arhieru a P. S. Sale dlui Dr. Ilarion Pușcariu, membru de onoare al «Asociațiunii», — comitetul a felicitat călduros pe noii arhierii.

h) Tot la acest loc ținem să arătăm, că în 27 Septemvrie 1921 au sosit în Sibiiu 100 excursioniști italieni, între ei profesori universitari, magistrați, industriași, scriitori, reprezentanți ai presei și studenți universitari, sub conducerea dlui profesor universitar Artioli.

Comitetul central a luat parte la primirea oaspeților la gară și în sala festivă a «Asociațiunii», unde prezidentul i-a bineventat în italianește, după care oaspeții au vizitat Muzeul instituțiunii noastre.

Seara biuroul nostru a aranjat în onoarea oaspeților un festival în teatrul orașenesc. Cu acest prilej secretarul nostru

literar a dovedit într'o scurtă conferență italiană, legăturile indestructibile ce le avem noi Românii cu occidentul latin și în special cu Roma. Corul din Săliște a executat mai multe cântări cu o admirabilă precizie. O grupă de eleve dela liceul de fete din localitate, în costume naționale, au jucat mai multe jocuri, iar o grupă de tineri, de asemenea în costum național, au jucat călușerul. Câțiva elevi dela școala evanghelică din loc eu executat un joc istoric tradițional săsesc. Festivalul s'a încheiat cu un tablou ce reprezintă unirea italiano-română.

1) Mai amintim, că între alți oaspeți distinși «Asociațiunea» și Muzeul său au fost onorate de dna și dl H. Focillon, dir. Muzeului etnografic din Lyon și profesor universitar, însoțiți de dnii profesori univ. dela universitatea din Cluj G. Oprescu și P. Grimm. Primirea oaspeților a făcut-o în numele instituțiilor noastre, dl Dr. Gheorghe Preda, membru al comitetului central. Elevii școlii normale au executat cu această ocazie câteva cântări. Oaspeții au fost conduși și la Săliște.

XXI. Colaborarea cu „Liga“ și alte societăți culturale.

Una din preocupările de căpetenie ale comitetului nostru a fost, este și va fi aflarea modalităților pentru o armonică colaborare cu alte societăți culturale, vechi și nouă. Cu bucurie constatăm că străduințele noastre, în unele privințe, au și dus la rezultatul dorit.

Astfel, cu prilejul adunării noastre generale ținută în Sighetul Maramureșului la 28 și 29 August 1921, vechea «*Asociațiune pentru cultura poporului român din Maramureș*», a aranjat o admirabilă expoziție de lucruri de mână țărănești, precum și de documente și cărți bisericești vechi. Între aceste cărți vechi a avut fericirea să descopere președintele nostru dl *Andrei Bârseanu* originalul «*Intrebării creștinești*» copiate în 1607 de popa Grigorie din Măhaciu și publicat de B. P. Hașdeu în vol. II din «*Cuvente den bătrâni*». Asupra acestei importante descoperiri președintele a făcut o interesantă comunicare «*Academiei Române*». Între țesăturile românești din Maramureș toată lumea a admirat splendidul covor cu vulturul care zboară deasupra Sionului, desemnat de pictorul O. Smigelschi și țesut de țerancele noastre din Sarasău sub supravegherea familiei Mihali. Astăzi acest covor e proprietatea mitropoliei române unite din Blaj.

Asociația învățătorilor, secția județeană Sibiu, își desvoltă toată activitatea lor culturală și extrașcolară în cadrele vechii noastre «Asociațiuni», ținând astfel 19 ședințe și șezători culturale în tot atâtea sate din județul Sibiu, fiind pretutindeni bine primiți și lăsând amintiri și învățături neuitate. Prelegerile ținute de reprezentanții cercurilor Secției județene ale acestei Asociații se păsesc înșirate la despășămintele: Sibiu, Săliște, Mercurea, Sebeș și Nocrich.

Fruntașul despășământ Cluj al «Asociațiunii» noastre a organizat și în anul școlar 1921—1922 un strălucit ciclu de 24 conferințe cu ajutorul «Societății filosofice a profesorilor universitari» și al «Culturei Poporului».

«Societatea Regală Română de Geografie» prin adresa sa Nr. 2939 din 20 Ianuarie 1922 cereă sprijinul «Asociațiunii» noastre în popularizarea noii concepții științifice și culturale: de a nu considera România între țerile balcanice, ci între cele europene, mai ales acum după unirea Ardealului, Banatului, Crișanei, Maramureșului și a Bucovinei cu Țara-Mamă. Sprijinul cerut se acordă, asemenea și acela privitor la scrierea românească a numelor de localități chiar și în limbile străine (București nu Bucarest, Iași nu Iassy, Huși nu Houchi etc.)

Legături mai strânse am avut cu «Liga Culturală». La congresul ei din Curtea de Argeș ținut în ziua de Sf. Gheorghe a. c. au participat număroși Ardeleni (vre-o 200 persoane) membri ai «Asociației noastre». Trebuie remarcată și de astă dată participarea «Reuniunii de cântări» a despășământului Săliște a «Asociațiunii» noastre, care a înălțat mult solemnitatea congresului prin cântările frumoase ce a executat. Salutul Asociației către Liga aliată l-a transmis dl Tr. Scorobeșiu, membru în comitetul central în fruntea unui grup de profesori și elevi dela școalele din Sibiu de 60 persoane. Cerându-i-se «Asociațiunii» noastre să facă și ea propagandă pentru cursurile de vară dela Vălenii de munte, revista «Transilvania» Nr. 6 a. c. pag. 429 a publicat o notă informativă despre aceste cursuri pe care a trimis-o și deosebit tuturor despășămintelor, ziarelor și centrelor școlare mai importante din Dacia-superioară. «Asociațiunea» a dăruit membrilor Ligei 595 broșuri diferite din biblioteca ei populară cu ocazia congresului și a primit și ea dela Ligă un număr de calendare vechi. Un număr oarecare de exemplare din «Cartea

bună» proiectată de Ligă se poate desface, eventual, și prin organele «Asociației» noastre.

La intervenția dlui președinte al Ligei, *N. Iorga*, ziarul «Universul» a admis o serie de articole informative și de propagandă culturală despre stările din Ardeal și rosturile «Asociațiunii» noastre. Tot D-Sa cu ocaziunea conferinței ținute în Sibiu la 13 Iulie a. c. despre condițiile progresului românesc a declarat că precum în trecut «Asociațiunea» a fost chemată să crezeze terenul de acțiune culturală comună între cele două biserici românești din Ardeal care se priviau de multeori cu neîncredere, tot astfel e chemată acum cu autoritatea și prestigiul de care se bucură să facă acelaș lucru în societatea noastră învrăjbită de diferitele partide politice. Precum nu are colorit confesional, așa nu are «Asociațiunea» nici colorit politic de partid și, în conștiință, ea este cea mai chemată să înfrățască și astăzi pe toți Românii, fără deosebire de partid politic, sub steagul ei prin cultura limbii și a literaturii naționale.

În viitor sperăm să putem înregistra și mai multe fapte de colaborare frățască.

Direcțiunea bibliotecii universității cehoslovace din Bratislava ne-a cerut prin intermediul dsoarei Dr. Jindra Flaishansova revista «Transilvania» și alte publicațiuni ale noastre pe seama numitei biblioteci, cecece s'a și acordat în scopul de a creia legături cat mai strânse cu instituțiile culturale cehoslovace. Asemenea a făcut «Asociațiunea» noastră un apel către toate editurile, autorii și publicul cel mare cetitor al României să trimită dlui Dr. H. Jarnik, directorul bibliotecii naționale din Brno (Cehoslovăcia) cărți de filologie românească (istorie literară, folclor), o colecție de texte literare, apoi lucrări din științele complementare ale filologiei (istorie, geografie), mai departe tipărituri vechi din secolul al 16. și 17-lea. Consulatul cehoslovac din Cluj în cauza organizării științifice și culturale a țării sale ne-a cerut informații asupra organizațiilor și societăților științifice dela noi. Privitor la însoțirea noastră i se dau lămuririle necesare din statute, regulamente, broșuri de propagandă etc. Privitor la alte instituțiuni e rugat să se adreseze directoratului general al instrucțiunii publice din Cluj.

La invitarea societății culturale «Principele Carol» a participat și «Asociațiunea» noastră la expoziția-târg a cărții din

Florența în următoarele secțiuni: 1. *Târg de cărți* cu: 1 ex. «Enciclopedia Română»; 1 ex. «Istoria literaturii» de Sextil Pușcariu; câte 1 ex. din revista «Transilvania» 1920 Nr. 1—3; «Din problemele Asociațiunii»; «Transilvania» Nrele jubilar de 25 și 50 de ani; «Poezii populare ale Românilor» de Vasile Alecsandri. 2. *La mostre speciale de fotografii*: Albumul muzeului și expoziției noastre din 1905. 3. *La expoziția de afișe*: 1 ex. din diploma de membru fondator al caselor naționale și reclama cea mare în 5 colori a loteriei noastre. 4. *La expoziția culturii populare*: 40 broșuri mai bine tipărite din cele trei serii ale «Bibliotecii populare a Asociațiunii».

La stăruitoarele invitări ale cercului Putna a studenților noștri universitari pentru a fi reprezentată și «Asociațiunea» la serbările culturale organizate de acest cerc în 9 Aprilie a. c. comitetul a delegat pe dnul I. Georgescu, secretarul «Asociațiunii» și pe dl I. Sandu prof. de liceu pentru a o reprezenta la inaugurarea bibliotecii publice din Focșani și a 20 de biblioteci rurale, la înființarea cărora a contribuit și «Asociațiunea» cu un însemnat număr de cărți (20 colecții din «Transilvania» 1920, un colet mai mare de 120 cărți pentru biblioteca centrală din Focșani și 20 colete de câte 50 cărți pentru cele rurale). Dorința de a colabora cu «Asociațiunea» noastră prin înființare de biblioteci populare, conferențe, șezători etc. și-au manifestat-o și alte societăți studențești, astfel societatea academică «Avram Iancu» și «Dacia» din Iași, «Vrancea» din București, — ceea ce nu poate decât să ne umple de bucurie, precum ne-a îmbucurat și faptul că cercul studenților făgărășeni, sălăgeni și de pe câmpie toată activitatea culturală o desvoaltă în cadrele «Asociațiunii» noastre. Sperăm că năzuințele noastre de a ajunge la o înțelegere definitivă cu societățile culturale mai nouă («Asociația culturală arădănană», «Asociația culturală din Banat» etc.) vor duce la rezultatul dorit de a nu ne fărâmița forțele culturale, atât de puține mai ales astăzi, în atâtea societăți deosebite, ci a le concentra și coordona toate într'o alvie mare și bine croită, în care să curgă ca un torent viu și binefăcător toate forțele reale ale națiunii noastre. Această alvie, această matcă veche este și trebuie să rămână, orice s'ar zice și s'ar face, vechea noastră «Asociațiune».

XXII. De mare însemnătate pentru accelerarea lucrărilor «Asociațiunii» au fost, și în acest an, pe lângă cotizațiile mem-

brilor, *ajutoarele acordate* în bani sau de altă natură, din *partea Statului și a câtorva societăți*. Așa :

a) Subvenția de Lei 200,000.—, acordată «Asociațiunii» de Ministerul Instrucțiunii publice Dir. generală Cluj, pe exercițiul bugetar 1921/22.

b) Pentru înlesnirea călătoriei la adunarea generală a «Asociațiunii» din Sighetul-Marmației, ținută în 28 și 29 Aug. 1921, Ministerul comunicațiilor ne-a eliberat pe seama membrilor 500 buc. certificate de călătorie pe C. F. R., cu un scăzământ de 50%, iar pentru redactorul rev. «Transilvania» și al «Bibliotecei populare» un permis de călătorie și 20 foi de drum pentru conferențieri.

În legătură cu ajutoarele primite dela Stat ținem să constatăm, că «Asociațiunea» a dat încă din anul 1919 în folosință liceului de fete al Statului, întreg mobilierul și toate rechizitele de învățământ, ca s. e. aparatele de fizică, colecțiunile de chimie, Muzeul de științe naturale, biblioteca ș. a., deasemenea i-a pus la dispoziție 13 camere din casele sale cari echivalează un important ajutor material și cultural.

Alte ajutoare mai de seamă, în bani, ne-a dăruit cu generositate-i cunoscută și recunoscută institutul de credit și economii «Albina» Sibiiu, anume :

d) Lei 25,000.— pentru scopurile generale ale «Asociațiunii» și deosebit Lei 5000.— pentru internatul de fete al «Asociațiunii», care adăpostește elevele liceului de fete al Statului.

Tot «Albina» a abonat pentru «Asociațiune», marea lucrare cu titlul «România», publicată în franțuzește, sub auspiciile M. S. Reginei Maria, pentru informarea străinătății asupra țării noastre.

Alte ajutoare au fost înșirate la capitolul asupra Loteriei.

XXIII. *Ca chestiuni independente*, dar de competența adunării generale, prezentăm deosebit, spre aprobare, câteva regulamente și propunerea desp. *Vințul de sus* privitoare la închiderea cârciumelor în Dumineci și sărbători.

XXIV. Iar *ca încheiere* rugăm Onor. adunare generală :

1. Să ia act cu aprobare de cuprinsul raportului general pe anul 1921.

2. Să dea expresiune durerii sale pentru pierderea președintelui, membrilor și binefăcătorilor decedați ai «Asociațiunii».

3. Să mulțumească tuturor binefăcătorilor cari au făcut donațiuni, în acest an, pentru așezămintele «Asociațiunii».

4. Să aprobe darea de seamă a comitetului central despre gestiunea anului 1921 și să-l desărcineze pentru această gestiune.

5. Să aprobe proiectul de buget pe anul 1923.

6. Să aleagă prezidentul, viceprezidentul și comitetul central pe un nou period de trei ani 1922/23—1924/25.

7. Să încredințeze comitetului central lansarea unui apel pentru augmentarea fondului întemeiat întru eternizarea memoriei lui Andreiu Bârseanu, regretatul prezident al «Asociațiunii».

8. Să încredințeze comitetului alegerea unui conferențiar economic.

9. Să fixeze ca loc pentru ținerea adunării generale viitoare orașul Timișoara.

10. Să ia dispoziții pentru verificarea procesului verbal al adunării.

Din ședința comitetului central al «Asociațiunii», ținută în Sibiiu la 24 August, și continuată la 7 Septemvrie 1922.

Nic. Togan, p. prezident.

Romul Simu, secretar.

Anexa I.

Activitatea despărțămintelor în cursul anului 1921/22.

1. Abrud-Câmpeni (jud. Alba de jos și Turda-Arieș).

I. Numărul comunelor: 18.

II. Numărul agenturilor: 6.

III. Numărul bibliotecilor: 8.

IV. Comitetul desp. a ținut o ședință la 27 Martie 1922, în care s'a constatat, că activitatea desp. a stagnat dela începutul războiului și s'a fixat ziua ținerii adunării de reorganizare a desp. Totodată s'a constatat că desp. are două depuneri la institutul «Doina» din Câmpeni, din cari una de Lei 378'02, alta de Lei 246'05, iar bani gata Lei 32'—.

Altă ședință a ținut comitetul la 17 Iulie a. c., în care s'au cerut și s'au dat 5 biblioteci populare pentru plasarea lor în comune. Dela această dată conducerea desp. a luat-o provizor dl *Dr. Candin David*, viceprezident al comitetului cercual.

V. Adunarea de reorganizare a desp. s'a ținut în Câmpeni, la 2 August 1922. Cu această ocazie s'au înscris 9 membri fondatori, 15 membri pe vieață, 2 membri activi și 51 membri ajutători, dela cari s'a trimis cassei centrale suma de Lei 7,645'—, iar suma de Lei 1,045'— s'a reținut pentru trebuințele desp. Director a fost ales dl *Dr. Candin David*, avocat în Abrud. Dl Nicolae Bogdan, dir. de liceu, Cluj, a ținut o conferință cu moto: «Minte, minte nație românească». Au mai pregătit câte o conferință domnii: Demetriu Goia și Iosif Gomboș; aceste însă, din cauza timpului înaintat, s'au amânat pentru altădată.

VI. Dl primpretor din Câmpeni a raportat, că casa eroului *Avram Ioncu* din Vidra de sus a fost văruiată, s'a făcut o cale bătută în jurul ei, s'au curățit odăile și pivnițele, toate pe cheltuiiala comunei, pentru care se exprimă mulțumiri și la acest loc.

VII. Dir. desp. a desfăcut 50 ex. din calendarul «Asoc.» pe anul 1922.

Dr. Candin David, avocat, director.

2. Agnita (jud. Târnava-mare).

I. Numărul comunelor: 22.

II. Numărul agenturilor: 4.

III. Numărul bibliotecilor: 12.

IV. Numărul prelegerilor: 1: Valeriu Cosma: Despre neamul românesc și pământul locuit de el, prelegere ținută în adunarea desp. din 11 Dec. 1921 în Agnita, cu care ocazie s'au înscris: 1 membru fondator, 2 membri pe vieață și 38 membri activi, dela cari s'a încasat suma de Lei 1,180'—.

V. Dl Ioachim Muntean, protopop, fost dir. al desp. o serie îndelungată de ani, retrăgându-se dela conducerea acestui desp., a fost ales nou director dl *Vasile Cotruș*, primpretor al plasei Agnita.

3. Aiud (jud. Alba de jos).

I. Numărul comunelor: 30.

II. Numărul agenturilor: reorganizate 7 din 15, câte avuse desp. înainte de războiu, anume:

Aiudul de sus cu 15 membri activi și 33 ajutători

Gârbovița „ 8 „ „ „ 12 „

Gârbova de sus „ 10 „ „ „ 34 „

Ciumbrud „ — „ „ „ 30 „

Leoriș „ 14 „ „ „ 29 „

Asiniș „ 34 „ „ „ 22 „

Cacova „ 4 „ „ „ 3 „

III. Numărul bibliotecilor: 7, în sus numitele comune cu agenturi reorganizate.

IV. Desp. a isbutit să-și armonizeze lucrările cu celelalte societăți culturale, înființate acolo după războiu. Astfel s'a ajuns să se pornească un început de viață românească în Aiud și să se facă un început de propagandă culturală și în sate. În adunarea desp. din 2 August 1921 s'a înscris un număr frumos de membri de toate categoriile.

V. Desp. a distribuit 100 ex. Calendarul «Asoc.» pe 1921.

VI. Despărțământul Aiud-Teiuș de odinioară s'a despărțit în două, anume desp. Aiud și desp. Teiuș.

VII. Numărul membrilor: 1 fondator, 59 pe viață, 21 activi, 49 ajutători, în total 130.

Dr. Emil Pop, avocat, director.

4. Alba-Iulia (jud. Alba de jos).

I. Numărul comunelor: 42.

II. Numărul agenturilor: 12.

III. Numărul bibliotecilor: 9.

IV. Raportul despre activitatea desp. în anul 1921 nu ni s'a înaintat. În anul 1920 acest desp. a dezvoltat activitate multumitoare.

I. Teculescu, protopop, director.

5. Almaș (jud. Cojocna).

I. Numărul comunelor: 36.

II. Numărul agenturilor: 12, în comunele: Hida, Jimbor, Almaș, Teotelec, Nierța, Sânpetru, Lăpu, Tămașa, Fizeș, Sânmihaiu, Baica și Sâncraiu.

III. Numărul bibliotecilor: 12, în comunele cu agenturi, toate înființate în an. 1921/22, în Hida cu 85 cărți, iar în celelalte comune cu câte 50 cărți, trimise de comitetul central.

Este și o *bibliotecă a despărțământului*, constatătoare din 310 cărți.

IV. În *Hida* s'a înființat, în legătură cu biblioteca și o *Casă Națională* și o *Casă de cetire*, pe seama căreia s'a abonat un număr oarecare de ziare și reviste, iar un număr mai mare de ziare și reviste s'a primit gratuit. Cei mai harnici cetitori au fost țărani. *Căse de cetire* s'au mai înființat în 5 comune împreună cu agenturile și bibliotecile populare.

În Casa Națională din Hida s'a aranjat și o sală de teatru și s'a înjghebat o trupă de diletanți.

V. Desp. s'a reorganizat în adunarea din 28 August 1921. Comitetul desp. a ținut în cursul anului de gestiune 5 ședințe, iar adunarea desp. din an. 1922 s'a ținut în Topa-Sâncraiu, la 11 Iunie. În ședințele de comitet s'au luat, între altele, hotărâri pentru înființarea de agenturi, biblioteci populare și case de cetire, pentru prelegeri și vinderea lozurilor «Asociațiunii». Pentru ca să se poată înfăptui lucrările de care dăm seamă aici, dl *Dr. Nicodim Cristea*, dir. desp. a pus propagandiștilor *gratuit la dispoziție trăsura sa și dânsul nu a cruțat nici o osteneală*, conducând însuși excursiunile culturale în comune.

VI. Conferințe și prelegeri au ținut în *Hida* dl Sabin Oprean profesor, asupra subiectului: O călătorie în România; dl Dr. I. Ursu, prof. univ.: Despre Ștefan cel Mare; în *Jimbor*: dl Gh. Bogdan-Duică, apoi dl Dr. Simeon Turcu: O paralelă între cultura poporului francez și român. În această comună s'a înființat pe lângă agentură și o casă de cetire și trupa de diletanți din Hida a reprezentat piesa «Vlăduțul mamei». În *Almaș*: Gh. Bogdan-Duică: Ce este «Asociațiunea», iar Dr. S. Turcu: Cultura la alte popoare. S'a înființat și aici agentură și casă de cetire. În *Sânpetru*: Dr. Nicodim Cristea: Ai carte, ai parte, n'ai carte, n'ai parte; Leontin Terec: Despre păcatele poporului român și îndreptarea lor. S'a înființat agentură și bibliotecă. În *Teotelec*: Dr. N. Cristea: Despre «Asociațiune» și foloasele ei; Leontin Terec: Despre judecata poporului român. S'a înființat o agentură, o bibliotecă și o casă de cetire. În *Nierța*: aceleași prelegeri și aceleași bune isprăvi ca și în Teotelec. În *Sânmihaiul deșert*: Dr. N. Cristea: despre «Asociațiune»; Vasiliu Nossa: Despre cum am fost, cum suntem și cum ar trebui să fim. S'a înființat agentură și bibliotecă și s'a dat o producțiune teatrală. În *Tâmașa*: Dr. N. Cristea: Despre rostul «Asociațiunii»; Ioan Terec: Despre înaintarea intelectuală și materială a poporului român. S'a înființat agentură și bibliotecă populară. În *Lăpu*: Dr. N. Cristea: Despre solidaritatea națională; Vasiliu Nossa: despre Ziua de 10 Maiu. S'a înființat agentură și bi-

biblioteca. In *Fizeș*: Dr. N. Cristea: Despre învățătură; Leontin Terec: Despre credințele deșarte și despre lene. S'a înființat agentură și bibliotecă. In *Baica*: Dr. N. Cristea: Despre rostul «Asociațiunii»; Vasiliu Nossa: Despre câteva rele cari ne prăpădesc neamul; în *Sâncraiu*: Vasiliu Dumitraș: o prelegere populară; Vasile Nossa: prelegerea ținută în comuna Baica.

VII. Numărul membrilor: 3 fondatori, 14 pe vieață, 267 activi și 203 ajutători, în total: 487.

VIII. Din cele expuse se vede, că în acest desp. s'a pornit o activitate culturală sistematică, vrednică de toată lauda. Laudă, în locul prim, domnului director al desp. și colaboratorilor săi, cari toți dau dovadă de frumoase sentimente de jertfă pentru progresul neamului. Intre acestia numărăm pe dl Dr. Simeon Tămașiu, fost dir. al desp. Almaș, care a achitat taxa de membri la casa de cetire din Hida pentru 30 persoane (țărani) și a pus la dispoziția desp. 6 premii de câte 50 Lei pentru țăranele, care vor avea cele mai bine cultivate grădini de legume în vara anului de față; mai departe pe dl Dr. E. Dăian, care a dăruit suma de Lei 1,000— pentru susținerea Casei de cetire ș. a., cari au dăruit ziare, reviste și cărți.

Dr. Nicodim Cristea, primpretor, director.

6. Baia-mare (jud. Sătmar).

I. Numărul comunelor: 38.

II. Desp. s'a reorganizat în adunarea cercuală, ținută în 4 Dec. 1921, cum și în alte două adunări, din cari una ținută în 1919 și alta tot în 1921, lucrând cu stăruință în interesul culturii poporului nostru din acele părți. Dl Dr. Vasile Lucaci, fostul dir. al despărțământului a fost ales președinte de onoare al acestuia. S'a ales totodată directorul, biroul și comitetul desp.

III. Desp. a înființat o *casină* în Baia-mare, a ținut prelegeri și a înființat agenturi și biblioteci populare în 5 comune.

S'au înscris un număr frumos de membri fondatori, pe vieață și activi în cei trei ani din urmă, trimițându-se casei centrale suma de Lei 6,468.50.

IV. Desp. are un fond de Lei 1,500—.

V. Restul din cele 45 biblioteci, trimise de comitetul central, se va plasă în comunele desp. lipsite de biblioteci și agenturi.

Dr. Gheorghe Hetcou, dir. de liceu, director.

7 Bandul de Câmpie (odinioară: *Rțciu*, jud. Murăș-Turda).

I. Numărul comunelor: 14.

II. Numărul agenturilor: 2.

III. Numărul bibliotecilor: 14.

IV. Desp. și-a ținut adunarea în 1 Dec. 1921 în Bandul de Câmpie, cu care ocazie s'a complectat comitetul cercual,

s'au incasat taxe dela membri și s'a schimbat numirea și sediul despărțământului.

V. In toate comunele acestui desp. s'au înființat biblioteci populare, cum se arată la desp. Murăș-Oșorheiu.

Alexandru Ternovean, protopop, director.

8. Băsești (jud. Selăgiu).

I. Numărul comunelor: 48.

II. Numărul bibliotecilor: 2.

III. Numărul prelegerilor: 7, ținute în 7 comune, îndemnând poporul la îmbrățișarea industriei și comerțului, (iar o conferență despre plantele folositoare). «Conferențieri au fost dnii Al. Achim, preot și Vasile Rob, învățator în Băsești. La excursiuni a luat parte și corul plugarilor din Băsești sub conducerea țaranului D. Pop.

IV. Adunări a ținut desp. la 27 Oct. 1921 în Ceul-Silvaniei, înscriindu-se 1 membru fondator, 2 membri pe viață, 22 activi și 5 ajutători, dela cari s'a incasat suma de Lei 1,030.—; iar în 1922, în Asuagiul de sus cu un succes foarte frumos, reprezentându-se o piesă teatrală, cântând corurile din Băsești și Asuagiul de sus și orchestra țaranilor din Oarța de jos. Conferență a ținut dl Ioan Buta, inv. în Asuagiul de jos. S'au înscris 52 membri activi și 87 membri ajutători. S'a trimis o bibliotecă regională pentru despărțământ.

Vasile Gavriș, preot, director.

9. Becicherecul-mare (jud. Torontal).

I. Numărul comunelor au fost: 11.

II. Numărul agenturilor au fost: 7.

III. Numărul bibliotecilor au fost: 3.

O parte din comunele acestui despărțământ a fost încorporate la Jugo-Slavia, din cele rămase României având a se formă un despărțământ cu cadre mai reduse.

10. Beclean (jud. Solnoc-Dobâca).

I. Numărul comunelor: 62.

II. Numărul agenturilor: 36.

III. Numărul bibliotecilor: 13.

IV. Raportul despre activitatea desp. pe an 1921/22 nu ni s'a trimis; notăm însă cu mulțumită și recunoștință însemnatul serviciu, făcut de cătră dl dir. al desp. fundațiunii fer. *Petru Mureșian* din *Vireag*, aranjând cu multă bunăvoință și stăruință deosebită numeroasele afaceri ale acestei fundațiuni.

Dr. Ioan Moldovan, jud. de ocol, director.

11. Beiuș (jud. Bihor).

I. Numărul comunelor: 108.

II. Numărul agenturilor: 4.

III. Numărul bibliotecilor: 5.

IV. Comitetul desp. a ținut o ședință la 18 Maiu 1922, din al cărei proces verbal rezultă, că acolo împrejurările sunt și acum nefavorabile pentru dezvoltarea unei activități mai intensive și rodnice; deocamdată s'a decis aranjarea unei serate literare, împreună cu conferență asupra lui Barbu Ștefănescu-Delavrancea și s'a făcut dare de seamă asupra stării casei desp. la numita dată, totdeodată mai dezbătându-se și alte afaceri curente.

Camil Selăgeanu, prof. de liceu, director.

12. Beliu (jud. Bihor).

I. Numărul comunelor: 33.

II. Dl Fildan, primpretor al plasei Beliu, a organizat în 30 August 1921 un nou desp. al «Asociațiunii» constător din comunele acestei plase.

III. Dl I. Boțoc, învățător în Ucuriș, a înființat o agentură a «Asociațiunii» în aceea comună și o societate de lectură în localul Casei Naționale, a abonat mai multe foi pentru casa de cetire și a înscris pentru agentură 5 membri activi și 20 ajutători.

Agenturii i s'a dat o bibliotecă poporală.

Fildan, primpretor, director.

13. Biserica-albă (jud. Timiș).

I. Numărul comunelor: 31.

II. După informațiile primite dela dl Cornel Mircea, preot în Răcășdia, nu a rămas, așa cum am fost raportat în anul trecut, încorporate la Jugo-Slavia, cea mai mare parte a comunelor, ce înainte de războiu aparținuseră acestui despărțământ, ci au trecut numai orașul Biserica-albă și comuna Iam, celelalte rămânând patriei noastre.

III. Dl C. Mircea a înființat în comuna Răcășdia o agentură a «Asociațiunii» cu 33 de membri, dintre cari 31 abonați și la Biblioteca poporală pe 1922. Acestei agenturi i s'a trimis o bibliotecă poporală și s'a luat dispoziții pentru reorganizarea desp. Biserica-albă.

14. Bistrița (jud. Bistrița-Năsăud).

I. Numărul comunelor: 62.

II. Numărul agenturilor: 21.

III. Numărul bibliotecilor: 19.

IV. Dir. nu a înaintat raportul reclamat despre artivitatea desp. în an. 1921/22.

V. Dupăcum aflăm cu bucurie dl *Dr. Victor Moldovan*, deputat, membru fondator al «Asociațiunii», stăruie în satele din regiunea Bistriței pentru întărirea poporului nostru prin cooperative și înființarea de Case Naționale.

Dionisiu Vaida, protopop, director.

15. Blaj (jud. Alba de jos).

I. Numărul comunelor: 42.

II. Numărul agenturilor: 14.

III. Numărul bibliotecilor: 16.

IV. Numărul prelegerilor: 11, (afară de cele 14 prelegeri publicate în raportul pentru an. 1920/21), în 6 comune, anume: în *Tău*: Dr. Victor Macaveiu: Rostul «Asociațiunii»; Coriolan Suci: Tudor Vladimirescu; Al. Lupeanu: Invățătura bună; în *Roșia*: Dr. I. Bălan: Folosul cărții și al meseriilor; Dr. Ioan Bianu: Sfaturi în afaceri de drept; în *Iclod*: Leon Maior: Folosul învățături; în *Pănade*: Ioan Popu-Câmpeanu: Bogățiile pământului românesc; în *Bia*: Dr. I. Bălan: Folosul învățurii și al meseriilor; Ioan Pop Zăicani: Alipirea de mai marii noștri; în *Șoroștin*: Dr. I. Bălan: Despre bunătățile ce ni le-a adus România Mare; Ioan Popu-Câmpeanu: Despre plantele de leac.

V. Desp. a stăruit pentru câștigarea a câte unui intravilan în toate comunele desp. pentru înființarea Caselor Naționale.

VI. Face propunere pentru simplificarea raportului general al comitetului central către adunarea generală și pentru suprimarea unor anexe ale raportului, cari până acum s'au publicat în rev. «Transilvania».

Mai departe propune să se vorbească în adunările generale despre membrii binefăcători ai «Asociațiunii», stimulând astfel publicul, ca să jertfească mai mult pentru interesele culturale ale neamului.

VII. Adunarea desp. în 1922 s'a ținut în 30 Iulie în comuna Șoroștin, unde s'au ținut conferențele arătate mai sus, s'a ales noul comitet al desp. în frunte cu dl dir. Dr. I. Bălan, s'au înscris 30 de membri activi și 10 membri ajutători, s'a stăruit pentruca intelectualii, prezenți în număr mare la adunare, să insiste pentru agonisirea de teren pe seama Casei Naționale în comună, apoi pentru ținerea cursurilor de analfabeți ș. a. Dl Aurel Harșian, preot în Cenade, a pus la dispoziția comitetului cercual 4 premii, anume: a) Lei 300.— pentru celce va instrua cel mai bun cor de cântări bisericesti și naționale; b) Lei 200.— pentru familia care va dovedi, că are cei mai mulți elevi la meserii; c) Lei 300.— pentru celce va înființa o societate

de temperanță cu tineretul; *d*) Lei 200— pentru celce va înființa o societate de lectură la sate; în total deci Lei 1,000—.

După prânz cursiștii, cari acum studiază în Blaj, și cărora li s'a procurat ocazia de a vedeà cum trebuie să lucreze în mijlocul poporului, au dat o producțiune.

VIII. S'au trimis comitetului central taxe dela membri în suma de Lei 3,355— și un abonament la revista «Transilvania». Desp. a desfăcut și un număr mai mare de exemplare din Calendarul «Asociațiunii».

IX. Averea desp. este de Lei 3,470·50.

X. Despărțământul are 11 membri fondatori, 33 pe viață și 38 activi.

Dr. Ioan Bălan, canonic, director.

16. Bocșa (jud. Caraș-Severin).

I. Numărul comunelor: 35.

II. Numărul agenturilor: 3.

III. Numărul bibliotecilor 4.

IV. Dl Mihail Gașpar, dir. desp., raportează că abià acum a ajuns să poată reorganiza desp., date fiind împrejurările grele și comunicația extraordinar de grea. Are nădejdea, că încă în cursul acestui an va putea să înceapă o astfel de activitate, ca desp. să figureze între cele mai harnice.

S'a reorganizat agentura din comuna Vasiova, unde au fost înscrși 40 de membri, dela cari s'a trimis cassei centrale suma de Lei 240—. Pentru agenturile din Vasiova și Bocșamontană s'a trimis câte o bibliotecă.

Mihail Gașpar, protopop, director.

17. Boroșineu (jud. Arad).

I. Numărul comunelor: 34.

II. Desp. i s'au trimis, la cerere, 25 biblioteci populare, cari să fie plasate în agenturile ce se vor înființa la sate. Dl director a desfăcut un număr mai mare de ex. din Calendarul «Asociațiunii», încassând pentru ele suma de Lei 237— și se stăruie pentru sporirea numărului membrilor și pentru propășirea culturală în despărțământ.

Ioan Georgea, protopop, director.

18. Boroșsebeș (jud. Arad).

I. Numărul comunelor: 45.

II. Numărul agenturilor: 4.

III. Numărul bibliotecilor: 2.

IV. Dl Dr. Aurel Grozda, fostul dir. al desp., a raportat, că desp. de prezent nu funcționează și că dânsul nu mai poate

luă sarcina de a-l reorganiza; totdeodată a recomandat alte persoane care să facă reorganizarea. Dl protopop Florian Roxin a răspuns că împrejurările nu-i îngăduie să ia asupra-și sarcina de a face reorganizarea; avem însă nădejdea, că o va îndeplini părintele preot, protopop onorar Iuliu Bodea din Buteni, rugat de comitet în acest scop.

19. Brad (jud. Hunedoara).

I. Numărul comunelor: 72.

II. Numărul agenturilor: 8.

III. Numărul bibliotecilor: 27.

IV. Comitetul nu a primit raport despre reorganizarea și activitatea desp.

V. În comuna Ruda s'a înființat, prin stăruințele regretatului profesor Dr. Traian Suciș, o agentură a «Asociațiunii» cu un număr frumos de membri, căreia i s'a trimis o bibliotecă populară. Președinte al agenturii a fost ales dl Gh. Mihoc.

Dr. Ioan Radu, dir. de liceu, director.

20. Bran (jud. Făgăraș).

I. Numărul comunelor: 10.

II. Dl Gheorghe Babeș, preot, timp îndelungat fost director al desp., s'a retras dela conducere, din cauza bătrânețelor și a recomandat comitetului să încredințeze reorganizarea despărț. dlui Dr. Aureliu Stoian, medic de plasă în Bran.

21. Brașov (jud. Brașov).

Acest despărțământ parte s'a desfăcut, parte se desface acum în următoarele 5 despărțăminte:

I. *Brașov*, cuprinzând orașul Brașov, sub conducerea dlui Dr. Iosif Blaga, dir. de liceu.

II. *Săcele*, compus din următoarele comune, aparținătoare plasei cu acelaș nume: Bacifalău, Cernat, Purcăreni, Satulung, Tărlungeni, Turcheș și Zizin, cum și comuna Dârste, sub conducerea dlui Zenovie Popovici, preot.

III. *Râșnov*, compus din comunele: Râșnov, Ghimbav, Cristian, Vulcan și Codlea, sub conducerea dlui Ioan Nan, preot.

IV. *Feldioara*, care se compune din comunele: Feldioara, Nou, Halchiu, Crizbav, Rotbav, Măeruș și Apața.

V. *Hărman*, care se compune din comunele: Hărman, Bod, Sânpetru, Prejmer și Budila.

VI. Dintre cele 3 despărțăminte constituite avem raport numai dela desp. Râșnov.

22. Bucium (jud. Selagiu).

I. Numărul comunelor: 13.

II. Dl direct. al desp. n'a înaintat raport despre reorganizarea desp. și despre activitatea dezvoltată în anul 1921/22.

Vasile L. Pop, protopop, director.

23. Buziaș (jud. Timiș).

I. Numărul comunelor: 33.

II. Numărul bibliotecilor: 5.

III. Dl Ioan Geția, protopop în Buziaș, încredințat cu reorganizarea desp. a luat dispoziții pentru această reorganizare.

24. Caransebeș (jud. Caraș-Severin).

I. Numărul comunelor: 91.

II. Numărul agenturilor: 7.

Fiind acest desp. prea vast, s'au luat măsuri pentru despărțirea lui în 4. Dl maior în retragere Romul Boldea în Borlovenii-mari, a fost rugat să înființeze un nou despărț. din comunele aparținătoare plasei Bozovici, dl Coriolan Buracu un nou desp. din comunele plasei Orșova, iar dl protopop Andreiu Ghidiu rămânând să organizeze un nou despărțământ la Teregova și să reorganizeze desp. Caransebeș, ce va avea să cuprindă comunele din plasa cu acelaș nume.

Dl dir. Andreiu Ghidiu a desfăcut calendare de ale «Asociațiunii» în preț de Lei 743.—.

Andreiu Ghidiu, protopop, director.

25. Celca (jud. Bihor).

I. Numărul comunelor: 49.

II. Numărul agenturilor: 6

III. Numărul bibliotecilor: 6.

VI. Desp. a fost reorganizat de dl Dr. Ioan Sferle, prim-pretor, în 1921. Dl director Ioan Pap, senator, nu a înaintat însă raportul reclamat despre activitatea despărțământului în anul 1921/22.

Ioan Pap, senator, director.

26. Chioar (jud. Sătmar).

I. Numărul comunelor: 40.

II. Numărul agenturilor: 8.

III. Bibliotecă are Șomcuta-mare și se vor plasa biblioteci și în celelalte comune ale desp.

IV. Acest desp. a fost reorganizat în adunarea din 20 Iunie 1921, ținută în Șomcuta-mare, din partea dlui Dr. Ioan Gherman,

primpretor, care a fost ales direct. al despărț. În adunare s'au înscris: 2 membri fondatori, 15 membri pe vieață, 83 activi și 136 ajutători.

V. La cererea din ședința comitetului cercual, ținută în 10 Aprilie 1922, s'au trimis despărț. 30 biblioteci populare pentru tot atâtea agenturi și 50 calendare pe anii 1922 cu preț redus pentru membri.

Pentru calendarele vândute s'a trimis casei centrale suma de Lei 160.—
Dr. *Ioan Gherman*, primpretor, director.

27. Ciachi-Gârbău (jud. Solnoc-Dobâca).

I. Numărul comunelor: 42.

II. Numărul agenturilor: 7+2 agenturi nouă.

III. Numărul bibliotecilor: 7+4 biblioteci nouă.

IV. Dl dir. Cornel Butean a înscris 45 membri pe vieață, 28 activi și 17 ajutători, dela cari a încassat suma de Lei 7,079.—

V. În agentura din Surduc s'au înscris 6 membri pe vieață, 13 activi și un număr mai mare de membri ajutători. Dl Dr. Valentin Dragoș, preot în Surduc, a ținut prelegeri și a aranjat șezători culturale aproape în fiecare Duminică și sărbătoare.

VI. Desp. i s'au trimis 14 biblioteci populare pentru a fi plasate în nouăle agenturi ce se înființează.

VII. În Ciachi-Gârbău s'a înființat o Casină română cu o bibliotecă și, în cadrele desp., o bibliotecă centrală a acestuia, destinată pentru folosirea publică și înafară de local.

VIII. S'au înființat în comunele desp. și 6 cooperative.

28. Ciacova (jud. Timiș).

I. Numărul comunelor: 17.

II. Dl Dr. Iuliu Coste, dir. desp., rugat să reorganizeze acest desp. și să organizeze și un nou desp. al «Asociațiunii» din comunele aparținătoare plasei Deta, nu a prezentat raport asupra chestiunilor ce i-au fost încredințate.

29. Cincul-mare (jud. Târnava-mare).

I. Numărul comunelor: 20.

Dl Dr. Alexandru Vasu, care, cu ocazia reorganizării desp., a fost ales director al acestuia, nu a înaintat raport despre activitatea culturală în cadrele desp. în anul 1921/22.

30. Cluj (jud. Cojocna).

I. Numărul comunelor: 71.

II. Numărul agenturilor: 25.

III. Numărul bibliotecilor: 25.

IV. Numărul conferințelor: 24, organizate de desp. Cluj cu concursul «Societății filozofice a profesorilor universitari» și al «Culturei Poporului», în sala Nr. IV a Universității, începând din 25 Noemvrie 1921, în fiecare săptămână, până în 16 Iunie 1922, anume vorbind dnii: I. Lupaș: Despre Asociația Transilvană; S. Pușcariu și A. Lăpedatu: Neagoe Basarab; Marin Ștefănescu; Filozofia română contemporană; I. Popescu-Voitești: Trecutul geologic al Carpaților; V. Meruțiu: Prin munții noștri; St. Goangă: Orientarea profesională; I. Ursu: Originele războiului mondial; Dr. Urechia: Poezii și muzicanții din punct de vedere medical; C. Petran: Muzeele ardelene; Dr. Botez: Igiena și salubritatea noastră publică; Sextil Pușcariu: Vasile Alecsandri; G. Bogdan-Duică: Simion Bărnuțiu; A. Lăpedatu: Vechile cetăți românești; N. Bănescu: Un portret bizantin: Mama Comnenilor; V. Bogrea: Sufletul latin; Em. Panaitescu: Parthenonul; V. Bărbat: A. D. Xenopol; Dr. Minea: Grafologia: Turburările scrisului; Dr. Mihail: Din istoricul ochelarilor; V. Stanciu: Cum trăiesc petritele; G. Oprescu: Pictorul Th. Aman; Gh. Tripon: Statul și biserica; V. Ghidionescu: Oameni de caracter; A. Borza: Din lumea plantelor.

V. Activitatea desp. la sate lipsește, mai ales din cauza, că desp. nu are de timp mai îndelungat director. Dl I. Agârbiceanu a fost rugat să reconstitue acest desp. și să încerce, dacă se poate, fusionarea soc. «Cultura Poporului» cu desp. Cluj.

VI. Dl Inginer Drăgan, șeful Regiunii silvice, Cluj, a înscris ca membri activi în subsecția silvică a «Asociațiunii» 19 angajați ai acestei regiuni silvice, trimițând cassei centrale taxele incassate dela dâșii.

VII. P. S. Sa dl Nicolae Ivan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului a cerut și i s'au trimis 50 biblioteci populare pentru a le plasa, cu ocazia vizitațiilor canonice, în comunele eparhiei pe care o păstorește, îngrijind ca să se înființeze și agenturi în comunele, în cari lasă acele biblioteci.

31. Cohalm (jud. Târnava-mare).

I. Numărul comunelor: 27.

II. Dl dir. al desp. D. Sasu, a constituit o *agentură* în Homorod, unde s'au înscris 18 membri activi și 14 ajutători; incassându-se taxe în suma de Lei 220.—. Dl Sasu a ținut în Homorod mai multe prelegeri și a aranjat mai multe șezători culturale. S'a trimis o bibliotecă pe seama agenturei și o seamă de cărți pe seama membrilor.

III. Dl Eroffeu Bârsean, învățător, a înființat în comuna Paloș o casă de cetire în cadrele «Asociațiunii». A înscris 3 membri pe vieață, 36 activi și 14 ajutători. Președinte al agen-

turei este părintele T. Gheața. Pentru mobilierul casei de cetire s'a votat suma de Lei 500.—.

IV. Dl Cornel Cojocariu, înv. în Ticușul-săsesc, a înființat o societate de lectură în comună și o agentură a «Asociațiunii», a abonat pentru Soc. de lectură rev. «Transilvania» și «Biblioteca populară», a înscris soc. în șirul membrilor activi și a trimis Lei 60.— pentru 30 calendare pe seama membrilor ajutători.

Dănilă Sasu, preot, director.

32. Copalnic-Mănăstur (jud. Solnoc-Dobâca).

I. Numărul comunelor: 20.

II. Numărul agenturilor: 9.

III. Numărul bibliotecilor: 9.

IV. Prelegeri s'au ținut cu ocazia înființării agenturilor și bibliotecilor populare.

V. Acest desp. a fost desfăcut din desp. Lăpușul-unguresc, și înființat în adunarea din 14 August 1921 cu 2 membri fondatori, 3 membri pe viață, 36 membri activi și 329 membri ajutători, în total 370, dela cari s'a trimis cassei centrale suma de Lei 1,825.50.

Cu organizarea agenturilor și bibliotecilor sătești au fost încredințați preoții și învățătorii. S'a trimis o bibliotecă regională și revista «Transilvania» pentru desp. și agenturilor deasemenea câte o bibliotecă, iar pentru membri 292 calendare.

Organele despărțământului au dezvoltat o frumoasă activitate în scurtul timp dela organizare.

Nicolae Avram, protopop, director.

33. Crasna (jud. Selagiu).

I. Numărul comunelor: 33.

II. Dl dir. Grațian Flonta, protopop, s'a înscris membru pe viață al «Asociațiunii»; nu a raportat, însă, despre reorganizarea și activitatea despărțământului.

34. Dej (jud. Solnoc-Dobâca).

I. Numărul comunelor: 103.

II. Numărul agenturilor: 2.

III. Numărul bibliotecilor: 1, în Dej.

IV. Desp. s'a reorganizat în adunarea ținută în Dej, la 20 Iunie 1922 și condusă de dl Dr. Liviu Micșa, delegatul comitetului central. S'a înscris un număr frumos de membri fondatori și pe viață. Dl Victor Motogna, dir. liceului din Dej, a fost ales director al desp. În această adunare s'a ales și comitetul cer-cual, s'a discutat chestia înființării Caselor Naționale, desfacerea

desp. în două, al Dejului și Ileandei-mari și s'au ales 6 reprezentanți ai desp. la adunarea generală a «Asociațiunii» din a. c.

V. Dl sublocot. G. Crișan, dela Reg. 81 Inf. Dej, care în anul trecut a fost înființat o agentură puternică a «Asociațiunii» în Mireșul-mare (desp. Chioar), a înscris ca membri activi ai «Asociațiunii» 81 domni ofițeri dela numitul Reg., trimițând cassei centrale Lei 340—.

35. Deva (jud. Hunedoara).

I. Numărul comunelor: 57.

II. Desp. a fost reorganizat în 1919. Adunarea desp. în an. 1921 s'a ținut în Simeria, la 6 Maiu, înscriindu-se un număr frumos de membri: pe vieață, activi și ajutători. În această adunare dl Alexe Manculescu a ținut a conferență: Despre încheierea națională. Comitetul cercual a ținut mai multe ședințe și conferențe populare, anume: în *Bârsău*, *Hârău*, *Hondol*, *Certejul de sus*, *Banpotoc* și *Chimindia*, vorbindu-se în cele dintâi 4 comune: Despre trezirea conștiinței naționale, iar în cele 2 din urmă: Despre rolul bisericii în viața de Stat. La *Șoimuș* și *Simeria* s'a vorbit: Despre însemnătatea școlii în educația tinerimei, unde s'a aranjat cu concursul «Școlii normale» din Deva și câte un festival. Conferențele au fost ținute de dir. despărț., de profesorul Ioan Modreanu și de adv. Dr. Simion Câmpean.

Dr. Ioan Dobre, protopop, director.

36. Diciosânmărtin (jud. Târnava-mică).

I. Numărul comunelor: 59.

II. Numărul agenturilor: 41.

III. Numărul bibliotecilor: 42.

IV. Reorganizându-se acest desp. în Aprilie 1921, a ținut a doua adunare cercuală în 28 Aug. 1921, când s'au ținut 2 conferențe și s'au înscris 6 membri pe vieață, 56 activi și un număr considerabil de membri (291) ajutători din diferitele agenturi, trimițându-se cassei centrale Lei 1,371—.

Dl N. Platon, preot, președintele agenturei din Șomfalău a trimis taxele dela 11 membri ajutători și comitetul central a trimis câte un calendar pe seama membrilor.

Simeon Moldovan, protopop, director.

37. Dobra (jud. Hunedoara).

I. Numărul comunelor: 30.

II. Numărul agenturilor: 2.

III. Numărul bibliotecilor: 2.

IV. Prelegeri s'au ținut în comunele: Săcămaș, Teiu, Lăpugiu de jos, Rădulești, Muncelul-mare și Bătrâna.

Directorul a vorbit poporului: despre «Asociațiune»; despre Casele culturale; despre bibliotecile populare; despre obiceiurile rele încuibate în popor; despre începutul neamului nostru; despre România mare și datorințele poporului pentru consolidarea patriei.

Preotul Emanuil Șuiagă: despre concubinată și urmările lui rele și a dat sfaturi igienice.

Preotul Aurelian Oprean: despre școală și învățatură și despre frumseța portului național.

Învățătorul director Vasile Șerban: despre datorința părinților de a conlucra cu învățătorii la educarea copiilor.

Dl director al desp. arată, că, cum preoții sunt chemați și chiar îndatorați prin oficiul lor a desvoltă activitate religioasă morală, deci și culturală, iar în timpul din urmă obligați, în acest sens, prin organizarea clerului în «Asociația Andreiu Șaguna», — a combinat activitatea cercurilor religioase cu activitatea ce așteaptă dela preoți «Asociațiunea». Astfel, de câteori preoții țin servicii în comunele cercului Dobra, în acele zile țin, după amezai adunări de popor în numele «Astrei», cu prelegeri populare.

Iată un aranjament model, care ar trebui practicat în toate desp. «Asociațiunii» de către asociațiile preoțești și învățătorești.

V. Desp. are un schiopticon și în numerar Lei 208.—

Iosif Morariu, protopop, director.

38. Făgăraș (jud. Făgăraș).

I. Numărul comunelor: 29.

II. Numărul agenturilor: 4.

III. Numărul bibliotecilor: 3.

IV. În an. 1921 s'a ținut adunarea desp. în comuna Becclean, la 12 Iulie, predicând dl dir. N. Borza: despre însemnătatea zilei sf. Apostoli Petru și Pavel. După deschiderea adunării a vorbit dl profesor D. Macoveiu: despre lupta pentru traiu. S'au înscris 2 membri fondatori, 96 membri activi și 13 ajutători.

S'au distribuit mamelor, cari au prezentat cei mai bine îngrijii copii: 7 premii de câte 15 Lei și 26 premii de câte 5 Lei.

Dl pretor Tulbure a trimis cassei centrale taxe dela mai mulți membri în suma de Lei 170.—

S'au trimis cărți pentru bibliotecile populare și 50 calendare pentru membri.

V. Adunarea desp. din 1922 s'a ținut în Voivodenii-mari, la 11 Iunie.

Dl prof. D. Macoveiu a ținut poporului două prelegeri, una: despre credință în biserica strămoșească și alta: despre boalele molipsitoare și despre microbi.

Dl protopop N. Borzea, fost dir. stăruitor al desp. timp de mai mulți ani, retrăgându-se dela conducere, a fost ales nou dir. dl prof. Valeriu Literat; tot cu această ocazie s'a ales și noul comitet cercual. Apoi s'au înscris 13 membri activi și s'au distribuit trei premii de câte 25 Lei, unul pentru cea mai bine cultivată grădină de legume, altul pentru cea mai îngrijită grădină de pomi și al treilea pentru țeseturi și lucru de mână.

39. Geoagiu (jud. Hunedoara).

I. Numărul comunelor: 36.

II. Referitor la înființarea acestui desp., în Februarie 1921, s'a raportat în an. trecut. Dl dir. al desp., Dr. Ioan Margita a trimis casei centrale, dela numărul considerabil de membri înscriși suma de Lei 9,068.—. Despre înființarea agenturilor și plasarea în ele a celor 20 de biblioteci, trimise de centrală, cum și despre prelegerile ținute, nu ni s'a raportat.

40. Gherla (jud. Solnoc-Dobâca).

I. Numărul comunelor: 62.

II. Numărul agenturilor: 17.

III. Numărul bibliotecilor: 17.

IV. Desp. a ținut în 26 Februarie o adunare în Gherla.

Pe lângă un cuvânt potrivit de deschidere al directorului și pe lângă cetirea rapoartelor și alegerea comisiunilor prevăzute în statute, s'a înscris un număr îmbucurător de membri, dela cari s'a trimis casei centrale Lei 1,335.—, s'a citit o conferență despre raportul dintre societate și educație, și profesorii dela liceul de acolo au declarat, că activitatea extrașcolară a lor o vor încadra în «Asociațiune» și că dâșii, și până acum, au ținut 2 conferențe, cari le consideră ca conferențe ale «Asociațiunii».

În această adunare s'a reales comitetul desp. în frunte cu dl Gregoriu Pop, canonic și s'a întregit cu încă 5 membri noi.

S'a decis, mai departe, ca comitetul desp., să-și țină ședințele în fiecare primă Duminică a luni.

În raportul cătră adunarea desp. se constată, că comitetul s'a lăsat condus de părerea, că cercul de activitate propriu al «Asociațiunii» sunt satele, fiind orașele, și în special Gherla, sediul mai multor reuniuni culturale, cari toate lucrează la ridicarea culturii poporului dela orașe. Cu toate acestea desp. a aranjat o înălțătoare serbare culturală în ziua de 27 Iunie 1921, când s'a serbat Centenarul lui Tudor Vladimirescu.

Deosebit de îmbucurătoare este bunăînțelegere a tuturor factorilor culturali din orașul Gherla în lucrarea pentru luminarea neamului nostru.

Un alt fapt îmbucurător este munca de luminător al poporului, a dlui Dr. Benedict Socaciu, primpretorele plasei Gherla, care cu ocazia vizitelor sale oficioase la sate, a ținut și conferențe culturale: în Iclod, Inău, Bonț, Dobâca, Cubleș, Săplac, Mintiu, Pâclișa, Nicula și Fizeș.

Comitetul desp. trimite delegați-conferențieri la serbările naționale, care se aranjează la sate, ținând câte o vorbire ocazională. Anume s'au trimis delegați din centru cu ocazia aniversării a treia a Unirei Transilvaniei cu vechiul Regat în 10 comune.

S'a decis ca prin mijlocirea dlui primpretor Socaciu, să se stărue ca aranjarea petrecerilor la sate să se încuviințeze numai dacă ele vor fi însoțite de un mic program, la care va ținea conferență un membru al «Asociațiunii».

Se va stărui prin delegați pentru reorganizarea agenturilor «Asociațiuni».

La propunerea dlui dir. de liceu Dr. Emil Precup s'a hotărât ca activitatea, pe care o vor desvoltă profesorii dela liceul din Gherla, să fie primită ca activitate desvoltată de «Asociațiune» și să se facă o programă unitară pentru desvoltarea activității culturale.

Pentru acest an profesorii au ținut următoarele conferențe: în *Gherla* Dr. Emil Precup: Revistă asupra istoriei literaturii romane (cu proiecțiuni); alta pentru meseriași: Despre importanța industriei la alte popoare și la Români; în *Sântejude*: Importanța școalei; în *Fizeșul-Gherlei*: Importanța meseriilor și a școalei; în *Chirău*: Unirea tuturor Românilor și datoria noastră de a munci pentru fericirea României-mari; în *Iclod*: Cum am putea ajunge la fericire prin muncă organizată și cultură; în *Inău*: Sfaturi practice; în *Gherla*: P. Cotuțiu: Din trecutul Gherlei și în *Sântioana*: Despre însemnătatea unirii; în *Gherla*: Gh. Feier: Despre M. Eminescu și în *Silvaș*: Importanța moralei pentru Stat; în *Gherla*: M. Papastopol: Insemnătatea unirii; Valea Prahovei și Dobrogea; Din Istoria Românilor; Arta greacă (ceste 3 din urmă cu proiecțiuni); pentru meseriași: Din trecutul nostru și Bogățiile subsolului; în *Săplac*: Unirea Românilor; în *Mintiu-Gherlei*: Insemnătatea meseriilor; în *Nicula*: N. Vasiiu; Insemnătatea unirii.

Pentru a se înfăptui o mai strânsă legătură între învățători de o parte și de altă parte între meseriași și «Asociațiune», s'a ales în comitetul desp. un învățător și un meseriaș.

Pentru biblioteca desp. s'a abonat rev. «Transilvania» și «Biblioteca poporală» și lună de lună comitetul desp. face, cu ocazia ținerii ședințelor sale, câte o colectă pentru procurarea foii «Unirea Poporului» pe seama câte unui țaran.

S'a hotărât desfacerea desp. în două: desp. Gherla și desp. Cheuchişului, după cele două plase din care el constă acum.

Cu prilejul adunării din 26 Febr. comitetul desp. a pregătit și un concert cu o bogată programă și o petrecere cu joc.

V. P. S. Sa Dl Dr. Iuliu Hossu, Episcopul diecezei de Gherla, după ce în anul 1921 a înființat cu ocazia vizitațiilor sale canonice, aproape 100 agenturi ale «Asociațiunii» în tot atâtea comune, plasând în ele câte o bibliotecă trimisă de comitetul central, — în acest an a mai cerut și i s'au trimis 122 biblioteci, pe care să le plaseze, iarăși cu ocazia vizitațiilor canonice în totatâtea comune, unde înființează agenturi și redeşteaptă la vieață, pe cele înființate de mai înainte.

Grigoriu Pop, canonic, director.

41. Giurgeu (jud. Ciuc).

I. Numărul comunelor: 9.

II. Numărul agenturilor: 2.

III. Numărul bibliotecilor: 2.

IV. Desp. a fost reorganizat în adunarea cerc., ținută în Tulgheș la 15 Februarie 1922. Vechiul comitet a fost reales în frunte cu dl Aurel I. Nicolescu, ca director. Dl preot T. Branea a făcut istoricul «Asociațiunii», iar dl inv. I. Hurubean a ținut o conferență despre alcoolism.

Dl director s'a înscris membru fondator cu suma de Lei 500.— și Lei 100.— donație pentru desp., mai departe 5 membri pe vieață și 57 membri activi, iar d. A. Cojocariu a dăruit pentru trebuințele desp. Lei 50.—. Peste tot s'a încasat suma de Lei 2,151.—.

S'au trimis, la cerere, serii de cărți pentru înființarea de biblioteci populare.

V. Dl Grigoriu Nistor, preot în Varviz, a înființat în comună o agentura. În 22 Ian. 1922, cu 2 membri pe vieață, 12 activi și 9 ajutători. Agenturei i s'a trimis o bibliotecă poporală.

Adunarea desp. și-a ales reprezentanții săi la adunarea generală din a. c. *Aurel I. Nicolescu*, comerciant, director.

42. Gurghiu (jud. Murăș-Turda).

I. Numărul comunelor: 28.

II. Numărul bibliotecilor: 8.

III. Desp. a fost reorganizat de cătră dl Aurel Mureșan, dir. școlii silvice din Gurghiu, în adunarea ținută în Gurghiu la 29 Ian. 1922. În această adunare s'au înscris 4 membri pe vieață, 20 membri activi și 6 membri ajutători, dela cari s'a încasat suma de Lei 1,012.—. Director a fost ales dl Simion Zehan, preot în Cașva. Cu această ocazie s'a ales și comitetul cercual.

Simeon Zehan, preot, director.

43. Hălmagiu (jud. Arad).

I. Numărul comunelor: 33.

II. Numărul bibliotecilor: 4.

III. Dl. Cornel Lazar, protopop și vechiu director al acestui desp., nu a prezentat raport despre reorganizarea desp. și despre activitatea acestuia.

44. Hațeg (jud. Hunedoara).

I. Numărul comunelor: 105.

II. Numărul agenților: 4.

III. Numărul bibliotecilor: 14.

IV. Desp. a fost reorganizat în adunarea cercuală, ținută la 20 Noemvrie 1921, în Hațeg. Cu această ocazie a fost reales director dl. Dr. Cornel Popescu, protopop și s'a ales comitetul desp. S'au înscris 2 membri fondatori, 5 membri pe viață și 91 activi.

S'a raportat, apoi, asupra agenților și bibliotecilor populare din desp. și s'a luat hotărîre pentru ținerea prelegerilor populare.

V. Adunarea desp. în an. 1922 s'a ținut în Hațeg, la 13 August, aranjându-se și o mare petrecere pentru adunarea mijloacelor necesare în scopul înființării unui internat de fete. Desp. i s'au dat 50 biblioteci populare cari au fost distribuite cu ocazia adunării din 13/VIII 1922.;

Dr. Cornel Popescu, protopop, director.

45. Huedin (jud. Cojocna).

I. Numărul comunelor: 42.

II. Numărul agenților: 6.

III. Numărul bibliotecilor: 3.

IV. Prelegeri populare au ținut: în *Măndășturul-unguresc*: Aurel Muntean: Despre Avram Iancu și Moșii; în *Ciucea*: Aur. Muntean: Din trecutul neamului românesc; în *Sebeșul-mare*: A. Muntean: Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan; în *Poieni*: A. Muntean: Despre cooperative; în *Beliș*: A. Muntean: Despre eroismul neamului românesc; în *Hodiș*: Teodor Lungu: Despre creșterea copiilor și alcoolismul; Cultul eroilor; Societățile Mariane de abținere; Manase Ciungariu: Arta națională; în *Călatamare*: Dr. Vasile Pașca: Boalele infecțioase; în *Bologa*: Nicolae Fătu: Importanța cărții; în *Zem-Sâncraiu*: Traian Potra: Din trecutul românesc; *Morlaca*: Alex. Ilieș: Agricultură; *Nadișul-român*: Manase Ciungariu: Portul românesc și industria casnică; *Totelec*: Nicolae Fătu: Combaterea vițiilor; *Bociu*: Tr. Potra: Bogățiile țării; *Fildul de ios*: Nicolae Fătu: Iubirea de patrie; *Călățele*: Alex. Ilieș: Industriile și importanța lor.

V. Dl Dr. Iosif Pop, primpretorele plasei Huedin a transpus cassei centrale Lei 8,800—, taxe dela 44 comune, înscrise ca membri pe vieață ai «Asociațiunii» și Lei 800— taxe de membri fondatori dela 2 comune, în total 46 membri (toate comunele din plasa Huedin) și taxe în total Lei 9,600—, un rar exemplu vrednic de imitat.

VI. În timpul din urmă s'au mai înscris 10 membri activi și 10 ajutători.

46. Hunedoara (jud. Hunedoara).

I. Numărul comunelor: 50.

II. Numărul agenturilor: 20, în comunele de sub III.

III. Numărul bibliotecilor: 21, în comunele: Hunedoara, cu 52 vol., Ghelar, cu 61 vol., în Alun, Vadu-Dobrii, Cerbăl, Cerișor, Cinciș, Batiz, Călanul-mic, Nandru, Josani, Peștișul-mic, Mănierău, Nădăstia-superioară, Peștișul-mare, Sâncraiu, Teliuc, Răcăstie, Govășdia, Buitur și Zlaști, cu câte 40 vol.

IV. S'a înființat un *muzeu regional* în Hunedoara.

V. Curs de analfabeți: în Nădăstia-inferioară cu 28 analfabeți, ținut de preotul ortodox George Rain.

VI. Numărul prelegerilor: 35 în 17 comune. În *Bultur*: Educația cetățenească, de protopopul Andreiu Ludu și Însemnătatea învățaturii, de preotul George Rain; în *Ghelar*: Rosturile «Asociațiunii», de A. Ludu, Casa culturală, de George Henția, Rostul dărilor publice, de Constantin Dima și Stupăritul, de Vasilie Greavu; în *Mănierău*: Asigurările, de Valer Beșan și Vieritul de Vasilie Greavu; în *Runcul-mare*: Datorințele cetățenești, de Andreiu Ludu, Școala și învățatura, de Ion Manică; în *Alun* și *Poienița-Voinii*: Lumină și virtute, de Andreiu Ludu, Școala, de G. Henția; în *Vadu-Dobrii*: Rostul «Asociațiunii», de A. Ludu, Cultura vitelor, de G. Henția; în *Cerișor*: Rostul școalei și învățaturii, de A. Ludu; în *Sâncraiu*: Rosturile «Asociațiunii», de A. Ludu și Bibliotecile, de G. Rain; în *Călanul-mic*: Datorințele cetățenești, de A. Ludu, «Astra» ca factor cultural, de G. Rain; în *Batiz*: Rostul însoțirilor, de G. Rain și Rostul bibliotecilor, de Ioan Truca; în *Nădăstia-infer.*: Rostul «Asociațiunii», de Andreiu Ludu, Despre foloasele culturii, de N. Macrea, Însemnătatea bibliotecii, de I. Brâncovean, Despre testament, de Dr. Dănilă; în *Răcăstie*: Rolul «Astrei», de Dr. G. Dănilă, Educațiunea morală, de Dr. V. Hâncu; în *Peștișul-mic*: Cultura viței de vie, de V. Greavu, Chestiuni de igienă, de Dr. V. Hâncu; în *Zlaști*: Necesitatea învățaturii, de T. Popa, Originea neamului românesc, de O. Teodoru, Educația națională, de A. Ludu, Coruri, recitări, în *Teliuc*: Educația morală, de A. Ludu, Plămădirea românilor, de O. Teodoru, Coruri, poezii; în *Ghelari*: cu concursul corului Reuniunii femeilor din

Hunedoara: «La șezătoare», icoană din popor, de Tiberiu Brediceanu, cu soluri, coruri și orchestra uzinelor din Hunedoara, Limba, portul și cultura românească, de A. Ludu, unde s'a distribuit poporului biblioteci, cărți și calendarul «Asociațiunii» în 50 exemplare.

VII. 7 șezători culturale, 8 conferențe și serate artistice, ținute în Hunedoara: Conștiința națională, de prot. A. Ludu, Statul ca organizație socială, de Dr. G. Dubleșiu, apoi recitări, cetiri, doine cu vocea și cu vioara:

a) Concepția, evoluția și funcțiunile organismului, de Dr. V. Hâncu, apoi soluri de voci și de pian, recitări, cântece din vioară și solo de flaută.

b) O pagină din războiul de dra Olimpia Teodoru și Boalele de nervi de Dr. V. Hâncu. Doina de voce, de vioară, pian și jocuri naționale.

c) Revoluția lui Tudor Vladimirescu, de S. Ștefănescu, recitări, soluri de voce și pian, cântări din vioară și cor.

d) Școala normală Andreiu Șaguna, Sibiu, cu coruri, recitări, «Cinel-Cinel».

e) La 28 August 1921, conferența: Alcoolismul, de Dr. V. Hâncu, Serată etnografică, grupuri de câte 20—50 feciori și fete, în portul lor național, cu cîmpoii lor, și-au executat pe rând jocurile lor, pe urmă conduct etnografic prin piața Hunedoarei, unde s'au fotografiat cei peste 2000 asistenți, și când s'au distribuit 500 calendare de ale «Asociațiunii», pentru membrii acesteia.

f) La 1 Aprilie 1922, conferența: Refacerea morală, prin educația religioasă morală, de prot. A. Ludu, cu concursul Școlii civile, care a executat recitări, soluri și coruri.

VIII. Case Naționale 4: în Ghelari, Govâșdia, Nădăștia-inferioară și în Hunedoara, în localul Casinei române cu bibliotecă de 350 volume.

IX. Numărul membrilor: fondatori 8, pe viață 28, activi 299, ajutători 247, în total 582.*

X. Starea casei desp. este de Lei 4,033.40.

Andreiu Ludu, protopop, director.

47. Iara de jos (mai înainte Indol — jud. Turda-Arieș).

I. Numărul comunelor: 29.

II. Numărul bibliotecilor: 3.

III. Numărul prelegerilor: 2, în Băișoara: Teodor Felea: Despre meserii; Dr. Andreiu Nicola: Despre chestiunile eco-

* Din greșală în consemnarea generală a membrilor din despărțăminte sunt trecuți cu totul numai 340 membri, pe când în realitate sunt 532, ceea ce rectificăm cu plăcere.

nomice actuale. Copiii de școală au cântat, au declamat și au predat dialoguri.

IV. Numărul membrilor înscrși în adunarea desp.: 1 membru pe viață, 19 activi și 21 ajutători.

V. La cererea adunării desp., ținută în Băișoara, la 2 Octombrie 1921, despărțământului, odinioară numit Indol, i s'a dat numele lara de jos.

VI. Dl Teodor Felea, preot în Muntele Băișoarei, a înființat o agentură a «Asociațiunii» în comună cu 40 membri, pentru care s'a trimis o bibliotecă populară.

Iuliu Cadar, pretor, director.

48. Ibașfalău (jud. Târnava-mică).

I. Numărul comunelor: 37.

II. Numărul agenturilor: 9.

III. Numărul bibliotecilor: 9.

IV. Desp. a înscris în anul 1920/21 16 membri fondatori, 16 m. pe viață și 23 m. activi, dela cari a trimis cassei centrale suma de Lei 8,905.—. Raportul despre activitatea culturală nu ni s'a trimis.

V. Desp. a fost reprezentat la adunarea generală din an. 1921 prin 2 membri. *Dr. Ilarie Holom*, avocat, director.

49. Ilia-Murășană (jud. Hunedoara).

I. Numărul comunelor: 46.

II. Numărul agenturilor: 17, în: Booz, Brădățel, Runcșor, Burjuc, Câmpuri-surduc, Cărmăzinești, Fueșbăgara, Furcșoara, Gialacuta, Glodghilești, Gothatea, Gurasada, Ilia, Bretea, Tătărești, Visca și Zam, fiecare cu câte o *bibliotecă populară*, de toate 17.

În Iulie a. c. s'au mai înființat 9 agenturi și 9 biblioteci.

III. *Prelegeri* au ținut în legătură cu «Asociația clerului» următorii: C. Moldovan, în comunele Boiul de jos, Ilia, Gothatea și Câmpuri; parohii S. Andrica și G. Simedrea, în comunele: Sârbi, Bretea și Gothatea; parohii M. Oprean, T. Olariu, I. Oprean, I. Laslo, S. Giurcone, N. Chirciu, A. Crișan și E. Simce, în comunele: Bacea, Furcșoara, Visca, Zam, Cerbia, Almaș-seliște, Godinești și Gurasada. Temele au fost religioase și economice.

IV. *Case culturale* s'au înființat: în Ilia, Zam, Fueșbăgara și Câmpuri-surduc.

V. *Cooperative* sunt: în Almaș-seliște, Câmpuri-surduc, Zam și Ilia.

VI. Adunarea desp. în an. 1922 s'a ținut în Zam, la 2 August, cu care ocazie s'au ținut următoarele conferențe: C. Moldovan:

tema religioasă cu titlul «Lasă-i altuia ce este al lui și vei avea pace» și alta despre cooperative; C. Vulpescu, judecător: despre împroprietărire, după care au urmat declamări și un monolog.

Constantin Moldovan, protopop, director.

50. Jibou (jud. Selagiu).

I. Numărul comunelor: 69.

II. Numărul agenturilor: 2.

III. Numărul bibliotecilor: 2.

IV. Desp. a fost reorganizat în adunarea cercuală din 18 Sept. 1921, la care a luat parte și dl General de brigadă Daschievici cu familia, dl Colonel al Reg. 14 Călărași Sâmboteanu, cum și un număr mai mare de d. ni ofițeri, subofițeri și soldați. A fost ales dir. dl Laurențiu Bran, preot, deasemenea a fost ales cu această ocazie și comitetul desp. Dlui Teofil Dragomir, fost organizator și harnic dir., până acum, al desp. i s'au adus mulțumiri cu ocazia retragerii sale dela conducerea desp. S'au înscris 2 membri fondatori și 21 activi. S'au încasat taxe dela membri Lei 890—.

Desp. a ținut în 18 Aprilie 1922 o adunare extraordinară pentru organizarea prelegerilor populare și pentru înființarea de cooperative și bănci populare.

V. S'au luat dispoziții pentru desfacerea desp. în două: desp. Jiboului și al Zălăului.

VI. Dl T. Dragomir a ținut un cuvânt de îndrumare culturală în adunarea desp. *Laurențiu Bran*, preot, director.

51. Jiu (jud. Hunedoara).

I. Numărul comunelor: 14.

Desp. a fost reorganizat prin dl protopop Nicolae Zugrav, în adunarea cercuală, ținută în 7 August 1921. S'au înscris 2 membri fondatori, 8 membri pe viață și 44 membri activi, dela cari s'a încasat suma de Lei 2840—.

Nou director al desp. a fost ales dl Iosif Iancu, inspector general de mine în Petroșeni.

La adunare a luat parte și dl maior Constantin Zagoriț, comandantul garnizoanei din Lupeni, care se interesează mult de chestiunile culturale și s'a înscris între membrii pe viață ai «Asociațiunii».

II. Dl Pompeiu Hosu-Longin, președintele «Soc. Sf. Pavel» în Vulcan, a înființat și o agentură a «Asociațiunii» în comună.

Iosif Iancu, inspector general de mine, director.

52. Lăpușul-unguresc (jud. Solnoc-Dobâca).

I. Numărul comunelor: 27.

II. Numărul agenturilor: 4.

III. Numărul bibliotecilor: 3, în Borcut, Costeni și Poiana-Porcului.

IV. Prelegeri populare s'au ținut în 9 comune: în Rohia, Poiana-Porcului, Dobric, Stoiceni, Lăpușul-unguresc în legătură cu serbarea eroilor, Masca, Ineu, Borcut și Dobriținaș. În toate aceste comune a vorbit directorul desp.: despre «Asociațiune», despre folosul școalei, al meseriilor, comerțului și despre stricăciunea beției; Constantin Manu, dir.-învățător: despre ascultarea, stima și venerațiunea față de mai marii noștri și despre alcoolism; Nicolae Cristea, inv.: despre cultura și folosul pomilor; Dr. Gavril Buzura: despre drept și dreptatea omenească în legătură cu cea dumnezească.

Di Procopie Cotuțiu, instructorul de muzică la școala civilă din Lăpușul-ung., a însoțit pe conferențieri în turneu cu 18 elevi și eleve, cari prin cântările lor, bine alese și bine executate, au impresionat mult poporul, care s'a convins, și pe această cale, despre rezultatele bune ale școalei la copiii de țărani.

La rugarea directorului di primpretor Ioan Bărbos a dispus ca comunele respective să pună gratuit la dispoziție trăsurile trebuincioase pentru transportarea conferențiarilor și coriștilor.

V. Numărul membrilor: 1 pe vieață, 27 activi și 171 ajutători, în total 199, numai din 5 comune; din restul de 22 comune nu sunt încă membri înscriși.

VI. Avera desp. este de Lei 2,350.—.

Zaharie Manu, protopop, director.

53. Lipova (jud. Timiș).

I. Numărul comunelor: 25.

II. Di Dr. Aurel Cioban, avocat în Lipova, nu a prezentat raport despre reorganizarea și activitatea desp.

54. Lugoj (jud. Caraș-Severin).

I. Numărul comunelor: 111.

II. Numărul agenturilor: 2.

III. Numărul bibliotecilor: 12.

IV. Di Dr. Gheorghe Popovici, protopop, dir. desp., nu a prezentat raport despre reorganizarea și activitatea acestui desp., care cuprinde comunele a 5 plase, cărora ar trebui să li se dea fiecareia câte un desp. în cadrele «Asociațiunii».

V. Di Moise Bordoș, preot în Birchiș, stăruie pentru înființarea unui desp. constător din comunele plasei căreia îi aparține Birchișul, accentuând, că acolo nu s'a făcut nici în trecut și nu se face nici în prezent nimica pentru răspândirea culturii românești.

55. Mărghita (jud. Bihor).

I. Numărul comunelor: 43.

II. Numărul agenturilor: 8.

III. Numărul bibliotecilor: 8.

IV. Raportul despre activitatea desp. până la 12 Iulie 1921 s'a publicat în Raportul comitetului central pentru anul trecut, arătându-se acolo o activitate foarte frumoasă și bineorganizată. Despre lucrările îndeplinite după data numită nu ni s'a raportat.

Dr. *Iuliu Chiș*, avocat, director.

56. Mediaș (jud. Târnava-mare).

I. Numărul comunelor: 28.

II. Numărul agenturilor: 3.

III. Desp. a fost reorganizat în Maiu 1921, în frunte cu dl Dr. Eugen Sâmpetrea, judecător, înscriindu-se un număr frumos de membri, stabilindu-și un bogat program de activitate și făcând apel la primăriile comunale, la preoțime și învățătorime, să-și dea concursul la înaintarea problemelor îmbrățișate de «Asociațiune». Raportul despre activitatea de mai târziu a desp. nu ni s'a trimis.

57. Mercurea (jud. Sibiiu).

I. Numărul comunelor: 24.

II. Numărul agenturilor: 4.

III. Numărul bibliotecilor: 9.

IV. Di dir. *Avram Păcurariu*, protopop, nu a înaintat raportul despre activitatea despărțământului.

Ca și la despărțămintele: Nocrich, Săliște, Sebeș și Sibiiu, arătăm, cu învoirea adunării generale a învățătorilor români din jud. Sibiiu, frumosul ciclu de prelegeri, ținute de *cercul cultural din plasa Mercurei*, anume în *Gârbova*: Ilie Georgescu: Despre dragostea ideală a învățătorului față de popor și despre rolul conferențelor populare; Mateiu Scorobeș: Cari sunt mijloacele dezvoltării gustului de cetit în popor; Constantin Fântână: Cum să creștem copiii în familie, purtarea lor în societate și manierele față de cei mai în vârstă; Romul Pop: Munca ideală a învățătorilor afară de școală. Elevii conduși de învățători au declamat și cântat; în *Apoldul-de-jos*: Ioan Nicoară: Religioniunea în școala populară și acasă; Ilie Georgescu: Despre cercetășie; Romul Vraciu: Ținerea cu sfințenie la adevăratele obiceiuri creștinești e cel mai puternic factor la înflorirea unui popor; Nicolae Muntean: Făurirea României-mari și menținerea ei. Elevii au cântat și declamat. S'a jucat Călușerul. Cercetășii din Poiana au jucat mai multe dansuri naționale și au executat și exerciții de marș și cu bastoanele.

58. Mercurea-Ciuc (jud. Ciuc).

Dl Nicolae Comanicu, revizor școlar în Mercurea-Ciuc, a constituit un desp. al «Asociațiunii», constatător din comunele județului Ciuc, cu excepția a 9 comune, cari formează desp. Giurgeu. Adunarea de constituire s'a ținut în 5 Iunie 1922, când dl revizor a fost ales director al desp. și s'au ales și membrii biuroului și comitetului cercual. S'au înscris 2 membri fondatori, 18 membri pe vieață și 24 membri activi, rămânând să se continue cu înscrierea de membri. Direcțiunii i s'au trimis serii de cărți și alte imprimare pentru înființarea de agenturi și biblioteci populare.

59. Mociu (jud. Cojocna).

I. Numărul comunelor: 28.

II. Numărul agenturilor: 5.

III. Numărul bibliotecilor: 6.

IV. Desp. a ținut o adunare la 10 Iulie 1921, în Mociu. Cu acest prilej dl profesor Al. Lupeanu-Melin a ținut poporului prezent la adunare o vorbire asupra economiei naționale la alte popoare. S'a hotărit, între altele, desfacerea desp. în două. În adunarea din 4 Oct. 1921 desp. s'a desfăcut în două: în desp. Mociului și desp. Sărmașului-mare.

Simion Ciuca, protopop, director.

60. Murăș-Ludoș (jud. Turda-Arieș).

I. Numărul comunelor: 28.

II. Numărul agenturilor: 9.

III. Numărul bibliotecilor: 14.

IV. Desp. s'a reorganizat la 9 August 1921, re alegându-se de director dl Enea Pop-Bota, protopop, și comitetul cercual. S'au încasat taxe dela membri noi și vechi Lei 130.—.

Dir. i s'au trimis 5 serii de cărți pentru înființarea de agenturi și biblioteci populare.

Enea Pop-Bota, protopop, director.

61. Murăș-Oșorheiu (jud. Murăș-Turda).

I. Din raportul despre activitatea desp. rezultă, că în o parte a anului 1921 această activitate este mai săracă în rezultate decât mai înainte. Dela adunarea desp., ținută în Nasna la 6 Oct. 1921, nu s'au mai ținut conferențe și prelegeri populare la sate în restimp de 8 luni. Față de anul trecut în care s'au ținut 35 prelegeri populare, anul acesta abia poate încreștă 2 conferențe, ținute în T. Murăș, în sala festivă a liceului «Papiu

Ilarian». Cauzele acestui regres sunt mai multe; dar cea mai de seamă e pierderea dlui dir. al desp. Simion Gocan, trecut ca director reg. la Oradea-mare.

În această activitate, începută în timpul iernii, prin numitele 2 conferențe, comitetul desp. s'a văzut reținut un timp de comitetul casinei înființate, care plănuise o serie de conferențe cu concursul aproape aceluiași membri ai comitetului, cari erau și ai desp., și care s'a mărginit, ca și așa numita «Liga poporului» în anul trecut: la alegerea comitetului și adunarea de constituire. Această piedecă de ordin moral a legat mâinile celor dela conducerea desp. într'un timp prielnic pentru muncă. Al doilea moment împiedecător a fost deslănțuirea campaniei electorale, care a exclus orice posibilitate pentru apropierea de popor în numele luminei și al culturii desinteresate.

Cu toate aceste desp., la stăruința și cu concursul dlui vice-președinte Ieronim Puia, revizor școlar, cum și al dlui P. Brătășanu, deputat și al altor factori și oameni de bine a organizat și luat sub controla sa 124 biblioteci populare, întemeiate în comunele județului Murăș-Turda, după serbările populare din Dec. 1921, cari s'au ținut în T. Murăș. Aceste biblioteci sunt astăzi sub îngrijirea și controlul desp. Organizarea lor e în curgere, având până acum procesele verbale de constituire și inventarele dela comune. S'au mai ținut 4 ședințe de comitet pentru chestiunile dela ordinea zilei.

S'au dat și pentru liceul «Papiu Ilarian» câteva biblioteci de clase.

În timp de 3 ani cât vechiul comitet a stat în fruntea desp. a ținut 65 prelegeri-conferențe și a înființat 124 biblioteci populare.

II. În adunarea desp. din 18 Aprilie 1922 a fost ales nou director al desp. în persoana dlui *Ioan Cheri*, director de liceu. Dl A. Filimon a ținut o conferență: despre însemnătatea arheologică a județului Murăș-Turda și, la propunerea d-sale, s'a hotărât înființarea *unei societăți istorico-arheologice*. S'a ales și comitet nou și s'au înscris 20 de membri noi, dela cari s'a încasat suma de Lei 1,940.—.

62. Murăș-Uioara (jud. Alba de jos).

I. Numărul comunelor: 29.

II. Numărul agenturilor: 5.

III. Numărul bibliotecilor: 5.

IV. Dl Emil Pop, dir. desp., nu a înaintat raport despre reorganizarea și activitatea desp.

63. Năsăud (jud. Bistrița-Năsăud).

- I. Numărul comunelor: 34.
- II. Numărul agenților: 34.
- III. Numărul bibliotecilor: 34.

IV. Adunarea desp. s'a ținut în comuna Zagra, la 30 Octombrie 1921. Are agenți și biblioteci în toate comunele și a ținut numeroase *prelegeri și conferințe*, anume: în *Rodna-veche*: Ștefan Berariu: Despre «Asociațiune»; Maxim Domide: Războiul pentru întregirea neamului; Ioan Partene: Despre poezia poporului someșan; tot acolo s'au aranjat serate literare, cu producțiuni muzicale și declamatorice; în *Feldru*: Ioan Partene: Despre doină; în *Nepos*: aceiași conferențieri; iar Ștefan Scridon: Despre «Asociațiune»; la adunările ținute în *Feldru* și *Nepos* a luat parte și corul liceului din Năsăud sub conducerea dlui profesor de muzică Emil G. Ștefănescu; în *Rebra-mare*: Emil Domide: Despre «Asociațiune»; Teodor Simon: Chestiuni economice; la adunarea ținută a luat parte și corul elevilor dela liceul din Năsăud, sub conducerea elevului V. Henciu; în *Parva*: Emil Domide: Despre «Asociațiune»; Teodor Simon: Chestiunea agrară; în *Nimigea-ungurească*: Emil Domide: Despre «Asociațiune»; Teodor Simon: Despre industrie și comerț; Dr. Alex. Ciplea: Despre bolșevism și pocăitism; în *Nimigea-românească*: Emil Domide: Despre scopurile «Asociațiunii»; Teodor Simon: Chestiuni economice; Dr. Al. Ciplea: Despre comunismul internațional și pocăitism; în *Mintiul-român și Tăure*: Emil Domide și Teodor Simon: Despre aceleași subiecte.

Profesorii dela liceul din Năsăud: Emil Domide, Vasile Bichigean, Dr. Al. Ciplea și Mihail Lipan, însoțiți de o grupă de elevi dela acest liceu, au făcut o întinsă propagandă în următoarele comune din Maramurăș: *Săcel, Săliște, Dragomirești, Cohea, Jeud, Vișeu de sus, Vișeu de jos, Moisei și Borșa*, ținând prelegeri populare despre «Asociațiune», despre asanarea stărilor din Maramureș, despre pocăitism, chestiuni economice și culturale.

Membrii: Emil Tișca, T. Irimieșiu, P. Rognean, I. Partene și Dr. Alex. Ciplea, însoțiți de grupe de elevi dela școala primară urbană din Năsăud, au ținut prelegeri populare cu subiect: educativ, religios, moral și național în următoarele comune: Năsăud, Rebrîșoara, Prislop, Lușca, Salva și Mititei. Cu aceste ocazii elevii au declamat și cântat poeziile patriotice.

Dr. Victor Bojor, protopod în Telciu, a ținut mai multe prelegeri moralizatoare poporului.

Producțiuni și prelegeri s'au mai ținut și în comunele: Rodna-nouă, Sângeorzul român, Ilva-mare și în alte comune, dela cari nu au sosit rapoarte.

La adunarea desp. din Zagra a vorbit Dr. Al. Ciplea: Despre însemnătatea învățaturii de carte și a conștiinței naționale.

V. Numărul membrilor: 21 fondatori, 77 pe viață și 18 activi.

Ioan Păcurariu, profesor, director.

64. Nocrich (jud. Sibiiu).

I. Numărul comunelor: 15.

II. Numărul agenturilor: 15.

III. Numărul bibliotecilor: 15.

IV. Numărul prelegerilor: 3, ținute în adunarea desp. din *Nocrich*: Ioan Petrișor: Cari sunt căile pe cari trebuie să umble poporul nostru; Ioan Alexandru: Ce muncă trebuie să depună fiecare om pentru înaintarea sa culturală, morală și materială; Eugen Muntean: Chemarea femeii în viața dela sate și Despre construirea edificiilor economice.

V. Adunarea cercuală s'a ținut în 23 Oct. 1921 în Nocrich. Director a fost ales dl Victor Ungur, primpretor, în locul dlui Dr. Enea Andrea, avocat, care s'a stabilit la Sibiiu.

VI. *Casei culturale* din Glâmboaca i s'a dat o bibliotecă cu condiția să înființeze și o agentură.

VII. Starea cassei desp. Lei 337 55.

VIII. *Cercul cultural al învățătorilor* din plasa Nocrich a ținut următoarele *prelegeri* în *Cornățel*: Ioan Dragotă: Însemnătatea culturai și foloasele ei; Simion Dragoman: Educația tinerimei; Octavian Sumea: Datorințele părinților față de școală; Iancu Dragotă: Rolul mamei la îngrijirea și creșterea copiilor; G. Simplăcean: Despre rolul învățătorilor. Elevii au cântat 5 poezii și s'au declamat 3 poezii.

65. Odorheiu (jud. Odorheiu).

Dlui Ioachim Nistor, revizor școlar în Odorheiu, i s'au trimis, la cererea dânsului 12 biblioteci populare pentru 12 comune, în cari se află școală primară de Stat. Totdeodată i s'au trimis statute și regulamente pentru înființarea unui desp. al «Asociațiunii», cu centrul în Odorheiu.

66. Orade (jud. Bihor).

I. Numărul comunelor: 175.

II. Dl Ilie Stan, canonic, dir. desp. nu a prezentat raport despre activitatea desp. în anul trecut și nici nu a recomandat persoane potrivite, care să înființeze despărțăminte nouă ale «Asociațiunii» în cele 9 plase din care e compus acest despărțământ vast.

67. Orăștie (jud. Hunedoara).

- I. Numărul comunelor: 27
- II. Numărul agenturilor: 4.
- III. Numărul bibliotecilor: 12.
- IV. Dl dir. Dr. Aurel Vlad, avocat, nu a înaintat raport despre activitatea despărțământului în 1921.
- V. Dl Petru Doroga, învățător în Jeledinți, a înființat o agentură a «Asociațiunii», pentru care i s'a dat o bibliotecă poporală.

68. Oravița (jud. Caraș-Severin).

- I. Numărul comunelor: 24.
- II. Numărul agenturilor: 6.
- III. Numărul bibliotecilor: 4.
- IV. Comitetul desp. a cercetat mai multe comune cu scopul de a înscrie membri, a înființat agenturi și a organizat biblioteci. Desp. i s'au trimis 3 biblioteci populare.
- V. Dl Remus Perian, preot în Mircovăț, a constituit o agentură în comună, dânsul s'a înscris membru pe viață, a înscris 100 de membri ajutători și a făcut 3 abonamente la Bibl. poporală. Agenturii i s'a trimis o bibliotecă.

I. E. Țieranu, librar, director.

69. Panciova (jud. Torontal).

A constat din 16 comune, cu 5 agenturi și 5 biblioteci, având o Casă culturală în Satul nou. Acum încorporat la Jugo-Slavia. Dir.: P. Stoica, dir. de bancă.

70. Râșnov (jud. Brașov).

- I. Numărul comunelor: 5: Râșnov, Ghimbav, Cristian, Vulcan și Codlea, frunțase comune, desfăcute din desp. Brașov.
- II. Numărul agenturilor: 5.
- III. Numărul bibliotecilor: 5.
- IV. Numărul prelegerilor: 2, în Râșnov: Ioan Nan: Despre însemnătatea și chemarea «Asociațiunii»; Aurel Nistor: Ce a fost «Asociațiunea» în trecut și ce va trebui să fie în viitor pentru poporul nostru, mai ales, dela sate.
- V. Acest desp. s'a organizat de cătră dl Aurel Nistor, conferențiarul și propagandistul cultural al «Asociațiunii», în adunarea ținută în Râșnov la 2 Iulie 1922, cu care ocazie, după conferențele indicate mai sus, au urmat declamări, coruri și reprezentarea a 2 piese teatrale.
- VI. S'au înscris 5 membri pe viață și 50 activi. S'a făcut 7 abonamente la rev. «Transilvania». Membrii coloniei

liceului Mihaiu Viteazul au dăruit Lei 100.— pentru «Asociațiune». S'au încasat în total Lei 1,860.—.

VII. Cu ocazia adunării s'a inaugurat și o «Casă culturală» în casa parohială, constătătoare din 3 camere și s'a predat pe seama bibliotecii agenturii Râșnov 957 de cărți în valoare de Lei 2,700.—, dăruite de fiul comunei Râșnov, dl Dr. Ioan Popa, medic în Sf. Gheorghe.

Ioan Nan, preot, director.

71. Reghin (jud. Murăș-Turda).

I. Numărul comunelor: 31.

II. Numărul agenturilor: 2.

III. Numărul bibliotecilor: 31, înființate cum se poate vedea în darea de seamă dela desp. Murăș-Oșorheiu.

IV. Dl sub-director al desp. Vasile Duma (directorul lipsește) nu a raportat despre reorganizarea și activitatea despărțământului.

72. Săcele (jud. Brașov).

I. Numărul comunelor: 8.

II. Desp. a fost înființat de cătră dl Aurel Nistor, conferențiar și propagandist cultural al «Asociațiunii», în 22 Martie 1922 și constă din următoarele comune: Bacifalău, Cernat, Purcăreni, Satulung, Tărlungeni, Turcheș, Zizin și Dârste.

Director al desp. este dl *Zenovie Popovici*, preot în Satulung.

73. Sălciua (jud. Turda-Arieș).

I. Numărul comunelor: 22.

II. Numărul agenturilor: 10.

III. Numărul bibliotecilor: 10, fiecare cu câte 40 volume.

IV. *Prelegeri* s'au ținut în comunele: Baia de Arieș, Ponor, Lupșa și Valea-Lupșei, de cătră dl dir. al desp., și de dnii Ioachim Groza, Sevastian Ciapă și Vasile Șpan, anume din domeniul istoriei naționale, a pomăritului, stupăritului și economiei de câmp, ramuri cu cari se îndeletnicește poporul din acel ținut.

Preoții și învățătorii, în conferențele lor, au ținut prelegeri de cuprins religios și cultural.

V. *Școală de analfabeți* s'a ținut: în Mogoș-Miclești, prin preotul Vasile Bărluțiu și învățătorul Macaveiu Cutean, cercetată fiind de 15 analfabeți, cari toți au învățat a scrie și ceti.

VI. *Șezători culturale* s'au ținut: în Lupșa 1, Ponor 14, Sălciua de sus 8, prin preoții Vasile Șpan, Ioachim Groza și Vasile Gan jun.

VII. *Producțiuni pentru popor* s'au ținut în câteva locuri cu copiii de școală.

VIII. *Case Naționale* s'au înființat: în Lupșa, Ponor și Sălciua de sus.

IX. *Cooperativă*: în Ocolişul mare.

X. *Numărul membrilor*: 19 pe vieată și 19 activi.

XI. *Averea despărțământului*: Lei 800.—.

Vasile Gan, protopop, director.

74. Săliște (jud. Sibiu).

I. Numărul comunelor: 15.

II. Numărul agenturilor: 15.

III. Numărul bibliotecilor: 15.

IV. Din Săliște și jur, — unde pulsează atâta vieată și se fac eforturi pentru progres în toate direcțiile: în cadrele Asociației clerului, a cercurilor culturale învățătorești, cum arătăm mai jos etc., și de unde în toți anii ni s'a dat prilej să publicăm dare de seamă asupra rezultatelor frumoase, realizate pe terenul culturai poporului, și în cadrele «Asociațiunii», — de astădată dl director Dr. Dumitru Borcia nu ne-a trimis raport despre activitatea despărțământului.

V. *Cercul cultural al învățătorilor* din plasa Săliștei au ținut următoarele *prelegeri*: în *Sibiul*: Ioan Bratu: Efectele războiului mondial asupra poporului nostru; modul cum se pot vindeca ranele sângerânde de pe corpul neamului nostru și datorințele ce le are fiecare membru al societății românești pentru ajungerea poporului la o soarte mai bună; Petru Olariu: Școala și foloasele ei; Dumitru Lăpădat: Modul cum poporul nostru își poate câștiga o cultură temeinică, bazată pe principiul religios-moral, cetind cărți folositoare și gazete, cari conțin adevărată hrană sufletească; Dr. Dumitru Borcia: Despre familie, școală, biserică și armată; Valeriu Popoviciu: Despre valoarea învățătorului în general și importanța învățătorilor români în special; în *Vale*: Ioan Bratu: Stricarea moravurilor bune la poporul nostru în urma ultimului războiu și modul lor de îndreptare; Petru Olariu: Despre școală și foloasele ei; Ioan Răchișan: Casa părintească în legătură cu școala; în *Aciliu*: Ioan Bratu: Relele sociale și morale la poporul nostru; Folosul meseriilor, industriei și comerțului, îndemnând poporul să-și îndrume copiii pe aceste cariere; Ioan Răchișan: Casa părintească în legătură cu școala; Ioan Bratu: Însemnătatea bibliotecilor populare și școlare; profesorul Iancoviciu: Stupăritul și foloasele lui; Alexandru Vlad: Despre albinărit; Ioan Avram: Cuvânt de mulțumită învățătorilor; în *Săcel*: Ioan Bratu: Suferințele poporului nostru sub Unguri și Fanarioți și despre năzuința pentru a ajunge la bine și fericire, întărindu-ne pe teren economic, industrial și comercial; Gheorghe Păcurar: Despre procese; Petru Olariu: Școala și foloasele ei; Aron Flucuş:

Cuvânt de mulțumită pentru frumoasele străduințe ale învățătorilor; în *Mag*: I. Bratu: Combaterea relelor sociale; Gh. Păcurar: Despre procese; Petru Apolzan: Traiul greu din timpul de față, ușorarea lui prin muncă și cruțare; Dr. D. Borcia: Apostolatul măreț pe care-l face cercul cultural învățătoresc al plasei Săliște; Alexandru Vlad: Despre nobila chemare a învățătorilor.

75. Salonta-mare (jud. Bihor).

I. Numărul comunelor: 13.

Acest desp. s'a organizat prin dl Dr. Moise Coșiu, avocat în Salonta-mare, în adunarea ținută la 26 August 1921. S'au înscris 3 membri fondatori, 3 membri pe vieață și 10 activi, dela cari s'a încasat suma de Lei 1,900—. Cu această ocazie s'a ales directorul și comitetul despărțământului, luându-se dispoziții pentru facerea unui program de activitate.

Dr. Moise Coșiu, avocat, director.

76. Sânmiclăușul-mare (jud. Torontal).

I. Numărul comunelor (odinioară): 31.

II. Despre activitatea acestui desp. până la 17 Iulie 1921 s'a raportat în anul trecut; despre activitatea în jumătatea a doua a anului 1921 dl dir. Dr. Ioan Demian, avocat, nu a înaintat raport, deși cătră sfârșitul anului ne avizase, că au început o serie de conferențe populare în despărțământ.

III. Desp. proiectat a se înființa, în anul 1921, cu centrul în Comloșul-mare, de cătră dl Dr. Stefan Cioroian, nu știm să se fi înființat.

77. Șarmașul-mare (jud. Cojocna).

I. Numărul comunelor: 16.

II. Numărul agenturilor: 3, în Șarmaș, Țag și Țăgșor.

III. Numărul bibliotecilor: 3, în Șarmaș, Țăgșor și Sângorgiul de Câmpie.

IV. Prelegeri au ținut: în *Cătina*: Dr. Liviu Ștupinean: Despre mijloacele cari duc la armonia socială; în *Dâmb*: Gheorghe Grecu: Despre ținta «Asociațiunii» și mijloacele de cari se folosește pentru atingerea acesteia; în Țăgșor: Nicolae Racovițan: Noțiuni generale din constituția țării; în *Balda*: Gavril Hinte: Despre «Asociațiune».

V. Acest desp. a fost desfăcut din desp. Mociu și organizat aparte ca nou despărțământ în adunarea din 4 Oct. 1921. Adunarea desp. din an. crt. s'a ținut la 23 Iulie, împreună cu o expoziție de copii. Cercul studenților universitari «Câmpia și Mureșul-superior» a deschis o bibliotecă constatătoare din peste 400 opuri și broșuri, dăruite de dl N. Iorga. La expoziție au

Iuat parte peste 50 de femei din Șărmaș cu copii sub 2 ani și din ele au fost premiate 7. Membrii cerc. stud. universitari au aranjat și o producțiune: cu o conferență, despre însemnătatea cărții și despre păstrarea sănătății, cu declamări, cântări și de încheiere o petrecere cu joc.

VI. Numărul membrilor: 1 fondator, 1 pe viață și 37 activi, în total 39 în anul 1921.

VII. Averea desp.: Lei 235.—

VIII. Bugetul desp. este stabilit cu Lei 530.— la intrate și eșite. *Ieronim Dănilă*, protopop, director.

78. Satu-mare (jud. Satu-mare).

I. Numărul comunelor: 40.

II. Numărul agenturilor: 7.

III. Numărul bibliotecilor: 7.

IV. În procesele verbale din 2 ședințe de comitet, ținute în an. 1921, se arată, că: *a)* s'a făcut o descălecare în comuna Dob, unde s'au ținut mai multe conferențe și elevii școlii primare au cântat câteva cântări patriotice; *b)* s'au aranjat 2 ședințe culturale la liceu cu concursul Soc. «Cultura Poporului», ținându-se 2 conferențe și executându-se câteva puncte la pian și cu violina; *c)* din cele 30 biblioteci trimise dela centru, până la 7 Nov. 1921, s'au distribuit 7, în totatătea comune; *d)* pe tema colaborării cu Soc. «Cultura Poporului», propusă de dsa, dl dir. al desp. Ioan Savanyu a demisionat și, până la proxima adunare a desp., a fost incredințat cu conducerea afacerilor dl Dr. Mihai Pop, avocat.

V. Dl Petru Nagy, înv. în Lipoveni, a înființat o agentură în această comună, cu 34 membri, cari se adună la școală, unde li se țin prelegeri de trei ori pe săptămână, și li se cetește din cărțile și ziarele dela particulari. Cu ocazia conferențelor, în timpul iernii, dl Nagy a dăruit materialul de încălzit și luminat. Agenturii i s'a dăruit o bibliotecă populară.

79. Sebeș (jud. Sibiiu).

I. Numărul comunelor: 23.

II. Numărul agenturilor: 20.

III. Numărul bibliotecilor: 18.

IV. În adunarea desp., ținută în *Săsciori*, la 2 August 1921 s'au ținut *trei prelegeri*: V. Oana: Despre socialism, socialismul român și despre bolșevism; Dr. S. Vulcu: Despre foloasele cooperativelor sătești; C. Oancea: Despre rătăcirile sectare și naționale.

În adunare s'au citit *rapoartele agenturilor «Asociațiunii»* din: Laz, Cioara, Daia, Călnic, Căpâlna (nou înființată), Pianul de jos, Deal și Petrifaiau.

S'a înscris un număr considerabil de membri, dela cari s'au încasat taxe în suma de Lei 4,292—, trimițându-se cassei centrale Lei 3.046—.

S'a hotărât desfacerea desp. în două: al Sebeșului și Vințului de jos.

V. *Cercul cultural al învățătorilor din plasa Sebeș* a ținut 4 conferințe în 4 comune.

Sergiu Medean, protopop, director.

80. Seini (jud. Satu-mare).

I. Numărul comunelor: 63.

II. În adunarea extraordinară a desp., ținută la 14 Sept. 1921, în Seini, s'a ales comitetul cercual, în frunte cu dl Gavril Szabo, preot-protopop în Bicsad, ca director. S'a luat act de frumosul număr de agenturi și biblioteci înființate de P. S. S. Dl Episcop Dr. Iuliu Hossu, în comunele de pe teritoriul desp. S'a hotărât să se lucreze la înființarea unei reuniuni de femei în cadrele desp. și s'au înscris: 1 membru pe viață și 12 membri activi.

Gavril Szabo, paroh-protopop, director.

81. Șercaia (jud. Făgăraș).

I. Numărul comunelor: 18.

II. Numărul agenturilor: 11.

III. Numărul bibliotecilor: 17.

IV. Despre o activitate culturală mai intensivă ni s'a raportat din partea părintelui Ioan Bunea din Vad.

V. Dl Dr. Nicolae Boeriu, dir. desp. nu a înaintat raport despre activitatea desp. în anul 1921.

82. Sibiu (jud. Sibiu).

I. Numărul comunelor: 36.

II. Numărul agenturilor: 7.

III. Numărul bibliotecilor: 22.

IV. Numărul conferințelor pentru intelectuali: 11, aranjate de secretarul literar al «Asociațiunii», anume: în *Sibiu*: Dr. Gheorghe Preda: Cum putem obține fericirea; Marin Ștefănescu: Filosofia școlii lui Gheorghe Lazăr; Vladimir Ghidionescu: Oameni de caracter; I. I. Lapedatu: Moștenirea austro-ungară; I. D. Ștefănescu: Mănăstirea din Hurez și Templul din Delfi; Donar Munteanu: Unde să căutăm fericirea? Ing. E. Russo: Reforma agrară (2 conferințe); I. Sandu: Problema unificării; în *Săliște*: Dr. Gheorghe Preda: Rolul social al femeii.

V. Prelegeri aranjate de secțiunea economică și cea medicală ale «Asociațiunii»: 34, anume: în *Hamba*: Romul Simu: Despre însemnătatea cooperativelor și a «Asociațiunii», în *Șura-*

mare: Demetriu Comșa: Povețe plugarilor pentru o gospodărie mai rațională; în *Slimnic*: Dr. Lazar Popovici: Sfaturi de igienă și igienă socială; în *Ruși*: N. P. Petrescu: Despre îmbrățișarea meseriilor; Dr. Horia P. Petrescu: Cetiri din lucrările sale; în *Seica-mare*: Dr. Moldovan (Mediaș): Chestiuni culturale; Dr. Ilie Iancu: Povețe medicale; în *Șelimbăr*: Romul Simu: Despre modalitățile înaintării noastre pe teren cultural și economic; în *Șura-mică*: R. Simu: Cum se poate organiza o agentură a «Asociațiunii»; Despre nevoia unei lăptării raționale și despre îmbrățișarea meseriilor; în *Ocna-Sibiului*: I. Georgescu: Chemarea fruntașilor din această comună de a înființa un nou desp. al «Asociațiunii»; în *Alămor*: D. Comșa: Economia de câmp; Horia P. Petrescu: A cetit o poezie; N. P. Petrescu: Despre însemnătatea negoțului și meseriilor; în *Armeni*: Dr. Nicolae Vecerdea: Despre reforma agrară; Dr. Lazar Popovici: Cum să-și apere oamenii sănătatea? în *Brad*: R. Simu: Rostul «Asociațiunii»; Despre cooperative; Despre îmbrățișarea meseriilor și negoțului; Dr. Lazar Popovici: Cum să ne ferim de boale și Dr. Gheorghe Preda: În amintirea prezidentului Andreiu Bârseanu; în *Avrig*: D. Comșa: Povețe pentru seceriș; în *Porumbacul de jos*: Dr. Lazar Popovici: Cum să ne ferim de boale; în *Porumbacul-de sus*: I. Georgescu: Cum putem înainta prin «Asociațiune» și tovărășii bune; în *Scoreiu*: N. P. Petrescu: Dați-vă copiii la meserii; în *Arpașul de jos*: Dr. H. P. Petrescu: Povețe și lecturi; în *Ucea-de-jos*: I. Georgescu: Rostul «Asociațiunii» în zilele noastre; Dr. H. Petrescu: Nevoia de a trăi în pace și bună înțelegere cu toată lumea; în *Viștea de jos*: D. Comșa: Despre gospodăria rurală; N. P. Petrescu: Despre însemnătatea meseriilor; în *Beșimbac*: Romul Simu: Despre trebuința de a ne organiza pe teren economic și cultural; în *Voila*: I. Dăncilă: Despre necesitatea credinței și a idealului în viața unui neam.

Cercul cultural al învățătorilor din plasa Sibiu a ținut o conferință.

Cercul cultural al învățătorilor din plasa Cisnădiei a ținut următoarele 7 prelegeri: în *Sadu*: Ioan Ciolan: Rolul școlii, familiei și bisericii și legătura ce trebuie să fie între aceste așezăminte; Ioan Dragomir: Despre drepturile și datorințele cetățenilor români din România-Mare. Copiii de școală au cântat câteva poezii și au predat un dialog; în *Tâlmăciu*: Laura Florian: Sfaturi igienice; I. Ciolan: Familia ca instituție de educație; Traian Pop: Despre cultura oilor; după cari au urmat cântări, declamări și dialoge din partea elevilor sub conducerea învățătorilor din loc; în *Sebeșul de jos*: Mihail Ogorean: Despre desfrânare; Sora de ocrotire Anuța Doican: Despre îngrijirea sănătății; I. Ciolan: Rolul familiei în educația copiilor și legătura dintre familie, școală, biserică și armată; Colonelul

Art. Vasilescu: Despre școală, biserică și armată. Copiii de școală au declamat și cântat în 2 voci.

83. Sighet (jud. Maramurăș).

I. Numărul comunelor: 35.

II. În anul 1921 desp., în frunte cu dl Dr. Vasile Chindriș, director, și ajutați de întreagă cărturăriea românească din orașul Sighet și din județ, de bărbați și femei, au dezvoltat o activitate intensivă pentru buna reușită a adunării generale a «Asociațiunii», ce s'a ținut la 28 și 29 August în Sighet. O frumoasă expoziție din industria de casă, un conduct etnograf, concert, teatru, petrecere cu joc, un număr frumos de membri etc., au fost rezultatul nobilelor eforturi făcute de oamenii de inimă de acolo.

III. S'au dat dela centrală bibliotecă pentru toate comunele din desp. S'a înființat din darul de Lei 10,000.— al dlui N. Simian, întru pomenirea neuitatului său fiu Valer, decedat în timpul războiului, o frumoasă bibliotecă pentru tinerimea din Șimleu.

84. Sighișoara (jud. Târnava-mare).

I. Numărul comunelor: 38.

II. Dl Dr. Toma Cornea, dir. desp. nu a înaintat raport despre reorganizarea și activitatea despărțământului.

III. Cu ocazia serbărilor culturale ce au avut loc în Sighișoara la 6 Noemvrie 1921, comitetul central a dăruit 125 biblioteci populare, câte una pentru fiecare din comunele județului Târnava-mare. Aceste biblioteci au fost distribuite prin revizoratul școlar al numitului județ.

IV. S'a dat o serie de cărți și pentru bibliotecă elevilor și profesorilor dela școala civilă de stat din Sighișoara.

85. Șimleu (jud. Selagiu).

I. Numărul comunelor: 30.

II. Numărul agenturilor: 15.

III. Numărul bibliotecilor: 22.

IV. La sfârșitul anului 1920, când s'a reorganizat acest desp. și la începutul an. 1921, comitetul cerc. își făcuse un program frumos de acțiune, din care credem că se va fi și realizat o parte. Din partea dlui dir. al desp. Dr. Alexandru Aciu nu am primit însă raportul convenit. Numai din partea dlui casier ni s'a raportat, că pe lângă numărul frumos de membri, ce s'a înscris în Dec. 1920, s'au mai înscris 8 membri activi din comuna Bobota și 11 din Hidig.

86. Tășnad (jud. Selagiu).

- I. Numărul comunelor: 40.
- II. Numărul bibliotecilor: 5.
- III. Datele referitoare la reorganizarea desp. au fost publicate în raportul general pentru anul trecut. Adunarea cercuală, ținută la 5 Iunie 1921 a dat rezultate frumoase. După data numită nu ni s'a mai raportat din partea dlui dir. Demetriu Coroian, protopop.

87. Teaca (jud. Cojocna).

- I. Numărul comunelor: 38.
- II. Numărul agenturilor: 7.
- III. Numărul bibliotecilor: 7.
- IV. Desp. s'a reorganizat în an. 1921.
- V. S'au ținut mai multe conferințe populare.
- VI. Desp. a aranjat în 1921 o petrecere cu tombolă, realizând un câștig de Lei 369.54.
- VII. Dir. desp. a transpus cassei centrale Lei 486— ca taxe dela membri și în contul calendarelor vândute, făcând propagandă și pentru desfacerea lozurilor de loterie.
- VIII. Numărul membrilor: 3 fondatori, 13 pe vieajă, 26 activi și 70 ajutători.
- IX. Directorul a stăruit pentru armonizarea activității culturale a tuturor societăților culturale din Teaca, îndeosebi a Asociației învățătorilor, cu «Asociațiunea».

Basilii Podoaba, protopop, director.

88. Teiuș (jud. Alba de jos).

- I. Numărul comunelor: 13.
  - II. Desp. s'a desfăcut de cătră desp. Aiud-Teiuș în adunarea din 10 Oct. 1920, când s'a ales comitetul desp. în frunte cu dl Petru Suci, preot, ca director.
- Despre activitatea desp. nu s'a prezentat raport.

89. Timișoara (jud. Timiș).

- I. Numărul comunelor: 86.
- II. Numărul agenturilor: 2.
- III. Numărul bibliotecilor: 15.
- IV. Desp. s'a putut reconstitui numai în vara an. 1922, în frunte cu dl *Ioan Petrovici*, direct. regional, care a luat întinse măsuri pentru reorganizarea temeinică a desp. și pentru pregătirea adunării generale a «Asociațiunii» și a serbărilor împreunate cu aceasta, cari în acest an erau proiectate să se țină în Timișoara; moartea prezidentului instituțiunii noastre, însă, a zădărnicit îndeplinirea acestui proiect.

90. Tinca (jud. Bihor).

I. Numărul comunelor: 23.

II. Numărul agenturilor: 3.

III. Numărul bibliotecilor: 14.

IV. Desp. a fost reorganizat de cătră dl Dr. Aurel Pintia, avocat, ales director al desp. în adunarea cercuală ținută cu frumoase rezultate, la 7 Martie 1921, asupra căreia s'a insistat în raportul pentru anul trecut. Dela data numită nu ni s'a mai raportat asupra activității desp.

91. Treiscaune (jud. Treiscaune).

I. Numărul comunelor: 21.

II. Numărul agenturilor: 1.

III. Numărul bibliotecilor: 1.

IV. După reorganizarea desp. în 1919, cu un număr considerabil de membri și cu prospecte foarte frumoase de acțiune în cadrele «Asociațiunii», a urmat o stagnare în desp., produsă de animozități între conducătorii vieții românești din Sf. Gheorghe. Despre o activitate proprie a desp. în 1920 nu ni s'a raportat.

V. Ceeace nu a putut îndeplini desp., a făcut dl inginer *Baiu Crăciun*, dir. regional silvic în Sf. Gheorghe, totdeodată membru pe viață al «Asoc.» și al subsecției silvice a acesteia. Anume: dsa a întreprins din inițiativă particulară o *propagandă extra-oficioasă* în sfera sa de activitate oficioasă, în județele Treiscaune și Ciuc, pentru șezători culturale, pentru desfacerea de loturi ale loteriei etc.

A înscris: 18 membri pe viață și 46 activi, dela cari a trimis cassei centrale Lei 3,830—, dând și desp. partea cuvenită.

Mai departe a făcut 63 abonamente la rev. «Transilvania», trimițând cassei centrale Lei 3,950—.

A desfăcut 47 loturi ale loteriei în preț de Lei 960—.

Despre desp. Treiscaune ne-a raportat, că a ținut o serie de 8 șezători culturale, cu frumoase programe.

VI. Dl Ioan Roșca, inv. în Aita-seacă (plasa Miclăușoara) a înființat o societate a tinerimei. Dela centru i s'a trimis o serie de cărți și abecedare pentru analfabeți.

Vicepreședinte al desp., în lipsa directorului, este dl Eugen Popescu, revizor școlar.

92. Turda (jud. Turda-Arieș).

I. Numărul comunelor: 29.

II. Numărul agenturilor: 1.

III. Numărul bibliotecilor: 6.

IV. Desp. a fost reorganizat la 1 Ianuarie 1922, alegându-se un comitet nou, în frunte cu dl Petru Suci, dir. de liceu în Turda.

V. Activitatea desp. dela 1 Ian. până la 15 Iunie 1922 se rezumă în următoarele:

1. A ținut 13 *prelegeri populare* și anume: Petru Suciu 2: «Cartea și școala», în comunele *Luna și Cristiș*; Teodor Murășan 4: «Asociațiunea» în *Poiana, Sânmihaiu, Luna și Copand*; Aurel Pop 1: «Foloasele învățaturii», în *Sânmihaiu*; Dr. Vasile Cerghizan 3: «Foloasele cărții și ale școlii» în *Ghiriș, Copand și Poiana*; Ioan Murășan 2: «Asociațiunea» în *Agârbiciu și Ghiriș*; Aurel Nan 1: Despre «Asociațiune» în *Cristiș*.

2. A reorganizat 7 *agenturi*: în Sânmihaiul de jos, Poiana de Arieș, Cristiș, Ghiriș, Agârbiciu, Copand și Turda. A înscris 15 membri pe viață noi, 69 membri activi și 167 membri ajutători.

3. A aranjat un ciclu de conferințe pentru intelectualii din Turda și jur, în sala Casinei române, ținând conferințe: dna Margareta Dr. Meșter: Despre emanciparea femeii; Dr. Vasile Cerghizan: «Dreptatea socială la Evrei», conferințele sunt în curs și se vor continua.

Cu ocazia adunării cerc, la care au fost de față și dnii prof. universitari Dr. I. Lupaș, Teodorescu și Panaitescu, cel dintâi a ținut o frumoasă conferință. Dl Dr. Valer Moldovan, a îndemnat publicul la muncă culturală intensivă în jurul «Asociațiunii».

VI. Despărțământul are 2 membri fondatori, 31 pe viață, 82 activi și 256 ajutători, total 371.

Petru Suciu, dir. de liceu, director.

93. Vârșeț.

Până la data de față nu s'a putut constată, cari și câte din cele 29 comune, cari li aparțineau acestui desp., au rămas României, pentruca el să se poată reorganiza. Pentru comunele rămase, însă, Jugo-Slaviei, s'au dat ocazional dlui protopresbiter Traian Oprea, în Vârșeț, 300 abecedare în scopul instruirii în cetit a analfabeților.

94. Vișeu-Iza (jud. Maramurăș).

I. Numărul comunelor: 20.

II. Numărul agenturilor: 4.

III. Numărul bibliotecilor: 1.

IV. Dl director Emil Bran, preot, nu ne-a raportat despre reorganizarea și activitatea acestui desp.

95. Vințul de jos (jud. Alba de jos).

I. Numărul comunelor: 24.

II. Dl Vasile Vasilca, pretor în Vințul de jos, a constituit, în adunarea ținută la 25 Iunie 1922, un nou desp. al «Asocia-

țiunii», compus din comunele aparținătoare plasei cu același nume. Cu ocazia adunării a înscris 2 membri fondatori, 14 membri pe viață și 49 membri activi, dela cari s'au încasat taxe în sumă de Lei 4,100.— Dir. al desp. a fost ales dl Vasile Vasilca, împreună cu un comitet.

III. În Daia-română s'a înființat o agentură a «Asociațiunii», căreia i s'a trimis o bibliotecă poporală.

96. Vințul de sus (jud. Turda-Arieș).

I. Numărul comunelor: 17.

II. Numărul agenturilor: 4:

III. Numărul bibliotecilor: 4, anume: în *Vereșmort* cu 200 vol., în *Decea* cu 49 vol., în *Inoc* cu 49 vol. și în *Ciugudiul de jos* cu 49 vol.

IV. Numărul prelegerilor: 22, în 13 comune și anume: în *Cicău*: Originea Românilor, de I. Căpălnean, Nutrețul măestrut, de I. Boldor; în *Ormeniș*: Istoria Românilor, de Căpălnean, Despre meserii, de N. Galea; în *Ciugudiul de sus*: Obârșia Românilor, de Căpălnean, Despre școală, de N. Mărginean; în *Dumbrău*: Despre învățătură, de I. Căpălnean; în *Măhaciu*: Tudor Vladimirescu, de I. Căpălnean; în *Cârcedea*: «Asociațiunea», de N. Galea, Istoria Românilor, de M. Stefu, Școala de T. Oțiel; în *Hărăstăș*: «Asociațiunea», de I. Căpălnean, Jertfa Românis-mului la înfăptuirea României-Mari, de Dr. Mijia, Despre școală, de S. Lazar; în *Sânmartinul-sărat*: Obârșia neamului nostru, de Căpălnean, Școala, de S. Lazar; în *Vaidasig*: Istoria Românilor, de Dr. Mijia, «Asociațiunea», de M. Stefu; în *Ciugudiul de jos*: Creșterea bună, de Căpălnean; în *Inoc*: Invățătura, rostul ei și cine o dă?, de Căpălnean; în *Decea*: Creșterea bună, de Căpălnean; în *Vereșmort*: Țările române, de Căpălnean.

V. Cursuri de analfabeți s'au ținut: În *Cucerdea*, prin Simion Lazar inv. și Dumitru Giurgiuca, preot; în *Decea*: prin N. Vereșmorteau, învățător și Mihail Ștefu, preot.

VI. Șezători culturale a aranjat Școala civilă din *Murăș-Uioara*: în *Vereșmort*, *Feldioara* și *Sânmartinul-sărat*, cu program de cântări în cor, piese teatrale, declamări și o șezătoare.

VII. Serate culturale: în *Feldioara*, de Teodor Oțiel, inv. cu elevii, în *Dumbrău*, de Vasile Crișan, preot cu tineretul, în *Ciugudiul de sus* și cel de *jos* de învățătorii locali.

VIII. Agentura din Vereșmort sub conducerea prezidentului ei dl Iuliu Căpălnean, preot, a aranjat *9 reprezentații corale-declamatorice teatrale* cu subiecte foarte variate.

IX. În *Vereșmort* s'a deschis o Casă Națională, care pe lângă biblioteca poporală dispune de 2 ziare și 8 foi săptămânale.

Una din agenturi a fost înființată de dl Antoniu Demian, dir. inv. în Hidiș, cu 4 membri activi și 18 ajutători. Pentru agentură s'a trimis o bibliotecă poporală.

X. Numărul membrilor: 2 fondatori, 14 pe viață, 49 activi și 64 ajutători, în total: 129.

XI. Desp. s'a reorganizat în adunarea cercuală din 17 Iulie 1921.

XII. Adunarea desp. din anul 1922 s'a ținut în 23 Maiu, reales fiind de dir. dl Căpâlnean și alegându-se comitetul cerc. pe noul period de 3 ani.

XIII. Desp. propune: «să se intervină la forurile competente pentru a *se închide Duminica și în sărbători cărcimele*, altcum toată truda oamenilor de bine în chestia caselor de cetire, a prelegerilor și cursurilor de analfabeți e o muncă zadarnică».

Ioan Căpâlnean, preot, director.

97. Viștea (jud. Făgăraș).

I. Numărul comunelor: 24.

II. Numărul agenturilor: 15.

III. Numărul bibliotecilor: 23.

IV. Desp. s'a reorganizat în 1919, a ținut adunare cercuală ordinară în 1920 și 1922; nu a putut să o țină însă și în 1921, când conducătorii desp. au îmbrățișat cu tot sufletul problema *loteriei* «Asociațiunii» cutrierând în scopul defacerii biletelor de loterie 23 de comune ale desp. În tot locul dâșit au vorbit despre rostul și însemnătatea «Asociațiunii» și, cu ajutorul preoților, învățătorilor și altor fruntași, au desfăcut 632 loturi în valoare de Lei 12,640.—.

V. În *Viștea de jos* a ținut o *conferență* pentru popor dl Silviu Țeposu, profesor la liceul din Sibiiu, trimis din partea comitetului central. În această comună s'au ținut în cursul iernei mai în fiecare săptămână, *prelegeri populare*, aparte pentru bărbați și aparte pentru femei, îmbrățișând și chestiunea luminării femeilor dela sate.

Astfel de prelegeri se vor fi ținut, neapărat, și în celelalte comune ale desp.; date însă nu s'au prezentat organelor desp.

VI. Cu ocazia adunării desp. ținute la 25 Maiu 1922, în Porumbacul de sus, s'a oficiat un parastas pentru odihna sufletului eroilor, cari își dorm somnul de veci în cimiterul de aici.

VII. Dl Augustin Șiandru a ținut o conferență despre închegarea sufletului românesc prin contemplarea trecutului și legarea lui cu problemele social culturale ale prezentului. Copiii de școală au declamat și cântat.

VIII. Învățătorii de pe teritorul desp. au fost delegați și îndatorați să organizeze agenturile și să prezinte rapoarte la adunarea viitoare; după care s'au împărțit cărți și bibliotecile agenturilor.

Pentru a se distribui membrilor din Porumbacul de jos și de sus s'a trimis dir. desp. un număr mai mare de cărți din Biblioteca poporală.

IX. Desp. are 4 membri fondatori, 43 pe viață, 248 activi.

Pavel Borzea, preot, director.

98. Zărnești (jud. Făgăraș).

I. Numărul comunelor: 5.

II. Numărul agenturilor: 5.

III. Numărul bibliotecilor: 1, în Zărnești.

IV. Prelegeri culturale 10, ținute în *Zărnești*: Cultura și civilizația, de Dr. V. Braniște, «Asociațiunea» în trecut, prezent și în viitor, de Dr. Pompiliu Nistor, Credința în Dumnezeu, de preotul Ilie Piso, Cercetașii, de Locot. V. M. Dimancescu, Sifilisul, de Dr. Pompiliu Nistor, Despre beție, de preotul Ilie Piso, Așezarea neamului românesc, ca unitate geografică, culturală și economică, de prof. Eliescu din Brașov, Ioan Creangă și cetiri, de prof. D. Teodorescu, Tuberculoza de Dr. P. Nistor, Tuberculoza, de Dr. N. Stamatiade, Apărarea contra mortalității copiilor, de Dr. N. Căliman.

V. În Zărnești este o *sală de lectură*, cercetată de 15—100 oameni, având abonate 4 reviste și 4 ziare; iar alte 4 ziare abonate de directorul desp.

VI. În Zărnești s'a aranjat o *serată* cu cor mixt și declamări împreună cu Reuniunea femeilor române din localitate, pentru augmentarea fondului Sălii de lectură, cu un venit pentru desp. de Lei 1,532—.

VII. Cooperative funcționează trei: în Zărnești, Poiana-Mărului și în Tohanul-nou.

VIII. Cursuri de analfabeți nu s'au ținut, fiind aproape toți tinerii și bărbații până pela 50 de ani știutori de carte.

IX. Numărul membrilor înscriși: membri fondatori 6, pe viață 24, activi 25, ajutători 360, total 415 membri ai «Asociațiunii». Dintre membrii ajutători 350 au fost înscriși din fondul cultural al cooperativei din Zărnești.

X. Starea casei desp. e de Lei 2,533—.

Dr. Pompiliu Nistor, medic, director.

Anexa : II.

**Secțiunile științifice-literare
ale „Asociațiunii pentru literatura română și
cultura poporului român“, Sibiiu.**

Nr. 1020/1922.

Proces Verbal

*luat în ședința plenară a secțiilor științifice-literare,
ținută în Sibiiu la 14 și 15 Iulie st. n. 1922.*

Ședința I-a din 14 Iulie.

Președinte:

Andrieu Bârseanu.

Notar:

Ioan Georgescu.

1. Vineri, în 14 Iulie 1922, la ora 10 a. m. președintele «Asociațiunii» deschide ședința plenară printr'o cuvântare, care înfățișează trecutul de 22 ani al secțiilor noastre științifice-literare. La început în număr de 5, ele au încercat să dea mână de ajutor comitetului central al «Asociațiunii» în chestiuni de specialitate. Inmulțindu-se mai apoi numărul lor dela 5 la 8 în vara an. 1914, peste câteva zile a izbucnit războiul mondial, care a zădărnicit orice acțiune culturală, în urmare și deplina organizare a secțiilor noastre. După război, pentru întâia dată, s'au întrunit în vara an. 1920, dar nu în numărul dorit, din pricina greutăților prea bine cunoscute și simțite și astăzi. Cu toate acestea greutăți, unii membri și unele secții au dezvoltat o activitate vrednică de toată lauda. Membrii din Cluj ai secțiilor noastre științifice-literare, domnii profesori universitari grupați în jurul despărțământului Cluj ai însoțirii noastre, au întocmit cicluri întregi de conferențe populare ce pot servi de model tuturor despărțământelor noastre. Membrii secției economice din Sibiiu au luat frumoasa inițiativă a conferențelor la sate. Alți membri au înscris un mare număr de membri ai însoțirii noastre, au făcut abonamente numeroase la publicațiile noastre, sau ne-au stat altfel în ajutor. Deși numărul celor întruniți în ședința de față nu e prea mare, speră totuș că vor aduce nu numai hotărâri frumoase, ci și fapte demne de aceste hotărâri.

Se ia act cu însuflețire de frumoasa cuvântare a președintelui.

2. Se constată numărul membrilor prezenți:

Din secția literară-artistică: Dr. Valer Branisce, Lugoj; Dr. Tiberiu Brediceanu, Brașov; Ioan Gorun, Sibiiu; Dr. Horia Petra-

Petrescu, Sibiu; I. U. Soricu, Sibiu, — toți aceștia membri activi; iar dl Nicolae Băilă, artist dramatic, Sibiu, membru corespondent al acestei secții. (Dnii G. Bogdan-Duică și Dr. Iosif Blaga se roagă să fie scuzați);

din secția istorică-etnografică: T. V. Păcățian și N. Togan, membri activi, iar dnii Ioan Banciu, bibliotecarul și custodele muzeului central al «Asociațiunii» și Mateiu Voileanu, asesor consistorial, membri corespondenți. (Dnii Dr. Ioan Lupaș, V. Șotropa și G. Vâlsan, membri activi se scuzează, cel dintâiu telegrafic, al doilea și treilea în câte-o scrisoare);

din secția de științe sociale: Petru Drăghici, senator Sibiu, membru activ;

din secția medicală: Dr. Beu, Dr. Moga, Dr. L. Popovici, Dr. G. Preda, toți membri activi;

din secția științelor naturale: Dl Dr. Ambrosiu Chețianu, canonic metropolitan, Blaj, deoarece prevede, că din cauza multor ocupațiuni, pe lângă toată bunăvoința ce are, nu poate face pentru «Asociațiune» cât ar dori și cât știe că se așteaptă dela D. Sa, se vede silit a se retrage din sinul membrilor și roagă să i se primească dimisia. Dl A. Vlaicu încă se scuzează telegrafic;

din secția școlară: Dr. Ioan Bunea, D. Lăpădat, Tr. Scorobetu, E. Todoran, S. Teposu, toți membri corespondenți; (Dl Ioan F. Negruțiu, directorul școlii normale, Blaj, reținut de afacerile zilnice ale cursului III pregătitor pentru învățătorii ajutători, e împedecat a participa la ședință);

din secția economică: I. A. de Preda, R. Simu, N. Petra-Petrescu, Dr. N. Vecerdea, A. Boiu, toți din Sibiu și Ion Ordeanu din Geoagiul de jos. (Dl N. Iancu scuzat de dl Dr. N. Vecerdea).

La propunerea președintelui, ședința plenară primește cu unanimitate ca, în considerarea meritelor și a frumoasei activități desfășurate în trecut, dl Dr. Ambrosiu Chețianu să fie rugat să rămână și mai departe în cadrele organizațiilor noastre.

3. Verificarea procesului verbal se încredințează domnilor Dr. Moga și N. Petra-Petrescu.

Se primește.

4. Secretarul literar al «Asociațiunii», I. Georgescu, își cetește raportul către ședința plenară. Mai întâiu înregistrează perderile avute prin moartea membrilor activi Gavril Precup și Ioan Chirca, apoi raportează amănunțit asupra activității desvoltate de fiecare membru al secțiilor, precum și de secții în general pentru prosperarea însoțirii noastre. Arată stăruințele ce a depus pentru reactivarea secțiilor și greutățile întâmpinate.

În deosebi atrage luarea aminte asupra îndatoririi secțiilor, ca organe auxiliare ale comitetului central al «Asociațiunii», de-a-ia sta în ajutor la acțiunile culturale inițiate de acesta, mai cu seamă la desfacerea biletelor loteriei, organizate în mari scopuri culturale naționale, precum și la sprijinirea materială și morală a publicațiilor noastre. Problema lansării loteriei noastre și a desfacerii publicațiilor noastre trebuie să fie cele două țâțani, în jurul cărora să se învârtă toată acțiunea secțiilor. Recapitulând problemele, vechi și nouă, secretarul literar roagă *ședința plenară să se declare în comun asupra următoarelor puncte:*

I. Să se mulțumească dlui ing. I. Comaniciu pentru intervenția făcută la Ministerul de domenii în scopul acordării gratuite a 300 metri cubici lemn de construcție «Asociațiunii» noastre în scopul edificării unui muzeu istoric al anilor 1848—1849, în legătură cu casa părintească a marelui erou Avram Iancu din Vidra de sus, casă care e proprietatea acestei «Asociațiuni». Asemenea să se mulțumească dlor ing. Baiu Crăciun și Dr. G. Preda, pentru prețioasele servicii aduse cu diferite ocazii instituțiunii noastre, îndeosebi publicațiilor ei. II. Să se mulțumească din ședința plenară a secțiilor direcțiunii «Băncii Centrale», sucursala Sibiu, pentru autocamionul ce a pus gratuit la dispoziția «Asociațiunii» noastre în scopul ținerii conferențelor la satele din jurul Sibiului și Făgărașului. III. Dacă aprobă, să scrie onorații membri ai secțiilor chiar acum câte un articol de propagandă pentru loteria și publicațiile «Asociațiunii» noastre, mai ales în ziarele din capitală, deoarece, câtă vreme n'am curcit capitala pentru scopurile noastre culturale, n'am făcut nimic. IV. Dacă publicațiile «Asociațiunii» (a) revista «Transilvania»; b) «Biblioteca populară a Asociațiunii»; c) «Biblioteca Astra»), așa cum apar ele în prezent, sunt bine îngrijite? V. Dacă nu e oportun să se treacă dela dibuiri fără rezultat la o încercare mai norocoasă cu reeditarea «Bibliotecii Tineretului», care să se încredințeze dlui Al. Lupeanu-Melin, profesor distins în Blaj și unul din cei mai buni scriitori populari și cunoscători ai sufletului de copil? VI. Colportagiu serios în scopul lansării cât mai efective a loteriei «Asociațiunii» și a publicațiilor ei prin conferențe publice, serate, prelegeri populare, reprezentații teatrale, artistice etc. VII. Pentru ședința festivă a secțiilor științifice-literare, cu ocaziunea adunării noastre generale din Timișoara la 22 Septembrie st. n. a. c. să fie invitați dnii V. Părvan, prof. univ. București, Dr. G. Preda, directorul ospiciului de alienați, Sibiu, să pregătească conferențe pentru intelectuali, iar dl Al. Lupeanu-Melin, Blaj, pentru poporul dela țară. VIII. Eventuale modificări de adus la regulamentul general al secțiilor științifice-literare. IX. Să se trimită din ședința de față câte o telegramă de felicitare M. Sale Regelui Ferdinand I, președintele de onoare

al Insoțirei noastre, și A. S. R. Principelui moștenitor Carol. X. Colaborarea secției artistice a «Asociațiunii» noastre cu vechea noastră «Societate pentru fond de teatru român». XI. Să-și fixeze diurnele.

In particular fiecare secție să ia măsuri pentru constituirea și reorganizarea ei, deoarece, cu excepția celei istorice, nici una nu e constituită; în înțelegere cu cassierul nostru să-și fixeze budgetul anului viitor, în cadrele căruia, cu ulterioara aprobare a adunării noastre generale, să-și înfăptuiască problemele.

Deosebit i se atrage atenția secției noastre literare artistice să afle modalitatea cea mai corăspunzătoare a colaborării cu «Societatea pentru fond de teatru român».

Secției istorice-etnografice i se atrage din nou atenția asupra premiului Scotus Viator, la care, deși a trecut termenul de un an, prevăzut în concurs, nu s'a prezentat încă nici o lucrare; asemenea și asupra premiului pus de «Asociațiune» în sumă de 10,000 lei pentru cea mai bună lucrare asupra mișcării naționale din 1848—1849, în legătură cu viața și rolul lui Avram Iancu. Mai departe i se atrage atenția asupra expoziției etnografice ce are să aranjeze, precum și asupra ajutorului ce trebuie să dea la înființarea muzeelor ce sunt a se înființa sub auspiciile «Asociațiunii».

Secția școlară e invitată să ia măsuri serioase pentru «Biblioteca Tineretului», pentru organizarea conferențelor, prelegerilor populare, cursurilor de adulți și de analfabeți etc. apoi chestiunea atât de importantă a colportagiului în școale și altele.

Tot de aceste chestiuni se va ocupa și secția economică, la care se mai adaogă și problema înființării de cursuri speciale din diferitele ramuri ale economiei de câmp și de casă, atât în comunele rurale, cât și în cele urbane; apoi problema expozițiilor economice și industriale.

Secția medicală are aceleași probleme ca și cele precedente.

Raportul secretarului literar se ia la cunoștință și e primit ca bază de discuție.

5. Dintre propunerile secretarului literar cele de sub IX, de a se trimite telegrame omagiale M. Sale Regelui și A. S. R. Principelui moștenitor, se primesc în unanimitate.

6. Președintele atrage atențiunea secțiilor, să propună adunării generale viitoare să proclame membru de onoare al instituției noastre pe dl G. Dima, directorul Conservatorului muzical din Cluj. Mai departe insistă asupra necesității de serbări comemorative Avram Iancu la toamnă, când se împlinesc 50 de ani dela moartea marelui nostru erou național, precum și asupra

centenarului morții lui Gh. Lazăr, care încă va trebui sărbătorit cu toată demnitatea în anul viitor.

Se primesc.

După acestea ședința plenară trece în secții.

Ședința a II-a din 15 Iulie.

7. Sâmbătă (15 Iulie) dimineața la ora 10 președintele citește textul telegramelor destinate M. Sale Regelui și A. S. R. Principelui moștenitor, cerând aprobarea pentru trimiterea lor.

Se acordă.

8. Se ia act de telegramele și scrisorile sosite până în momentul de față.

9. Se adoptă următoarea procedură: întâiu să-și cetească fiecare secție raportul ei particular și pe urmă să se înceapă discuția generală punct de punct. Raportul secției literare-artistice îl cetește d-l Dr. H. P. Petrescu. Al celei istorice-etnografice, în absența raportorului ei, dl N. Togan, raportor, ad hoc. Dl P. Drăghici, fiind singurul reprezentant al secției de științe sociale, s'a atașat la cea economică, în al cărei raport se cuprind și părerile sale. Raportul secției medicale îl cetește dl Dr. G. Preda. Al celei școlare dl E. Todoran, raportor ad-hoc. Al celei economice dl R. Simu, raportor ad-hoc.

Se ia act de toate aceste rapoarte.

10. Secția literară-artistică s'a constituit în modul următor: Dl Sextil Pușcariu, profesor universitar, Cluj, președinte; dl I. U. Soricu, profesor-secundar, Sibiu, vicepreședinte, iar dl Dr. Horia Petra-Petrescu, publicist, Sibiu, raportor.

Se ia act.

11. Secția medicală și-a ales următorii oficiali: președinte Dr. G. Preda; raportor General Dr. Moga.

Se primesc.

12. Secția economică, fiindcă președintele ei, dl Partenie-Cosma, e înaintat în etate, dl vicepreședinte I. A. de Preda se consideră îndatorat a conduce afacerile secțiunii. Totodată dl I. I. Lapedatu, raportorul acestei secțiuni va fi rugat să-și reia slujba, dl R. Simu ne mai putând satisface pe viitor, ca suplinitor, acestui angajament.

Se ia act.

13. Biuroul și comitetul central al «Asociațiunii» e rugat să ia măsurile necesare pentru reorganizarea celorlalte secții, neorganizate încă.

Se primește.

14. Toate secțiile recomandă cu căldură adunării generale viitoare să aleagă membru de onoare al «Asociațiunii» pe dl G. Dima, directorul Conservatorului muzical din Cluj.

15. Toate secțiile sunt de părerea, că publicațiile «Asociațiunii», așa cum apar în prezent, sunt bine îngrijite, de aceea să se aducă cuvenitele mulțumiri dlui I. Georgescu, îngrijitorului acestor publicațiuni.

Președintele ridică această părere unanimă a secțiilor la valoarea unei hotărâri.

16. Pentruca să se conformeze desideratului din regulamentul general al secțiilor § 35 litera f) privitor la conducerea revistei «Transilvania» cu «ajutorul comitetului de redacție instituit de secțiuni», secția literară-artistică își numește reprezentant al ei în comitetul de redacție pe dl Ioan Gorun și invită și pe celelalte secții să-și aleagă câte un reprezentant în comitetul de redacție al revistei. În legătură cu această propunere a secției literare-artistice se naște o discuție mai îndelungată, la care participă dnii Ioan Gorun, Dr. V. Branisce, Dr. G. Preda și N. Togan, unii susținând, alții combătând această părere. În cele din urmă se primește propunerea dlui I. A. de Preda, că deoarece dispozițiile regulamentului general se contrazic, să se facă obiect de studiu special și la viitoarea ședință plenară să se vină cu propuneri concrete de executare sau de modificări ale regulamentului.

17. Toate secțiile sunt de acord să se mulțumiască dlor Ing. I. Comaniciu, Ing. B. Crăciun și Dr. G. Preda pentru serviciile făcute «Asociațiunii».

Se ia act și biuroul e invitat să execute această hotărâre.

18. Secțiile aprobă în unanimitate să se mulțumiască asemenia și direcțiunii «Băncii Centrale», sucursala Sibiiu, pentru autocamionul pus gratuit la dispoziția «Asociațiunii» în scopul aranjării de conferențe populare la sate.

Se ia act și biuroul e rugat să îndeplinască și această hotărâre.

19. Toate secțiile recunosc necesitatea imperativă a lansării cât mai efective a loteriei și publicațiilor «Asociațiunii», și promit tot concursul lor, fie prin articolașe de propagandă, fie altfel. Secția medicală va prezenta un apel ce urmează să fie trimis medicilor șefi ai stațiunilor balneare și climatice mai însemnate din țară. Dnii I. Ordeanu și N. P. Petrescu promit că vor lansa loteria și publicațiile «Asociațiunii» cel dintâiu în

foaia «Plugarul luminat» din Orăştie, al doilea în calendarele ce le va redacta în anul acesta şi cei viitori.

Se ia act.

20. În ce priveşte «Biblioteca Tineretului» se constată, că publicaţia Asociaţiei n'ar putea lua concurenţa cu privire la preţul de desfacere cu publicaţiunile similare «Pagini alese», «Biblioteca cercetaşului», «Copiii neamului», «Cunoştinţe folosite» etc. din lipsa de mijloace financiare; mai departe că publicaţia va trebui să ţină seamă de reforma învăţământului şi de întocmirea lecturii particulare prin noua programă analitică, lucrări ce nu sunt încă terminate şi, deci, continuarea publicaţiei se va putea începe numai în cursul anului şcolar viitor. «Biblioteca Tineretului», aşă cum s'a făcut în trecut, nu mai corespunde necesităţilor de astăzi. Continuarea ei reclamă o muncă ce depăşeşte puterile unei singure persoane, de aceea se propune instituirea unui comitet de redacţie, din care să facă parte dl preşedinte Andreiu Bârseanu, ca director, dl Dr. H. Petra-Petrescu, ca redactor, şi dnii Dr. I. Bunea, Dr. V. Stan, Dr. V. Bologa, I. Preda, Axente Banciu, Al. Ciura, Al. Lupeanu, S. Evuţian, O. Hulea, Tr. Scorobeţ, Al. P. Arbore, I. U. Soricu, I. Bratu, I. Sandu, Al. Mumuianu şi, eventual, cooptând şi pe alţii, ca membri ai comitetului de redacţiune.

Se ia act.

21. Toate secţiile sunt de acord să fie invitaţi domnii propuşi de secretarul literar (V. Pârvan, Dr. Preda şi Al. Lupeanu) să desvolte câte o conferenţă cu prilejul adunării generale a «Asociaţiunii».

Se ia act şi biouroul e încredinţat cu executarea acestei hotărîri.

22. Cu privire la colaborarea secţiei artistice a «Asociaţiunii» cu «Societatea pentru fond de teatru român», pusă în discuţiune de secretarul literar la punctul X al raportului său, se naşte un interesant schimb de idei. Dl Ion Gorun e de părerea ca dnii Dr. V. Branisce şi Dr. T. Brediceanu, membri ai secţiei noastre literare, dar în acelaş timp membri şi ai comitetului central al «Societăţii pentru fond de teatru român», sunt cei mai indicaţi să formeze trăsătura de unire între cele două societăţi. Dl Dr. V. Branisce e în contra fusionării «Societăţii pentru fond de teatru român» cu «Asociaţiunea», fiindcă aceste două societăţi îşi au şi astăzi, ca şi în trecut, scopurile lor deosebite, care nu pot fi atinse decât cu mijloace deosebite şi în cadre deosebite. «Asociaţiunea» e şi de altfel prea aglomerată cu atâtea probleme, încât anevoie ar putea face faţă şi celor ce i-ar reveni pe urma unei fusionări cu numita societate. Intreaga

avere a «Societății pentru fond de teatru român» abia trece de $\frac{1}{2}$ milion de lei și din veniturile ei de 20—25,000 lei anual abia ar putea plăti un funcționar, necum să înjghebeze o trupă teatrală ambulantă. D-Sa elaborează tocmai un proiect de reorganizare a acestei societăți și va stărui pentru înfăptuirea lui. Dacă nu va izbuti, «Societatea pentru fond de teatru român», chiar și conform statutelor în vigoare, își va trece întreaga sa avere în proprietatea «Asociațiunii». Propune, deci, să așteptăm până ce se va rosti însăși «Societatea pentru fond de teatru român» într-o viitoare adunare generală a ei. Dl Dr. I. Bunea e în contra amânării și e de părerea să se afle cât mai curând formula colaborării, dacă nu a fusionării cu «Asociațiunea». Dl Dr. T. Brediceanu spune că chestiunea are două laturi: una artistică și alta financiară. Despre cea financiară a dat lămuriri dl Dr. V. Branisce. D-Sa stăruiește asupra celei artistice, arătând că astăzi nu ne mai putem înfățișa înaintea lumii cu orice prestațiune. Trebuie să fim în toate privințele superiori. Numai așa putem cuceri. Dovadă opera din Cluj. La început și D-Sa a fost pentru fusionarea «Societății pentru fond de teatru român» cu «Asociațiunea». S'a lăsat însă convins de prietenul său Dr. V. Branisce, fiindcă a văzut că are dreptate. Mai ia cuvântul și dl Dr. N. Vecerdea, exprimând aceleași păreri ca și dnii Dr. V. Branisce și Dr. T. Brediceanu, iar dl președinte A. Bârseanu încheie discuția, spunând că «Asociațiunea» a ajuns să se ocupe și de problema teatrului din următoarele motive: a) trupele teatrale venite din vechiul regat, cu puține excepțiuni, n'au mulțumit publicul nostru nici ca repertoriu, nici ca artă dramatică; b) trupele de diletanți, care își urmau neîntrerupt activitatea în satele și orașelele noastre, ne cereau ajutor. De aceea l-am angajat pe dl N. Băilă, artist dramatic în Sibiiu, să țină cursuri de dicțiune școlarilor și meseriașilor noștri și să pregătiască trupele de diletanți. În consecință, «Asociațiunea» nu se cugetă, deocamdată, la lucruri mari, cum să organizeze teatrul românesc în întreaga Dacie superioară, bunăoară, ci la lucruri mai mici și în vederea acestor probleme mărunte ne-am cugetat să cerem un ajutor momentan de bani vechi noastre prietene «Societății pentru fond de teatru român».

Lămuriri de dl președinte asupra adevăratelor scopuri ale «Asociațiunii» cu mișcarea ei teatrală, membrii de față promit că vor stărui la «Societatea pentru fond de teatru român» să se acorde ajutorul de bani posibil.

23. Diurnele membrilor activi externi se fixează la 100 lei, afară de cheltuielile de drum.

24. Propunerile speciale, făcute de dl Dr. H. P.-Petrescu, (plăci comemorative, filmuri naționale, cinematografe la sate etc.) se transpun comitetului central.

Se ia act.

25. Cu privire la premiile puse în vedere secției istorice de «Asociațiune» și de marele filo-român Scotus Viator, această secție e de părerea să se aștepte expirarea termenelor de concurs și apoi să se ia nouă dispozițiuni.

Se primește.

26. Secția istorică mai propune să se destineze sala festivă din muzeul «Asociațiunii» pentru expunerea tablourilor lui Octavian Smighelschi.

Se acceptă.

27. Făcându-se ecoul dorinței generale a membrilor «Asociațiunii», această secție propune să se stăruie din nou cu toată energia pentru evacuarea caselor «Asociațiunii» și folosirea lor exclusiv pentru scopurile însoțirii noastre.

Se primește și comitetul central e invitat să execute această hotărîre.

28. Budgetul secției istorice pe anul viitor se fixează la suma de 10,000 lei. Secția mai opinează să se întrebuinteze suma de 10,000 lei, pusă la dispoziție de Ministerul artelor, pentru aranjarea unei expoziții etnografice cu prilejul adunării generale.

Se ia act.

29. Budgetul secției medicale se fixează în 5000 lei, din care cu 3000 lei se poate subvenționa o revistă de medicină populară, iar restul de 2000 lei ca premii și încurajări pentru lucrări medicale mai de seamă.

Se primește.

30. Cu privire la reorganizarea secției școlare încă se pornește o interesantă discuție, la care participă dnii E. Todoran, Dr. V. Branisce, I. Georgescu, Dr. Preda și A. Bârseanu, fiind toți de acord, că această secție nu mai poate rămâne așa, cum se proiectase în vara an. 1914, ci e absolută nevoie să-și reducă problemele la activitatea extrașcolară a corpului nostru didactic de toate gradele, căutând o colaborare, cum e aceea cu «Asociația învățătorilor primari, secția județeană Sibiiu», care s'a declarat învoită în ședința ei din 8 Iulie 1922, la propunerea secretarului nostru literar. să desvolte întreaga ei activitate culturală extrașcolară în cadrele «Asociațiunii» noastre.

Se ia act și comitetul central al «Asociațiunii» e invitat să ia măsurile necesare în vederea reorganizării acestei secțiuni conform actualelor trebuințe ale societății noastre.

31. Pentru înfăptuirea problemelor sale, secția economică cere să i se acorde 10,000 lei pentru expoziții; 12,000 lei pentru un curs sistematic de economie și industrie de casă; mai de parte angajarea unui conferențiar cooperativ.

Se aprobă.

32. Strămutarea sediului secțiunii la Cluj, reclamată de unii membri ai secțiunii domiciliați în acest oraș, deocamdată secția economică n'o poate admite. Invită însă pe frații de acolo să se constituie și ei într'o subsecție Cluj, precum se va constitui o asemenea subsecție și la Geoagiul de jos, având toate să lucreze frățește, în comun acord.

Se ia act.

33. Se hotărăște aranjarea, în Octomvrie a. r., a unei expoziții de poame în Orăștie, pentru care scop se va cere concursul despărțământului însoțirii noastre din această localitate și se delegă din partea secției pentru pregătirea și conducerea lucrărilor dnii membrii Ioan Ordeanu și Fl. Sonea, amândoi profesori în Geoagiu.

Se primește și cei chemați vor fi rugați să execute această hotărâre.

34. La lucrările ședinței economice se constată că a participat și dl senator P. Drăghici, membru activ al secției științelor sociale, fiind D. Sa singurul reprezentant al acestei secțiuni. D. Sa a luat parte la discuții și a rămas ca D. Sa să intervină pentru organizarea acestei secțiuni.

Se ia act.

35. Membri noi se aleg în secția literară-artistică: dnii N. Oancea, Septimiu Popa și Vasile Stoica, toți trei ca membri corespondenți. În secția istorică se aleg membri activi: dnii I. Boroș preposit capitular și prelat papal în Lugoj, și M. Voileanu, asesor consistorial în Sibiiu. În secția medicală se numesc 3 membri activi noi: Prof. Dr. Iacobovici, Cluj; Dr. A. Căndea, Timișoara și Dr. I. Iancu, Sibiiu, — precum și 11 membri corespondenți: Dr. I. Moldovan, Arad; Dr. Lazar, Lugoj; Dr. Sturdza, Ocna-Sibiiului; Dr. Ioan Teleguțiu, Timișoara; Dr. Slovaca, Cluj; Dr. Galin, Tușnad; Dr. N. Căliman, Brașov; Dr. Dâmboviceanu, Sătmar; Dr. L. Muntean, Oradea-mare; Dr. N. Butean, Timișoara și Dr. A. Bulicrea, Geoagiul de jos. În secția economică, în locul decedatului I. Chirca din Săliște, s'a ales membru corespondent dl Fabiu Toma, directorul domeniilor Statului în Cluj.

Se ia act și membri noi aleși vor fi încunoștiințați despre această calitate a lor.

36. Mulțumind membrilor de față pentru interesul și atențiunea arătată față de însoțirea noastră, președintele închide ședința la ora 1 p. m.

D. U. S.

Andrelu Bârseanu m. p.,
președinte.

Ioan Georgescu m. p.,
secretar literar.

S'a citit și verificat:

Medic General **Dr. Moga** m. p.

N. Petra-Petrescu m. p.

Socotelile „Asociațiunii“

☞ pe anul 1921. ☞

Anexa III.

Onorată adunare generală!

În alăturare ne luăm voie a prezenta socotelile «Asociațiunii» pe anul financiar expirat 1921.

Incassările fondului general au fost de Lei 856,308·16 și anume: Taxe de membri fondatori și pe viață Lei 69,881·—, taxe de membri activi și ajutători Lei 45,116·10, abonamente la Biblioteca poporală și Calendar Lei 5,830·37, chirii Lei 8,624·75, interese de Cont-Curent Lei 3,380·69, interese de efecte Lei 7,326·— și taxe de administrare Lei 4,141·—, ajutor din partea statului Lei 200,000·— și în fine s'a încassat și ajutorul de Lei 500,000·— votat în 1920, pentru tipărirea de cărți populare din care o parte s'a cheltuit pentru scopul numit încă în acel an.

Cheltuielile au fost de Lei 591,472·24 și anume: biblioteci populare Lei 124,907·83, revista «Transilvania» Lei 80,180·84, salare Lei 83,430·—, interese de Cont-Curent Lei 26,068·80, spese de cancelarie Lei 18,203·71, încălzit Lei 13,427·78, reparaturi Lei 9,016·70, secțiile științifice-literare Lei 8,506·—, spese extraordinare Lei 6,932·56, exmisiuni Lei 6,557·—, tipărituri Lei 6,529·90, bani de cvartir Lei 5,120·—, grădina Lei 2,380·—, prelegeri populare Lei 1,418·—, contribuție, apă și canalizare Lei 976·60, luminat Lei 626·20, s'a restituit fondurilor și fundațiilor suma avansată în 1920 de Lei 197,190·82, restul de Lei 264,835·42 s'a folosit parte în amortizări, parte ca dotații pentru anul viitor și anume: s'a amortizat la casele din strada Șaguna Nr. 6, la edificiul muzeului, la internat și la mobilier câte Lei 5,000·—, iar la casa din strada Șaguna Nr. 8 Lei 10,000·—, (zece mii) sau în total la amortizări Lei 30,000·—. Fondului general i s'a dat o dotație de Lei 50,000·—, muzeului pentru procurări noi Lei 9,835·42, bibliotecii pentru procurări de cărți și mobilier Lei 25,000·—, iar pentru tipărirea de cărți populare pe anii viitori s'a transpus restul rămas în sumă de Lei 150,000·—.

Fondurile și fundațiile «Asociațiunii» au crescut în mod normal. Creșteri peste normal au fost la Fundația Petre Mureșanu de Lei 35,246·—, provenită din vânzarea unor proprietăți a fundațiunii, la Fundația Sândeianu de Lei 46,500·—, provenită din vânzarea caselor fundațiunii, la fondul C. Brancoveanu de Lei 10,000·— provenită din înscrierea de membri noi la casa națională centrală, la fundația I. Petran de Lei 8,500·—, provenită din arânda mai urcată a grădinii în urma recoltei bune de poame.

În stocul efectelor fondurilor și fundațiilor s'au făcut schimbările următoare: s'au scos din contul optărilor de acții și transpus la contul efectelor fondului general 200 acții Banca Centrală și 10 acții Banca Agrară din Cluj, 4 acții Corvineana Hunedoara, mai departe acțiile Arieșana Turda. S'au preschimbato în acții de ale Băncii Centrale din Cluj și anume: la fondul general în schimbul alor 32 Arieșana, 11 Banca Centrală, la fundația Sândeanu în schimbul alor 60 Arieșana, 22 Banca Centrală și la fundația Bozacu în schimbul alor 7 acții Arieșana, 2 acții Banca Centrală. În contul optării de acții s'au mai cumpărat acții nouă care vor fi repartizate diferitelor fonduri după plățirea integrală și preschimbarea titlurilor provizorii în efecte originale.

În decursul anului «Asociațiunea» a mai primit în administrarea sa o parte a fundațiunii Dr. Cornel Păcurariu-Bianu conștătoare din:

15 acții Banca Românească	à Lei 500.—	. . . . .	7,500.—
12 " " Franco Rom. " "	500.—	. . . . .	6,000.—
40 " Creditul tehnic " "	500.—	. . . . .	20,000.—
1 Titlu Impr. Național cu 5% 1920		. . . . .	20,000.—
1 Dep. spre fruct. Banca de Scont		. . . . .	38,644.—
1 Dep. spre fruct. Banca Românească		. . . . .	3,234.—

restul de avere se va putea adăuga la fundație numai în anul viitor după îndeplinirea formalităților legale, iar dela maior Mărgăritescu s'a primit la fondul C. Mărgăritescu 1 Titlu Imprumutul Național cu 5% din 1920, în valoare de Lei 1,000.—.

Averea totală administrată de «Asociațiune» afară de imobile se urcă la suma de Lei 1.759,809.59, din care subtrăgând pozițiile transitoare de Lei 380,000.— rămâne o avere de Lei 1.379,809.59.

Terminând Vă rugăm:

1. Să luați la cunoștință acest raport.
2. Să cenzurați Conturile de Bilanț, Venituri și Cheltueli și aflându-le în ordine să hotărâți descărcarea pe anul de gestiune 1921.

Sibiiu, la 31 Decemvrie 1921.

Andrieu Bârseanu m. p.,
prezident.

Romul Simu m. p.,
secretar.

Anexa III a)

Bilanț general la

Activa	Lei	b.	Lei	b.
	Contul Cassa			3829
Realități:				
Edificiul muzeului	85000	—		
Amortizare	5000	—	80000	—
Edificiul din str. Șa-				
guna Nr. 6	70000	—		
Amortizare	5000	—	65000	—
Edificiul internatului				
de fete	55000	—		
Amortizare	5000	—	50000	—
Edificiul din str. Șa-				
guna Nr. 8	40000	—		
Amortizare	10000	—	30000	—
Efecte:			225000	—
Efectele fondului general	150160	—		
„ fondurilor și fundațiun.	367310	—		
„ optări noi	242577	53	760047	53
Depuneri spre fructificare			249165	14
Transport			1238042	30

31 Decembrie 1921.

P a s i v a	Lei	b.	Lei	b.
Fondul gen. cu donația Belloiu și Pană			292290	25
Fundațiunea Dr. G. Sândeanu			106327	13
„ Dr. Păcuraru-Bianu			95378	—
„ I. Olteanu			58902	69
„ I. Petranu			56996	14
Fondul de pensii al funcționarilor «Asociațiunii»			50000	—
Fundațiunea N. Iorga			48661	40
„ Gr. Filep			37538	62
„ P. Mureșanu			36738	65
Fondul de pensii al internatului «Asociațiunii»			33554	98
Fundațiunea I. și Ecat. Rusu			32151	23
Fondul pentru eventualele necesități ale anului curent			30000	—
Fondul Constantin Brâncoveanu			29050	—
Fundațiunea Sid. Muntean			27148	85
„ Dr. Nichita			23699	90
„ T. Sandul			23003	15
„ I. Bădilă			19273	23
Fondul George Barițiu			15806	33
Fondul Andrei Mureșanu			15522	26
Fondul Avram Iancu			15183	35
Fondul Adam Buda de Galaț			15057	20
Fondul Vasilie Alecsandri			15045	50
Fondul Gheorghe Coșbuc			15000	—
Fundațiunea S. Motora			13796	36
Fondul Simion Bărnăușiu			10000	—
Fondul Vasilie Stroescu			10 00	—
Fondul N. Grigorescu			10000	—
Fondul George Lazăr			10000	—
Fondul I. Micu Clain			10000	—
Fondul Nicolae Bălcescu			10000	—
Fondul Mihail Cogălniceanu			10000	—
Fondul Ioan Creangă			10000	—
Fondul Andrei Șaguna			10000	—
Fondul Nicolae Odobescu			10000	—
Transport			1206125	22

P a s i v a	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			1206125	25
Fondul Timotei Cipariu			10000	—
Fondul Silvestru Moldovan			10000	—
Fondul Titu Maiorescu			10000	—
Fondul Aurel Vlaicu			10000	—
Fondul I. Alex. Cuza			10000	—
Fondul Mihail Eminescu			10000	—
Fondul Andreiu Bârseanu			10000	—
Fundațiunea George Boieriu			9928	05
„ Dr. G. Anca			9784	20
„ G. Forro			8730	01
„ I. Suciu			7742	—
„ Biblioteca univ. Cluj			6149	76
„ I. Roman			5348	68
„ I. Iancu			5142	41
„ N. Marinovicu			4383	74
„ Pop. Maior			4180	34
„ foștilor stipendiați			3777	50
„ N. Densușianu			3024	66
„ N. Opincariu			2714	16
„ T. Mihaly			2557	63
„ desp. Timișoara			2640	—
„ I. Balomiri			2263	51
„ C. Mărgăritescu			2044	55
„ R. Riureanu			1934	93
„ I. Gallianu			1590	82
„ Dr. I. Moga			1570	67
„ Carmen Sylva			1500	—
„ G. Bozacu			1478	82
„ Anon. Dobâca			1311	01
„ I. Albon			1185	96
„ D. Bărăuțiu			1082	27
„ cultur. a băncilor			923	05
„ A. C. Cuza			913	—
„ G. Bașota			808	67
„ Intern. Petran			695	66
„ I. Simu			621	53
„ Hărților etnografice			590	—
„ desp. Viștea-infer.			550	—
„ „ Ceica			501	40
„ „ Deva			481	97
Transport .			1374272	18

A c t i v a	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			1759809	—
Colecțiile Bibliotec. Asociațiunii				
„ Muzeului Asociațiunii				
„ Arhivei Asociațiunii .				
Transport .			1759809	—

Sibiiu, la 31 Decemvrie 1921.

Dr. Vasilie Bologa m. p.,
controlor.

Examinând acest cont am constatat că este exact și în

COMISIUNEA

Sibiiu, la 1 August 1922.

Nicolae Togan m. p.

Dr. Octavian Russu m. p.

S'a aprobat de ședința comitetului

Andrei Bârseanu m. p.,
prezident.

P a s i v a		Lei	b.	Lei	b.
	Transport .			1374272	18
Fundațiunea I. cav. Pușcariu .				444	61
„ S. Stoica				289	84
„ desp. Nichita				212	08
„ „ Jibău				128	17
„ „ Torac				53	49
„ „ Vișău-Iza				35	54
„ „ Crasna				7	34
„ secției medicale				20	—
Contul Biblioteca				28049	86
Contul Secția artistică				22295	15
„ Banca de Scont				12762	—
„ Vasilie Stroescu				19477	39
„ Biblioteca populară				150000	—
„ Oferte pentru muzeu				151757	94
	Total .			1759809	59

Ioan Banciu m. p.,
cassier-contabil.

consonanță cu cărțile de contabilitate purtate corect.

DE REVIZUIRE:

Dr. Ilie Beu m. p.

Ioan Vătășan m. p.,
revizor expert.

central ținută la 3 August 1922.

Romul Simu m. p.,
secretar.

Anexa III b)

Venituri și cheltuieli la

C h e l t u i e l i	Lei		Lei	
		b.		b.
Biblioteci populare			124907	83
Revista Transilvania			80180	84
Salare			83430	—
Interese de Cont-Corent			26068	80
Spese de cancelarie			18203	71
Incălzit			13427	78
Reparaturi			9016	70
Secția istorică			8506	—
Spese extraordinare			6932	56
Esmisiuni			6557	—
Tipărituri			6529	90
Bani de cvartir			5120	—
Grădina			2380	—
Prelegeri populare			1418	—
Contribuție			976	60
Luminat			626	20
Dotații diferitelor fonduri și fondații			197190	82
A mortizări:				
Edificiul muzeului	5000	—		
„ din str. Șaguna Nr. 6	5000	—		
„ Internatului de fete .	5000	—		
„ din str. Șaguna Nr. 8	10000	—		
Mobilier	5000	—		
Transport	30000	—	591,472	74

31 Decembrie 1921.

I n c a s s ă r i	Lei	b.	Lei	b.
Cărți populare			500000	—
Subvenții			200000	—
Taxe de membri fondatori și pe vieță	69881	—		
Taxe de membri activi	45116	10	114997	10
Abonamente la rev. Transilvania	11248	25		
" Biblioteca populară	5830	37	17078	62
Chirii			8684	75
Interese de efecte			7326	—
Taxe de administrare			4841	—
Interese de Cont-Corent			3380	69
Transport .			856308	16

C h e l t u e l i	Lei		Lei	
		b.		b.
Transport .	30000	—	591472	74
<i>Dotații pentru trebuințele anului viitor :</i>				
Fondului general pt. neprevăzute	50000	—		
Oferte pt. muzeu pt. procurări de obiecte	9835	42		
Bibliotecii ptru procurări noi și mobilier	25000	—		
Bibliotecii populare pentru tipărituri noi	150000	—	264835	42
Total . .			856308	16

Sibiiu, în 31 Decemvrie 1921.

Dr. Vasilie Bologa m. p.,
controlor.

Examinând acest cont, am constatat că este exact și în conso-

Sibiiu, la 1 August 1922.

COMISIUNEA

Nicolae Togan m. p.

Dr. Octavian Russu m. p.

S'a aprobat în ședința comitetului

Andrei Bârseanu m. p.,
prezident.

I n c a s s ă r i	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			856308	16
Total . .			856308	16

Ioan Banciu m. p.,
cassier-contabil.

nanță cu documentele de cassă și cu registrele de cont. purtate corect

D E R E V I Z U I R E :

Dr. Ilie Beu m. p.

Ioan Vătășan m. p.,
revizor expert.

central ținută la 3 August 1922.

Romul Simu m. p.,
secretar.

Anexa IV.

Proiectul de buget.

Onorată adunare generală!

În alăturare ne luăm voie a Vă prezenta proiectul de buget al «Asociațiunii» pe anul 1923.

■ *Cheltuieli:*

1. *Biblioteci:* Pentru întregirea celor 3000 de biblioteci populare ale «Asociațiunii» cu broșuri folositoare, prevedem suma de Lei 40,000.— pentru înființarea câte unei biblioteci regionale în fiecare sediu de despărțământ, prevedem pe lângă stocul de cărți ce îl avem suma de Lei 10,000.—, pentru întregirea bibliotecii centrale a «Asociațiunii» cu cărți și reviste străine, pentru legare și conservare, luăm suma de Lei 10,000.—. În total pentru biblioteci prevedem în buget suma de Lei 60,000.—.

2. *Muzee:* Pentru înființarea și susținerea câte unui muzeu regional în fiecare centru de despărțământ prevedem suma de Lei 50,000.—, iar pentru întregirea și conservarea muzeului central alte Lei 50,000.—, în total pentru muzee Lei 100,000.—.

3. *Case naționale:* Pentru ajutorarea caselor naționale sătești, prevedem suma de Lei 20,000.—, iar pentru a celor regionale, Lei 5,000.—, asemenea și pentru casa națională centrală. În total pentru case naționale Lei 30,000.—.

4. *Prelegeri și Conferințe:* Pentru angajarea de conferențieri populari, preliminarăm suma de Lei 54,000.—, iar pentru conferințele dela orașe Lei 5,000.—. În total pentru prelegeri și conferințe Lei 59,000.—.

5. *Premii:* Pentru încurajarea agriculturii, culturii vitelor, grădinilor, comerțului etc. prevedem suma de Lei 5,000.—, iar pentru instruirea de analfabeți preliminarăm o sumă de Lei 5,000.— egală. În total pentru premii Lei 10,000.—.

6. *Expoziții:* Expoziții proiectăm atât pentru popor cât și pentru intelectuali, pentru aranjarea câte unei expoziții agricole de porturi, de copii, de jocuri și frumuseță, preliminarăm suma de Lei 5,000.—, iar ca ajutor pentru aranjarea unei expoziții de pictură (O. Smigelschi) suma de Lei 3,000.—. În total pentru expoziții suma de Lei 8,000.—.

7. *Publicații:* Pentru editarea revistei «Transilvania» precum și a bibliotecii «Astra», preliminarăm suma de Lei 90,000.—. Pentru biblioteca populară a «Asociațiunii» precum și pentru biblioteca tineretului Lei 20,000.—. În total pentru publicații suma de Lei 110,000.—.

8. *Conservarea și adaptarea realităților*: Canalizarea, apa, contribuția etc. reclamă o sumă de Lei 3,000.—. Grădina, reparații etc. reclamă o sumă de Lei 8,000.—, iar mobilierul suma de Lei 10,000.—. În total pentru conservarea și adaptarea realităților suma de Lei 21,000.—.

9. *Cheltuieli de administrare*: Prevedem: Salare pentru biroul central suma de Lei 144,000.—, pentru secțiile științifice-literare de Lei 10,000.—, pentru biroul central și tipărituri mărunte suma de Lei 6,000.—, pentru luminat Lei 2,000.—, pentru încălzit Lei 10,000.—, exmisiuni Lei 4,880.—, bani de cvartir Lei 5,120.—. În total pentru cheltuieli de administrație Lei 182,000.—.

10. *Taxele de membri*, fondatori și pe viață le capitalizăm cu Lei 10,000.—. În total suma de Lei 590,000.— a cheltuielilor.

Venituri:

1. *Taxe de membri*: Taxele ce sunt a se încasa de la membri fondatori și pe viață le prevedem cu suma de Lei 80,000.—, taxele a 16,000 membri activi (50%) Lei 80,000.—, a membrilor ajutători 20,000, (50%) Lei 20,000.—. În total prevedem încasări la taxele de membri Lei 180,000.—.

2. *Abonamente*: 1000 abonamente la revista «Transilvaniei», à 50 și 75 de Lei aduc o sumă de Lei 50,000.—, 25,000 abonamente la biblioteca populară a 25 și 35 de Lei însemnează o sumă de Lei 25,000.—. În total abonamente Lei 75,000.—.

3. *Interese după efectele fondului general* Lei 15,000.—. După depunerile aceluiași fond Lei 3,000.—. În total suma de Lei 18,000.—.

4. *Diverse*: La chirii prevedem Lei 10,000.—, taxe de administrare Lei 5,000.—. Anunțuri la rev. și bibliotecii Lei 2,000.—. În total diverse venite Lei 17,000.—.

Totalul veniturilor ordinare este de Lei 590,000.—. În ce privește bugetul fondurilor și fundațiilor administrate de «Asociațiune» e făcut după normativă de administrare, afară de mici excepțiuni notate în particular la fiecare fond sau fundațiune nu e nimic deosebit ce ar merita mențiune specială.

Sibiiu, la 18 Iulie 1922.

Andrieu Bârseanu m. p.,
prezident.

Romul Simu m. p.,
secretar.

Anexa IV a)

Bugetul „Asociațiunii“

C h e l t u e l i	Lei	b.	Lei	b.
I. Fondul general.				
Biblioteci:				
<i>a) Biblioteci populare.</i>				
Serii de câte 10 cărți la 3000 biblioteci populare	40000	—		
<i>b) Biblioteci regionale.</i>				
Serii de câte 25 cărți la 100 biblioteci regionale	10000	—		
<i>c) Biblioteca centrală.</i>				
Procurări de cărți noi și compactare	10000	—	60000	—
Muzee:				
<i>a) Muzeu regional.</i>				
Procurări de obiecte nouă și conservare	50000	—		
<i>b) Muzeul central.</i>				
Procurări de obiecte nouă și conservare	50000	—	100000	—
Casa națională:				
<i>a) Casa națională sătești.</i>				
Planuri și misiuni la fața locului	20000	—		
<i>b) Casa națională regională.</i>				
Planuri și misiuni la fața locului	5000	—		
<i>c) Casa națională centrală.</i>				
Capitalizare	5000	—	30000	—
Conferințe și prelegeri:				
<i>a) Prelegeri populare.</i>				
Salarele funcționarilor resp. conferențieri	54000	—		
Transport	54000	—	190000	—

pe anul 1923.

I n c a s s ă r i	Lei	b.	Lei	b.
<i>I. Fondul general.</i>				
Taxe de membri:				
Taxe de membri fondatori și pe viață	80000	—		
Taxe de membri activi (50%)	80000	—		
" " " ajutători (50%)	20000	—	180000	—
Interese:				
După efectele fondului general	15000	—		
După depunerile fondului gen.	3000	—	18000	—
Abonamente:				
1000 abonamente la rev. «Transilvania»	50000	—		
1000 abonamente la «Biblioteca populară»	25000	—	75000	—
Subvenții:				
Din partea statului pentru trebuințele generale	200000	—		
Din partea statului pentru trebuințele muzeelor	100000	—	300000	—
Diverse:				
Chirii dela realitățile din str. Șaguna 6 și 8	10000	—		
Taxe de administrare	5000	—		
Anunțuri la Rev. și Bibl.	2000	—	17000	—
Transport			590000	—

C h e l t u e l i	Lei	b.	Lei	b.
Transport .	54000	—	190000	—
<i>b) Conferințe pentru intelectuali.</i>				
Spese de drum conferențiarilor la orașe	5000	—	59000	—
Premii:				
<i>a) Premii populare.</i>				
Pentru încurajarea agric., com., creștere de copii etc.	5000	—		
<i>b) Premii pentru intelectuali.</i>				
Pentru instruirea analfabeților .	5000	—	10000	—
Expoziții:				
<i>a) Expoziții populare.</i>				
Ajutor la aranjarea unei expoziții de agric., copii, port, etc.	5000	—		
<i>b) Expoziții pentru intelectuali.</i>				
Ajutor la aranjarea unei expoziții de pictură	3000	—	8000	—
Publicații:				
<i>a) Publicații literare.</i>				
Revista Transilvania și bibl. Astra	90000	—		
<i>b) Publicații populare.</i>				
Biblioteca populară și a tinere- tului	20000	—	110000	—
Conservarea realităților:				
Apă, canalizare, contribuiri, asi- gurare	3000	—		
Reparaturi, grădină	8000	—		
Mobilier	10000	—	21000	—
Transport .			398000	—

I n c a s s ă r i	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			590000	—
Transport .			590000	—

C h e l t u e l i	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			398000	—
Spese de administrare:				
Salarele funcționarilor	144000	—		
Secțiile științifice-literare	10000			
Spese de cancelarie și tipărituri mărunte	6000	—		
Luminat	2000	—		
Încălzit	10000	—		
Bani de cvartir	5120	—		
Misiuni	4880	—	182000	—
Capitalizare:				
Fondului general de capitalizare			10000	—
			590000	—
<i>II. Fundațiunea Dr. Anca.</i>				
Taxă de administrare	45	—		
Replătire din datorie	205	—		
Capitalizare	25	—	275	—
<i>III. Fundațiunea I. Bădilă.</i>				
Taxă de administrare	200	—		
Capitalizare	600	—	800	—
<i>IV. Fundaș. Bibl. univ. Cluj.</i>				
Diferite spese	60	—		
Capitalizare	240	—	300	—
<i>V. Fundațiunea Bașota.</i>				
Taxă de administrare	10	—		
Capitalizare	40	—	50	—
<i>VI. Fundațiunea Boieriu.</i>				
Stipendii și ajutoare	240	—		
Taxă de administrare	90	—		
Capitalizare	80	—	410	—
Transport .			591835	—

I n c a s s ă r i	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			590000	—
<hr/>				
			590000	
<i>II. Fundațiunea Dr. Anca.</i>				
Interese de efecte	275	—	275	—
<i>III. Fundațiunea Bădilă.</i>				
Interese de efecte	800	—	800	—
<i>IV. Fundaț. Bibl. univ. Cluj.</i>				
Interese de depozit	300	—	300	—
<i>V. Fundațiunea Bașota.</i>				
Interese de efecte	50	—	50	—
<i>VI. Fundațiunea Boieriu.</i>				
Interese de efecte	410	—	410	—
Transport .			591835	—

C h e l t u e l i	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			591835	—
<i>VII. Fundațiunea Buda.</i>				
Ajutor muzeului din Hațeg . .	200	—		
Capitalizare	450	—	650	—
<i>VIII. Fondul Densușianu.</i>				
Taxă de administrare	25	—		
Capitalizare	100	—	125	—
<i>IX. Fundațiunea anon. Dobâca.</i>				
Taxă de administrare	15	—		
Capitalizare	60	—	75	—
<i>X. Fundațiunea Gallianu.</i>				
Stipendiu	60	—		
Taxă de admin. și capitalizare .	20	—	80	—
<i>XI. Fundațiunea Marinoviciu.</i>				
Stipendiu	60	—		
Taxă de admin. și capitalizare .	140	—	200	—
<i>XII. Fundațiunea Moga.</i>				
Stipendiu	50	—		
Taxă de admin. și capitalizare .	50	—	100	—
<i>XIII. Fundațiunea Nichita.</i>				
Ajutor școalelor din Sălaj . .	500	—		
Taxă de administrare	200	—		
Capitalizare	800	—	1500	—
<i>XIV. Fundațiunea Olteanu.</i>				
Ajutor la școale	1000	—		
Taxe de admin. și capitalizare .	2000	—	3000	—
Transport .			597565	—

I n c a s s ă r i	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			591835	—
<i>VII. Fundațiunea Buda.</i>				
Interese de efecte	650	—	650	—
<i>VIII. Fondul Densușianu.</i>				
Interese de depozit	125	—	125	—
<i>IX. Fundațiunea anon. Dobâca.</i>				
Interese de efecte și depozit .	75	—	75	—
<i>X. Fundațiunea Gallianu.</i>				
Interese de efecte	80	—	80	—
<i>XI. Fundațiunea Marinoviciu.</i>				
Interese de efecte	200	—	200	—
<i>XII. Fundațiunea Moga.</i>				
Interese de efecte	100	—	100	—
<i>XIII. Fundațiunea Nichita.</i>				
Interese de efecte	1500	—	1500	—
<i>XIV. Fundațiunea Olteanu.</i>				
Interese de efecte	3000	—	3000	—
Transport .			597565	—

C h e l t u e l i	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			597565	—
<i>XV. Fundațiunea Petran.</i>				
Stipendii	1000	—		
Taxă de admin. și capitalizare.	1500	—	2500	—
<i>XVI. Fundația Roman.</i>				
Stipendii	100	—		
Taxă de admin. și capitalizare.	150	—	250	—
<i>XVII. Fundațiunea I. Russu.</i>				
Stipendii	500	—		
Taxă de admin. și capitalizare.	550	—	1050	—
<i>XVIII. Fundațiunea T. Sandul.</i>				
Stipendii	700	—		
Taxă de admin. și replătiri din datorie	700	—	1400	—
Total .			602765	—

Sibiiu, în 30 Iunie 1922.

Dr. Vasilie Bologa m. p.,
controlor.

Văzut și aprobat în ședința comisiunii

Nicolae Togan m. p.

Dr. Octavian Russu m. p.

Aprobat în ședința comitetului

Andrieu Bârseanu m. p.,
prezident.

Incaasări	Lei		Lei	
		b.		b.
Transport .			597565	—
<i>XV. Fundațiunea Petran.</i>				
Interese de efecte și depozit .	2500	—	2500	—
<i>XVI. Fundațiunea Roman.</i>				
Interese de efecte	250	—	250	—
<i>XVII. Fundațiunea I. Russu.</i>				
Interese de efecte	1050	—	1050	—
<i>XVIII. Fundațiunea T. Sandul.</i>				
Interese de efecte	1400	—	1400	—
Total .			602765	—

Ioan Banciu m. p.,
cassier-contabil.

financiare ținută la 1 August 1922.

Dr. Ilie Beu m. p.

Ioan Vătășan m. p.,
revizor expert.

central ținută la 3 August 1922.

Romul Simu m. p.,
secretar.

Lista burselor și ajutoarelor date de „Asociațiune“ pe anul școlar 1921/22.

1. <i>Domițlan Baci</i> , stud. în med. an. IV la univ., Cluj; din fundațiunea « <i>Avram Iancu</i> »	Lei 500.—
2. <i>Maria Betea</i> , elevă în cl. II-a a școalei civile de fete a Statului, Făgăraș; din fundațiunea « <i>Gh. Boeriu</i> »	„ 200.—
3. <i>Miron Cimoca</i> , elev în cl. II a la liceul «Regele Ferdinand», Turda; din fundațiunea « <i>Ioan și Zinca Roman</i> »	„ 100.—
4. <i>Coriolan Cioban</i> , elev în cl. V-a la liceul « <i>Simion Bărnuțiu</i> », Șimleu; din fundațiunea « <i>Ioan și Ecaterina Rusu</i> »	„ 100.—
5. <i>Iosif Domșa</i> , absolvent al școalei super. de arhitectură din Timișoara; din fond. « <i>Burse restituite</i> », ajutor de studii în Franția	„ 2000.—
6. <i>Tiberiu Sever Fetti</i> , elev în cl. II-a la liceul român grănițăresc, Năsăud; din fond. « <i>E. Bașiotă</i> »	„ 20.—
7. <i>Maria Goția</i> , elevă în cl. IV-a la liceul de fete al Statului, Sibiiu; din fundațiunea « <i>Dr. I. Moga și soția sa Ana n. Bologa</i> »	„ 40.—
8. <i>Ioan Maxim</i> , stud. univ. în an. I la Facultatea de științe, Cluj; din fundațiunea « <i>I. Petran</i> »	„ 500.—
9. <i>Ioan Meteș</i> , elev în cl. VIII-a la liceul din Blaj; din fundațiunea « <i>I. Gallianu</i> »	„ 60.—
10. <i>Minerva Mușoiu</i> , stud. univ. în an. I la Facultatea de filosofie, Cluj; din fond. « <i>Ioan Petran</i> »	„ 500.—
11. <i>Victor Mureșian</i> , stud. în an. II la Școala Politehnică, Timișoara; din fond. « <i>T. Sandul</i> »	„ 450.—
12. <i>Vasile Oșel</i> , elev în cl. II-a la liceul «Regele Ferdinand», Turda; din fundațiunea « <i>Ioan și Ecaterina Rusu</i> »	„ 100.—
13. <i>Eugen Pascu</i> , elev în cl. VI-a la liceul din Blaj; din fundațiunea « <i>N. Marinoviciu</i> »	„ 60.—

14.	<i>Nicolae Râmboiu</i> , elev în cl. VII-a la liceul «Gh. Lazăr», Sibiiu; din fundațiunea « <i>Ioan și Ecaterina Rusu</i> »	Lei	100.—
15.	<i>Virgil Roșală</i> , elev în cl. VII-a la liceul român, Brașov; din fond. « <i>Ioan și Ecaterina Rusu</i> »	„	100.—
16.	<i>Smarandița Șerb</i> , elevă în cl. III-a la școala civilă a Statului, Murăș-Uioara; din fundațiunea « <i>Ioan și Ecaterina Rusu</i> »	„	100.—
17.	La 2 elevi și 2 eleve dela școala primară din Vad; din fundațiunea « <i>Gh. Boeriu</i> »	„	40.—
18.	<i>Maria Borcoman</i> , elevă în cl. I-ă a liceului de fete al Statului, Sibiiu; <i>din venitul curat al Internatului «Asociațiunii»</i> pe an. școl. 1921/22	„	2000.—
19.	<i>Eugenia Dragomir</i> , elevă în cl. I-ă a liceului de fete al Statului, Sibiiu; <i>din venitul curat al Internatului «Asociațiunii»</i> pe an. școl. 1921/22	„	600.—
20.	<i>Florica Feier</i> , elevă în cl. II-a a liceului de fete al Statului, Sibiiu; <i>din venitul curat al Internatului «Asociațiunii»</i> pe an. școl. 1921/22	„	2000.—
21.	<i>Olimpia Lăncrăjan</i> , elevă în cl. IV-a a liceului de fete al Statului, Sibiiu; <i>din venitul curat al Internatului «Asociațiunii»</i> pe an. școl. 1921/22	„	3000.—
22.	<i>Elena Jina</i> , elevă în cl. VII-a a liceului de fete al Statului, Sibiiu; <i>din venitul curat al Internatului «Asociațiunii»</i> pe an. școl. 1921/22	„	4000.—

Anexa VI.

CONSPECTUL SUMAR AL MEMBRILOR „ASOCIAȚIUNII“ PE ANUL 1921.

In total

I. Membrii onorari	19
II. Membrii secțiilor (activi)	76
III. Membrii secțiilor (corespondenți)	321
IV. Membrii fondatori ai Casei Naționale	66
V. Membrii din despărțăminte :	

	Membri fondatori	Membri pe viață	Membri activi	Membri ajutători	In total
1. Desp. Abrud Cămpeni	11	28	12	51	102
2. „ Agnita	1	3	44	—	48
3. „ Aiud	1	59	21	49	130
4. „ Alba-Iulia	8	18	33	—	59
5. „ Almaș	3	14	267	203	487
6. „ Baia-mare	13	38	100	—	151
7. „ Bândul de Câmpie	—	7	21	—	28
8. „ Băsești	5	17	76	92	190
9. „ Becicherecul-mare	—	1	2	—	3
10. „ Beclean	1	12	45	—	58
11. „ Beiuș	1	11	17	—	29
12. „ Beliu	—	—	5	20	25
13. „ Biserica-albă	3	6	5	—	14
14. „ Bistrița	13	13	—	—	26
15. „ Blaj	11	33	38	—	82
16. „ Bocșa	2	9	27	40	78
17. „ Boroșineu	4	19	34	—	57
18. „ Boroșsebiș	—	4	15	4	23
19. „ Brad	3	10	16	—	29
20. „ Bran	1	14	7	—	22
21. „ Brașov	21	56	146	—	223
22. „ Bucium	—	1	2	—	3
23. „ Buziaș	—	1	2	—	3
24. „ Caransebeș	4	13	31	—	48
25. „ Ceica	1	5	13	—	19
26. „ Chioar	2	15	83	136	236
27. „ Ciachi-Gârbău	—	51	41	67	159

		Membri fondatori	Membri pe viață	Membri activi	Membri ajutători	In total
28.	Desp. Ciacova	—	1	12	—	13
29.	" Cincul-mare	—	1	59	—	60
30.	" Cluj	9	21	85	—	115
31.	" Cohalm	1	8	88	14	111
32.	" Copalnic-Mănăstur	2	3	36	329	370
33.	" Crasna	—	6	38	—	44
34.	" Dej	7	10	78	—	95
35.	" Deva	7	17	146	—	170
36.	" Diciosânmartin . . .	3	12	64	145	224
37.	" Dobra	—	5	40	32	77
38.	" Făgăraș	7	17	160	8	192
39.	" Geoagiu	8	28	205	40	281
40.	" Gherla	6	25	46	—	77
41.	" Giurgeu	2	10	62	10	84
42.	" Gurghiu	—	4	21	6	31
43.	" Hălmagiu	—	—	1	—	1
44.	" Hațeg	2	34	7	—	43
45.	" Huedin	5	55	20	12	92
46.	" Hunedoara	8	31	229	72	340
47.	" Iara de jos	—	—	3	78	81
48.	" Ibașfalău	16	16	23	—	55
49.	" Iliu-murășană	—	1	14	—	15
50.	" Jibou	3	6	31	—	40
51.	" Jiu	4	11	46	—	61
52.	" Lăpușul-unguresc . . .	2	4	97	214	317
53.	" Lipova	2	5	12	—	19
54.	" Lugoj	8	12	25	—	45
55.	" Mărghita	2	11	11	—	24
56.	" Mediaș	2	6	27	—	35
57.	" Mercurea	3	9	11	—	23
58.	" Mercurea-Ciuc	2	18	24	—	44
59.	" Mociu	2	7	64	15	88
60.	" Murăș-Ludoș	1	7	23	—	31
61.	" Murăș-Oșorheiu	17	24	76	—	117
62.	" Murăș-Uioara	—	1	3	—	4
63.	" Năsăud	21	77	18	—	116
64.	" Nocrich	2	14	86	—	102

		Membri fondatori	Membri pe viață	Membri activi	Membri ajutători	In total
65.	Desp. Odorheiu	—	—	12	—	12
66.	„ Oradea-mare	19	30	45	—	94
67.	„ Orăștie	19	52	33	26	130
68.	„ Oravița	—	16	14	100	130
69.	„ Panciova	2	9	—	—	11
70.	„ Râșnov	—	5	50	—	55
71.	„ Reghin	1	6	3	—	10
72.	„ Săcele	2	2	57	—	61
73.	„ Sălciua	—	19	19	—	38
74.	„ Săliște	6	26	83	—	115
75.	„ Salonta mare	2	4	1	—	7
76.	„ Sânmiclăușul-mare	2	4	1	—	7
77.	„ Sărmașul-mare	1	1	37	—	39
78.	„ Satu-mare	4	15	66	—	85
79.	„ Sebeșul-săsesc	2	25	123	76	226
80.	„ Seini	1	4	—	10	15
81.	„ Șercaia	2	20	55	6	83
82.	„ Sibiiu	52	101	227	46	426
83.	„ Sighet	—	18	39	—	57
84.	„ Sighișoara	1	—	24	—	25
85.	„ Șimleu	1	12	21	—	34
86.	„ Tășnad	2	15	33	14	64
87.	„ Teaca	3	13	26	70	112
88.	„ Teiuș	1	—	11	—	12
89.	„ Timișoara	11	30	12	—	53
90.	„ Tinca	—	10	37	—	47
91.	„ Treiscaune	4	32	242	—	278
92.	„ Turda	2	31	82	256	371
93.	„ Vârșeț	—	16	5	—	21
94.	„ Vințul de jos	2	14	49	—	65
95.	„ Vințul de sus	—	2	11	18	31
96.	„ Vișeu-Iza	—	4	5	—	9
97.	„ Viștea	—	43	248	—	291
98.	„ Zărnești	6	24	25	360	415
99.	„ Afară de desp.	43	49	77	16	185
	Total general	454	1627	4876	2635	10,074

Nr. 1229—1922.

Sibiu, în 22 Septembrie 1922.

Onor.

Primărie comunală

în

Avem onoare a Vă aduce la cunoștință, că, în vederea ridicării neamului nostru prin cultură și bunăstare materială *«Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român»*, cu sediul în Sibiu, a hotărât să inițieze și conducă, pe lângă celelalte lucrări de care s'a ocupat până acum, și o acțiune mai mare pentru înființarea de *Case Naționale culturale în satele noastre și în centrele orășenești*, în cari case să fie adăpostite Biblioteca și Agentura poporală a *«Asociațiunii»*, însoțirea de credit, de producțiune și valorizare din comună și, în genere, unde să se concentreze tot ce țintește înaintarea culturală și economică a unei comune sau a unei regiuni.

Cel dintâi pas ce trebuie făcut de comune pentru înfăptuirea Casei Naționale-culturale este câștigarea unui teren de cel puțin $\frac{1}{4}$ de jugăr catastral, situat la loc potrivit, ceea ce acum e timpul să se facă, deoarece *Legea agrară* prevede rezervarea terenului necesar pentru satisfacerea intereselor generale obștești, între cari se numără, fără îndoială, și Casa Națională, ca cel mai important mijloc pentru ridicarea culturală și materială a unei comune, alături de Biserică și Școală.

Ne luăm deci voie a atrage atențiunea Onor. Primărie asupra acestei chestiuni importante și a o rugă, să facă fără întârziere pașii de lipsă pentru obținerea terenului pe seama Casei Naționale.

Pentru înlesnirea procedurii anexăm aici și un model de petiție către *«Comisiunea de ocol pentru expropriere și împroprietărire»* din sediul plasei D-voastră, în care indicăm ordonanța ministerială, ce ne-a fost adresată, în urma repetițiilor noastre intervenții.

Ca condiție pentru rezolvirea în mod favorabil a cererii, Ministerul pretinde să se declare expres, că *prețul terenului se va achita din partea comunel*, ceea ce, credem, nu va întîmpina greutăți, când se tratează de înfăptuirea unei instituții atât de folositoare, am putea zice, indispensabile, pentru vremile nouă în cari trăim.

.Din încredințarea comitetului central al *«Asociațiunii»*:

Nic. Togan,
p. prezident.

Romul Simu,
secretar.

Nr. 1229—1922.

Onor.

Comisiuni de ocol pentru expropriere și împroprietărire

în

Referindu-ne la ordonanța Ministerului Agriculturii și Domeniilor Directoratul General, Cluj, Nr. 17,405 dela 1 Septembrie 1922, adresată *„Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”*, cu sediul în Sibiiu, rugăm Onor. Comisiune ca, în conformitate cu dispozițiile din pt. 4 al art. 1 din *«Legea pentru reforma agrară din Transilvania, Bănat, Crișana și Maramurăș»* și în conformitate cu art. 142 din Regulamentul pentru aplicarea reformei agrare, să binevoiască a rezervă un teren la loc potrivit, de cel puțin $\frac{1}{4}$ jugăr cat., pentru o *Casă Națională* în comuna noastră ....., plasa ....., județul .....

Acest teren se va achita din cassa comunei noastre .....

Totdeodată Vă rugăm, ca acest teren să fie trecut în Cărțile funduare pe numele *Căsei Naționale* din comuna noastră .....

Data ..... 1922.

Primar:

N. N.

(L. S.)

Secretar:

N. N.

Nr. 1229—1922.

Circulară

cătră Onoratele Direcțiuni ale despărțămintelor „Asociațiunii”.

Anexând aici sub $\cdot$ /. un exemplar al adresei cu Nr. 1229 922, ce am trimis, direct primăriilor comunale din desp. de sub direcțiunea D-voastră, în importanta chestie a câștigării *terenului* pentru o *Casă Națională*, avem onoare a Vă ruga, ca luând în considerare marea însemnătate a acestei chestiuni, să stăruiti și D-voastră din toate puterile pentru realizarea ei.

Primiți, Vă rugăm, asigurarea deosebitei noastre stime.

Nic. Togan,

p. prezident.

Romul Simu,

secretar.

CONSEMNAREA

membrilor decedați ai „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ în anul de gestiune 1921/22.

I. Membri fondatori.

1. Bârseanu Andreiu, președintele «Asociațiunii», Sibiu.
2. Chirca Ioan, notar com., membru al Secției economice a «Asociațiunii», Săliște.
3. Florian Octavian, preot, Sângerul de câmpie, (Mociu).
4. Moldovan Iohanna n. Farkas de Alkosár, văd. de Consilier de Curte, Sibiu.
5. Pipoș, D-șoara Tereza, Sibiu.
6. Pop, Dr. Dumitru, avocat, Mediaș.
7. Pușcariu, Dr. Ilarion, arhieru, fost vice președinte al «Asociațiunii» și membru onorar al acesteia, Sibiu.

II. Membri pe viață.

1. Bârsan Matei, căpitan I. r., Beclean (Făgăraș).
2. Bunea Arsenie, protopop onorar, fost membru al comitetului central, Sibiu.
3. Cernea, Dr. Octavian, avocat, Zărnești.
4. Cheresteș Ioan, paroh, S. Ioana (Gherla).
5. Dragoș Iuliu, preot, Sântejude (Gherla).
6. Făgărășan Silviu, paroh, Drăguș (Viștea).
7. Ghera Crăciun, proprietar, Boroșineu.
8. Marcu Aurel, preot, Dumitra (Alba-Iulia).
9. Moga, General A., Oradea-mare.
10. Moșoiu George, comerciant, Zărnești.
11. Popa Iustin, preot Târnova (Boroșineu).
12. Precup Gavril, dir. inv. sec. din Trans., membru al comitetului central, Blaj.
13. Suciș, Dr. Traian, profesor, Brad.

III. Membri activi.

1. Cațaveiu Petru, preot, Lisa (Făgăraș).
  2. Cena, General Nicolae, Mehadia.
  3. Comșa Valeriu, vicar român unit, Făgăraș.
  4. Gheție, Dr. Al., vicar, Șimleul-Silvaniei.
  5. Hossu, Dr. Al., avocat, Deva.
  6. Micu Simeon, protopop, Alba-Iulia.
  7. Micuda Nicolae, măsar, Zărnești.
  8. Moldovan George, preot, Căianul mic (Beclean).
  9. Pop Emil, proprietar, Boboalna (Diciosânmărtin).
  10. Pop Filip, preot, Râciul de câmpie.
  11. Siftu, Dr. V., episcop militar, Brașov.
  12. Șoimoș Iosif, cojocar, Hunedoara.
  13. Tămaș Vasile, protopop, Popești.
  14. Trica George, maior i. r., Caransebeș.
-

Viitorul tehnic-economic al României întregite

— cu deosebită privire la aflarea gazului natural și la întrebuințarea forțelor hidraulice. —

De Ing. Francisc Neugebauer

și Trad. de: Ioan Georgescu.

I.

Introducere.

Forța unui stat, poziția, bogăția, neatârnrarea lui politică și economică prestigiul lui în afară, depind în rândul întâi dela starea economiei sale publice, a cărei părți esențiale sunt *meseriile și industria*. Desvoltarea industriei care e strâns legată de necesitățile din ce în ce mai urcate ale indivizilor și ale colectivităților omenești, adecă a statelor, atârnră la rândul său dela prezența *materiilor brute* ce trebuie prelucrate, precum și dela *forțele motrice* necesare funcționării mașinilor, cari toate se găscsc încătușate în diferite forme, în diferite *materii prime*.

Mijlocul cel mai important al obținerii materiilor prime este exploatarea minelor cu toate ramificațiile lor. Industria unui stat nu poate înflori nici odată, dacă lipsesc materiile brute și forțele motrice necesare sau dacă cunoștințele defectuoase ale conducătorilor statului trăgănează sau împiedică exploatarea rațională a acestor materii prime.

Industria influențează nu numai exploatarea materiilor prime și invers, ci ea are urmări și asupra importului și exportului, ea vivifică căile ferate, comunicația fluvială și maritimă, ba ea promovează chiar și comerțul, care încă contribuie la prosperitatea unei țări. Industria e criteriul culturai tehnice a unei țări.

Învățămintele ce putem trage din rășboiul mondial sunt:

1. Rășboiul viitorului va fi un rășboiu al tehnicei și al industriei.

2. O țară cu tehnică și industrie mai desvoltată totdeauna va învinge pe una cu industrie și tehnică puțin desvoltată, chiar dacă are populațiune cu mult mai numărăoasă.

3. O țară săracă în materii prime, deci și în industrie, va fi tărătă totdeauna în orbita de influență a unei țări bogate în industrie și materii prime, chiar dacă convențiunile ei din timp de pace ar îndatoră-o să urmeze cu totul alte direcții. (Necesitas frangit legem! și aici).

Acest din urmă punct îl putem variă astfel:

O țară bogată în materii prime pentru industrie, care în urma împrejurărilor vitrege din trecut sau din prezent nu poate

să-și exploateze toate bogățiile sale naturale în mod rațional din punct de vedere industrial și tehnic (exemplu clasic ne oferă China), nu va fi nici când în stare să se gireze ca o țară absolut independentă, adecă să-și păstreze neatârnrarea sa politică și economică, atât în timp de pace, cât și în războiu.

Din cele precedente putem face următoarea concluziune:

Cu cât mai mare este după individ într'un stat cota de materii prime prelucrate, cu atât mai însemnată este industria, cu atât mai dezvoltată este tehnica, cu atât mai înaintată este cultura aceluia stat.

Tabloul I arată de ex. cota cantității de cărbune pe individ în diferite țări.

Războiul mondial ne-a învățat că cugetarea tehnică este mai importantă decât cea politică. Știința tehnică nu greșește nici odată, cea politică aproape totdeauna. Prof. Dr. Ing. Kloss rector al Școlii tehnice superioare din Berlin a tratat problema: «Valoarea generală a cugetării tehnice» (Der Allgemeinwert technischen Denkens, Rektoratsrede 1 Iulii 1916, Berlin) cam în modul următor:

Creațiunea tehnică este imposibilă fără *cugetare tehnică*. Această cugetare nu se mărginește nici decum la tratarea problemelor tehnice propriu zise. Precum tehnica însăși astăzi, mai mult sau mai puțin, pătrunde toate terenele vieții noastre, așa are și «cugetarea tehnică», afară de aplicațiunea ei la problemele tehnice reale, o valoare generală. De exemplu arta politică nu se epuizează cu administrația. Un administrator conștiincios și destoinic încă nu este un om de stat. Arta politică trebuie să fie nu numai administratoare și conservatoare, ci constructoare, prevăzătoare și pregătitoare pentru viitor, creatoare de forțe nouă. Aceasta e valabil nu numai despre politica internă, ci într'un grad cu mult mai mare despre cea externă. Conducerea politică a unui popor este, deci, o problemă tehnică în sens superior. Cugetarea tehnică ne face să ținem la adevăr, conștiințiositate și la simțul de responsabilitate. Ea se poate aplica la toate împrejurările vieții. Bogăția de materii prime nu implică în mod necesar bogăția poporului. Aceasta e cauzată numai de cugetarea și acțiunea tehnică adevărată. De ex. China care posedă cărbune neexploatat în cantitate de 995.587 milioane tone. Dacă s'ar exploata rațional, ar produce o schimbare radicală în economia mondială și ar îndreptă cultura europeană spre Asia.

Din cele anterioare rezultă importanța carierei ingineresti. Fiecare inginer trebuie să cugete și să acționeze adevărat tehnic, adecă economic. Mai departe rezultă importanța educației indivizilor și a poporului întreg pentru cugetare tehnică și, în fine, necesitatea imperioasă de a îndeplini toate posturile din

economia noastră publică nu cu advocați și directori de bancă, ci cu ingineri și cu specialiști.

Trăim într'o epocă, în care sporirea producției și întrebuirii forțelor naturale este o trebuință primordială pentru fiecare stat. Pentru aceasta e nevoie de o sistematică organizație tehnică, de o sistematică colaborare între știință, tehnică și industrie, precum și de o ridicare a culturii tehnice.

Problemei valorizării tuturor rezultatelor științifice pentru economia indigenă trebuie să i se dea o atențiune cu totul specială și în România.

Înainte de a trata materia propriu zisă, trebuie să fixăm câteva axiome de economie națională:

1. Pe tărâmul economiei energiilor obținem maximul de prosperitate, dacă locurile de producțiune și cele de aplicațiune ale energiilor sunt cât se poate de apropiate.

2. Toate problemele naturii sunt probleme de minimum, (Exemple vor urma).

3. Efectul economic sau randamentul total al unei instalațiuni de forțe motrice e cu atât mai mic, cu cât mai mică este mașina, sau: consumul de energie pe H P oră sau K W oră scade pe măsură ce mașina crește. Ceeace e valabil despre o mașină singuratică, e valabil despre o usină întreagă.

II.

Importanța materiilor prime (petrol, cărbune, gaz natural și forțe hidraulice) pentru economia mondială a forțelor.

Importanța materiilor prime pentru economia forțelor mondiale se poate lămurii numai prin comparația capacității de muncă înmagazinate în acele materii.

A. *Petrolul (nafta).*

Insemnătatea petrolului și a derivatelor lui crește din an în an. Că ce valoare reprezintă prezența petrolului într'un stat, aceasta o dovedesc tratativele de după culise ale conferinței din Genova. Petrolul e unul din cele mai de căpetenie mijloace de războiu. Importanța petrolului se vede și din următoarele:

Înainte de războiul mondial s'au întrebuințat la 90% din navele de comerț cărbune; astăzi numai la 70%, cu toate că tonagiul navelor cu pânză din 1914 a scăzut dela 8% la 4.7%. Numărul vaselor cu motoare Diesel s'a urcat dela 290 cu 234.000 t. în 1914 la 1639 cu 1,511.000 t. în Iunie 1922. Distribuția forțelor motrice a tonagiului mondial de comerț în procente ni-l înfățișează următorul tablou:

	Iunie 1914	Iunie 1922
Exclusiv cu forță de vânt	7·95	4·70
Petrol în motoare Diesel	6·47	2·35
Petrol pentru cazane de abur	2·62	22·34
Cărbune	88·96	70·61

Mai departe: producția mondială a petrolului la an în 1909 eră 41,000.000 t., cari, dacă s'ar fi întrebuințat exclusiv ca forțe motrice, ar fi prestat o muncă de 11,400.000 HP ani (82.080,000.000 HP ore).

De fapt, s'au întrebuințat ca forțe motrice în formă de gazolină, benzină și benzol pentru motoare cu exploziune și în formă de uleiu brut și rămășițe ca combustibil pentru cazane numai 30%, deci aproximativ 3 $\frac{1}{2}$ milioane HP ani, restul s'a întrebuințat pentru luminat și uns.

Producțiunea din ce în ce mai urcată a petrolului se poate vedea și din «Buletinul inst. econ rom.» Nr. 5 din 1922 pag. 426.

B. Cărbunele.

Cărbunele este una din cele mai importante forțe motrice.

Precum se poate constată din tabloul de cifre de mai sus, în timpul din urmă s'a întâmplat o dislocare în favorul petrolului ca combustibil. Cauzele înlocuirii cărbunelui prin alte combustibile sunt diferite:

a) *greutatea de transport a cărbunelui.* Greutatea 1 m³ de cărbune îngrămădit oscilează între 650—870 kg. cu o valoare calorică de 4500—7000 Cal./Kg., așa că în 1 m³ de cărbune se găsesc 2,925.000—6,090.000 Cal.

Față de acestea 1 m³ benzină cu o greutate de 680—700 Kg., deci cu o medie mai mică, are înmagazinat 7,000.000 Cal. deci 1,000.000 Cal. mai mult decât cărbunele.

b) *teama bine întemeiată a statelor pentru epuizarea stocului de cărbuni.*

În tabloul I se arată durata proviziunii de cărbuni în diferitele țări.

Toate statele producătoare de cărbune, cu excepția Germaniei, în loc să exploateze cărbunele în mod rațional, l-au exploatat într'un mod care nu ține seama de viitor. Importanța economică a exploatării raționale a cărbunelui este imensă. În loc să se ardă cărbunele ca până acum pe grilaj, trebuie să se supună destilațiunii seci în fabrici de coacs, în retorte de gaz, în generatoare, pentru că atunci se pot folosi nu numai produsele principale, ci și cele derivate (Amoniacul acido-sulfuric, catranul, benzolul, fenolul etc) pentru economia națională, adică pentru diferite industrii basate pe aceste derivate, prin care procedeu valoarea brută a cărbunelui se ridică de 100 de ori

și mai mult. Abstrăgând dela această enormă intensificare de valoare, din acest mod rezultă o mai mare posibilitate de exploatare pentru capital și de ocupațiune pentru oameni. Ținta fiecărui stat trebuie să fie, în consecință, exploatarea cărbunelui în modul descris, mai cu seamă deoarece producțiunea de cărbune s'a urcat enorm în anii din urmă. De ex. în 1885 s'a produs în lume 413,000.000 t., în 1913 1.350,000.000 t., deci de 3 ori atâta.

C. Gazul natural.

Gazul natural e un gaz fără culoare și constituie o compoziție de diferite gaze, dintre cari cel mai important este metanul CH_4 , care se poate fluidifica și solidifica. Metanul e explosibil în mare măsură (gazele explosive din minele de cărbuni), după formula $\text{CH}_4 + 2\text{O}_2 = \text{CO}_2 + 2\text{H}_2\text{O}$.

Greutatea moleculară $\mu = 16$

„ specifică $\gamma = 0.554 \text{ kg/m}^3$

Valoarea calorică superioară V_{1s} p. 1 kg: 13.250 Cal.

„ „ inferioară V_{1i} p. 1 kg: 11.900 Cal.

„ „ superioară V_{2s} p. 1 m³: 8.700 Cal.

„ „ inferioară V_{2i} p. 1 m³: 7.800 Cal.

Aerul necesar pentru arderea 1m³ metan este 9.52 m³.

Cu mulțimea gazelor adaose la conținutul gazului natural afară de metan, scade valoarea sa calorică.

Gazul de luminat de ex. are, față de metan: $\mu = 12.58$, $\gamma = 0.434$ $V_{1s} = 9:960$ Cal., $V_{1i} = 8.900$ Cal., $V_{2s} = 5135$ Cal., $V_{2i} = 4590$ Cal. Aerul necesar pentru arderea 1 m³ este 5.21 m³.

În anul 1908 cantitatea de gaz natural întrebuințată până acum aproape numai în Statele Unite Nord-Americane era 13.400.000.000 m³. Din aceștia 33% pentru luminat, 65% ca forțe motrice, mai ales la metalurgie.

Pentru economia mondială s'au folosit deci 8.700.000.000 m³ ce represintă 2,400.000 HPani.

D. Forțele hidraulice (cărbunele alb).

O valorare justă este anevoioasă.

În 1904 s'au socotit forțele hidraulice exploatare la 1,500.000 — 2,000.000 HP ani.

În 1909 (cinci ani mai târziu) la 3,422.000 HPani.

Forțele hidraulice disponibile s'au calculat în 1909:

Suedia și Norvegia	14,200.000 HP.
Franța	5,857.000 „
Italia	5,500.000 „
Șvițera	1,500.000 „
Germania	1,425.000 „
Anglia	963.000 „

E. Tablou comparativ.

Exploatarea forțelor motrice ce residă în materiile prime pentru economia mondială ne prezintă următoarele raporturi:

Petrolul:	Cărbunele:	Gazul natural:	Forțe hidraulice:
3·5	: 127·6	: 2·4	: 3·4
sau: 1·46	: 53·17	: 1	: 1·417
sau: 2·55%	: 93·21%	: 1·76%	: 2·48%

Dupăcum se vede forța motrice principală a economiei mondiale este cărbunele. Exploatarea cea mai redusă ne-o prezintă gazul natural.

III.

Petrolul, cărbunele, gazul natural și forțele hidraulice în România întregită.

1. Introducere.

Prin întregirea sa națională, România a devenit una din cele mai bogate țări în materii prime prelucrabile și anume atât în materii brute pentru industrie, cât și în forțe motrice. Cu toate acestea industria sa este puțin dezvoltată. Dacă asemănăm cele 500.000 HP care constituie astăzi industria României întregite cu cele 440.000 HP din Austria cea săracă, se poate constata cu dreptate că cugetarea tehnică în această țară e prea puțin dezvoltată.

Lucrarea noastră va avea multe defecte și lacune, deoarece nu există încă o statistică organizată. În studiul nostru am luat ca bază, în lipsa de altele:

α) *Ing. Victor I. Blășian*, Probleme de industrie națională, Sibiu 1919;

β) *Ing. George Ioanițiu*: Valoarea economică a gazului metan transilvănean* (Buletinul institutului economic românesc Nr. 5 din 1922).

Pentru a face lucrarea mai accesibilă mulțimii cititorilor, ținem să explicăm în prealabil următorii termeni tehnici:

1) *1 putere de cal* = *1 PH* (horse power) = munca (efectul = pro secundă) care trebuie pentru a ridica în timp de 1 secundă o greutate de 1 kg. la o înălțime de 75 m., sau o greutate de 75 kg. la o înălțime de 1 m.

$$1 \text{ PH} = 75 \text{ m. kg. sec} = 735 \cdot 46 \text{ Watt.}$$

2) *1 putere de cal oră* = *1 HPO*; dacă acționează 1 HP nu o secundă, ci permanent în fiecare secundă timp de 1 oră, atunci se spune că s'a prestat o muncă de 1 HPO.

* Pentru ușurință cităm în cele următoare numai α sau β.

$$1 \text{ HPo} = 3600 \times 75 = 270.000 \text{ mkg.}$$

3) *1 putere de cal an = HPan(i)*; dacă acționează 1 PH permanent timp de 1 sau mai mulți ani.

Pentru aceasta presupunem anul de muncă de 300 zile de muncă cu 24 ore = 7.200 ore de muncă.

$$1 \text{ HPan} = 7.200 \text{ HPore} = 7.200 \times 3.600 \text{ HP} = 25.920.000 \text{ HP} = 1.944.000.000 \text{ mkg.}$$

$$4) 1 \text{ KW (Kilowatt)} = 1000 \text{ Watt} = \frac{1000}{735,46} \text{ HP} = 1,3592 \text{ HP}$$

sau scurtat: $1 \text{ KW} = 1,36 \text{ HP}$.

5) *1 KW ora = 1 KWo*; dacă 1 KW nu acționează 1 secundă, ci 1 oră întreagă.

$$1 \text{ KWo} = 3.600 \text{ KW} = 1.600 \text{ KW} = 1,36 \text{ HPo.}$$

$$6) 1 \text{ kg Calorie} = 1 \text{ Cal.} = 427 \text{ kgm. sau } 632,3 \text{ Cal.} = 1 \text{ HPo.}$$

Adecă teoretic ar fi necesare pentru a produce 1 HPo 632,3 Cal., — întrebuintărea reală a caloriilor pentru a produce 1 HPo îl arată tabela II, precum și

7) *Randamentul total sau factorul economic η* cel mai favorabil unei mașini motrice. Prin randamentul total sau factorul economic al unei instalații de forțe motrice înțelegem raportul:

$$\frac{\text{forța motrice dobândită}}{\text{forța motrice aplicată.}}$$

Forța motrice dobândită sau efectivă este munca în $\frac{\text{PH}}{\text{sec}}$ pe care o dă mașina în afară.

Tabela II:

Felul mașinii motrice	Factorul economic cel mai favorabil	Consumul minimal de energie pro 1 HPo
Instalațiile de aburi inclus. cazan	17,3%	3657 Cal.
Motor cu gaz de luminat	30,8%	2050 "
" " " " generator incl. generator	23,4%	2700 "
" " " " cuptor înalt	27,5%	2300 "
" " benzină	20,5%	3090 "
" " petrol	17,6%	3600 "
" " spirt	32,7%	1940 "
Motorul Diesel	35,7%	1770 "
Motor cu aer încălzit	3,4%	18.600 "
" " vânt	40,0%	675.000 kgm
Mașini de forță hidraulică	88,0%	306.819 "
Motor electric	94,0%	783 Wo
Mașină cu căldură pierdută	7,0%	9030 Cal.
Motor cu aer presat	50,0%	—

2. *Petrolul.*

Dacă datele publicate în Buletinul Inst. Econ. Rom. Nr. 5 pag. 426 sunt adevărate, România a produs în 1921 8,347.000 barile à 159 l. = 1,061.000 t. petrol.*

După α) s'au produs în anul bugetar 1912/13:	
	201.866.123 t. la proprietățile statului
	1,696.686.292 t. „ „ particulare
Total . . .	1,898.552.416 t.

Dacă luăm ca bază cărbunele cu o valoare colorică de 5000 Cal. și valoarea calorică superioară a petrolului cu 10.000 Cal./kg. producția calorică a anilor 1912/13 ar fi egală cu 18,985.524,150 000 Cal. adică cu 3797.104 t. cărbune, deci cam de 3 ori mai mare decât producția de azi a cărbunelui în România întregită. (Vezi β) și 3).

Luând ca bază un $\eta = 17.6\%$, cu numărul caloriilor de mai sus s'ar putea produce întrebuițând motoare cu petrol o muncă de 732.466 HPani.

În cece privește importanța producției petrolului în România trebuie să ne ocupăm puțin de *dl Aristide Blank*, sau mai bine zis de două dintre afirmațiunile sale.

1. «Intâia problemă a României este soluțiunea chestiunii petrolului, pentrucă dela aceasta depinde refacerea vieții economice a Ardealului. Nu e numai o datorie economică, ci și patriotică a ajută Ardealul».**

2. Aristide Blank: Contribuțiuni la rezolvarea crizei economice 1922 «Cultura națională».

Cu *dl A. Blank* putem presupune — D. Sa va ști acest lucru! — că producția petrolului din câte 500 sonde petrolifere nouă se va urcă anual la 3,000.000 t. de petrol.

Nu putem înțelege, oricât de mult ne-ar plăcea, cum s'ar putea reface întreaga viață industrială a Ardealului în urma acestei urcate producției de petrol. E cert, că prin aceasta se deschide izvor de nouă venituri pe seama statului. Dar că statul va împărți și folosi aceste venituri, astfel încât să se resimtă puternic viața economică a Ardealului, — ne îndoim. Sau doară își închipue *dl A. Blank*, că industria Ardealului se va servi în acest caz mai mult de petrol și derivatele lui pentru alimentarea mașinilor? Ne îndoim și despre aceasta, deoarece așa ceva s'ar putea întâmpla numai atunci, dacă Ardealul n'ar dispune de alte forțe motrice cu mult mai rentabile. Domnul

* Vezi și Contribuțiuni la rezolvarea crizei economice de *Aristide Blank*, 1922 «Cultura națională» pag. 13.

** Vezi «Neue Freie Presse» reproducută în «Deutsche Tagespost», Sibiu. Nr. 5 din 1921.

autor trebuie să știe că petrolul și derivatele lui se întrebun-
fează numai la motoare de calibru mic și mijlociu și că o in-
dustrie în adevăr vitală necesită cu totul alte cantități de energie
decât cele ce se pot furniza de aceste motoare.

Iar costul combustibilului? Dela 1 Octomvrie a. c. 1 kg.
petrol costă 1.70 Lei; 1 kg. benzină ușoară 6 Lei.

1 HP o costă, deci, astăzi sub cele mai avantajoase con-
dițiuni:

la întrebuințarea de petrol 62 bani, deci de 15-ori,

" " " benzină 185 " " " 45 ori,

mai mult decât 1 HPo obținut prin gazul natural cu un preț
de 4 bani, pe care — în trecut fie zis — îl aflăm prea urcat.

În ce privește celelalte afirmațiuni ale dlui A. Blank în-
drumăm la critica dlui *Const. Brăileanu* din «Convorbiri Lite-
rare» Nr. 8—9 din August—Septemvrie 1922 p. 700—707, pe
care o aprobăm în întregime.

3. Cărbunele.

În 1921 s'au produs 1,507.391 t cărbune.

După β) minele de cărbuni ale României produc anual
1,000.000 t cărbuni de 5.500 Cal. și 250.000 t lignit de 3.500
Cal. care reprezintă în total:

6., 375.000,000.000 Cal. sau

luând un $\eta = 17.3\%$ la instalații de aburi incl. cazan s'ar putea
produce 242.115 HPani.

Datele tabloului I trebuie corectate, fiind ele dinainte de
războiu. După α) avem în Ardeal și Banat următoarele rezerve
probabile de cărbuni:

Cărbuni negri	{	Din periodul Carbon: 3,100.000 t cu 6059 $\approx$ 7987 Cal.	
		" " Perm: 10.000 t " 7074 "	
		" " Lias: 8,000.000 t " 4791 $\approx$ 7583 "	
		<u>11,110.000 t</u>	
Cărbuni bruni	{	Din periodul Creta: 1,860.000 t cu 4452 $\approx$ 6600 Cal.	
		" " Oligocean: 484,500.000 t " 4167 $\approx$ 7534 (?) "	
		" " Mediteran: 89,000.000 t " 3910 $\approx$ 4494 "	
		<u>575,360.000 t</u>	
Lignit	{	Din periodul Sarmata: 2,000.000 t cu 3500 $\approx$ 6100 Cal.	
		" " Pannonia: 8,000.000 t " 3585 $\approx$ 4364 "	
		" " Levantin: 40,200.000 t " 2906 $\approx$ 4894 "	
		<u>50,200.000 t</u>	

Despre Basarabia și Bucovina nu se găsesc date.

În vechiul regat zăcămintele reale de cărbuni sunt 3,000.000 t.
rezerva probabilă este prețuită la 36,000.000 t.

Calculând cu o valoare calorică mijlocie de:

6000	Cal/kg	la	cărbuni	negrii
4500	"	"	"	bruni
3500	"	"	"	lignit și
5000	"	"	"	din vechiul Regat, ob-

ținem în total o rezervă de:

3.011,481.750.000.000 Cal,

ce — luând ca bază un $\eta = 17,3\%$ — corespunde cu o rezervă de

114,372.807 HPani.

Rezerva noastră deci ar fi pentru un timp de cam $\frac{114,372,807}{242,115} = 470$ ani, dacă producția anuală ar rămâne egală.

Di Ing. Blăsian în lucrarea sa foarte importantă și demnă de luat în considerare α) calculează acest timp pe baza altor presupuneri la

384 ani.

Cifrele acestea ni-se par foarte neînsemnate în viața și dezvoltarea unui popor, dacă luăm în seamă tendința unui consum din ce în ce mai urcat a cărbunelui, așa, că și pentru noi e valabil:

1. Să economisim cu cărbunii.
2. Să exploatăm cărbunele rațional, adecă prin destilația seacă, producând toate derivatele lui.
3. Să înlocuim rezervele mici de cărbuni cu alte forțe motrice existente în țară.

În România nu există, după cum știm, nici o singură instalație în care s'ar exploata cărbunele în mod rațional, abstrăgând de câteva uzine de gaz unde atențiunea principală se dă obținerii gazului. Și în această privință România e mai înapoiată.

În α) pag. 23 se găsește o greșeală simțitoare. Acolo cetim: «Luând de bază, că pentru producerea alor 1000 HP avem lipsă din cărbunii Ardealului de 3700 kg., adecă 3,7 t. m., în rezervele de cărbuni de 636,670 000 t. avem înmagazinați 172.073.000.000, în număr rotund 172 miliarde HP (puteri de cai), ceace este egal cu 233,9 miliarde de kilovați ore».

1. Dacă ardem sub cazan 1 kg. cărbune, rezultatul muncii transformate trebuie să-l socotim în *HPoră* și nu în HP.

2. Di Ing. Blăsian preșupune, că 1 HPo ar fi egal cu 3,7 kg. cărbune cu cel puțin 4500 Cal, = 16.650 Cal.

$$\eta \text{ ar fi } \frac{100}{\eta} 632,3 = 16.650$$

$$\eta = 3,7\%$$

Acest η nu-l putem considera ca dătător de ton, căci mașinile cele mai vechi au un η mai mare.

Luând de bază numai un $\eta = 10\%$ (și nu 17.3% după tabela II), rezerva de cărbuni de mai sus corespunde unei rezerve de:
476.275.000.000 HPo,

deci cel puțin *de trei ori atâta*, cât a presupus în α) Dl Ing. Blășian.
 Rezerva în KW₀ ar fi:

350.172,300.000 KW,

care neapărat trebuie să fie mai *mică*, decât acela în HPo și nu invers ca în α) de mai sus.

4. Gazul natural.

Importanța gazului natural pentru economia națională a unei țări, care-l posedă, reiese din faptul că 1.76% din consumul mondial de forțe sunt acoperite de acest gaz.

Gazul natural, ca și cărbunele și petrolul, este un bun trecător, nu permanent.

Dacă ne cugetăm la caducitatea celor trei materii prime (cărbune, petrol și gaz natural) și ne întrebăm în ce ordine trebuiesc ele exploatare, atunci în mod logic trebuie să răspundem:

1. Gazul natural, fiindcă cu toate măsurile de precauțiune luate la sonde și aiurea pentru împedecarea volatilisării lui, mai departe în regiunile unde nu sunt sonde, gazul se perde în văzduh pentru totdeauna.

2. Petrolul, fiindcă și petrolul se află în liber ca și gazul și dispore ca și el.

3. Cărbunele vine abia în rândul al treilea, fiindcă el poate sta în pământ milenii fără a fi pierdut pentru omenire, ba din contră cu cât stă mai mult, cu atât e mai bun.

Datele privitoare la gazul natural din Transilvania diferă. Vezi α) și β).

Noi repetăm datele principale din β).

Transilvania posedă 36 domuri productive de gaz pe o suprafață de 515.5 km^2 . Conținutul unui km^2 este $140,000.000 \text{ m}^3$, așa că Transilvania ar posedă în total **72 miliarde m^3** de gaz metan, care sumă oscilează după a te date între $47 \infty 250$ miliarde m^3 . Astăzi producția gazului natural e repartizată la 6 domuri, din care 1 (Zăul de câmpie) posedă numai o singură sondă.

Șarmășel	11	sonde productive cu	1,994.000 m^3/zi
Samșudul de câmpie	2	" "	149.000 "
Șaroșul unguresc*	11	" "	1,548.200 "
Bazna	7	" "	666.600 "
Copșa mică	2	" "	104.000 "
Zăul de câmpie	1	" "	108.000 "

In total . . . . . **4,569.800 m^3/zi sau**

* În β) la Șaroșul unguresc pag. 396 este o greșală de $+ 10,000 \text{ m}^3/\text{zi}$, pe care o păstrăm și noi în lipsa de alte informații mai autentice.

190.400 m³/ord.

Scăzând din debitul zilnic . 325.000 m³/zi
 cari se utilizează azi, rămân 4.244.800 m³/zi
 sau 171.450 m³/ord neutilizate
 deci 90,0%.

Autorul α) calculează producția zilnică la 3.717.237 m³.
 Atât în α) cât și β) sunt greșeli de tipar regretabile, în β) însă
 sunt și date foarte discutabile. Autorul β) scrie la pag. 398 9:

«Valoarea calorică a unui m. c. de gaz metan e de 8600 calorii așa
 dar un metru cub din acest gaz echivalează cu 1,25 kgr. din cel mai bun
 cărbune (6000 calorii).

Valoarea calorică a gazului metan produs anual de sondele din Transilvania e de două ori mai mare decât valoarea calorică a tuturor cărbunilor extrași* în timp de un an în întreaga Românie.

Producția pe o zi (de gaz metan) din Transilvania echivalează cu 562 vagoane de cărbuni de 6000 calorii ceace face 202.320 vagoane pe an. În toată România se extrage pe an 125.000 vagoane cărbune cu o valoare medie de 4300 cal.»

Mai departe: «După memoriul publicat de ministerul de industrie ungar (op. citat) avem nevoie de 2,27 kgr. cărbune a 5000 calorii la o turbină cu aburi de 5000 kgr. cu factor de exploatare al uzinei de 0,1 pentru a produce un kilowatt și în aceleași condițiuni de 1,29 m. c. gaz metan pentru a produce aceleași kilowatt.

Dacă socotim prețul unei tone de cărbuni de 5000 calorii cu 500 lei și luăm pentru un m. c. gaz metan ca preț 8 bani după cum e plătit de mai multe fabrici rezultă că pentru a produce 1 kw. forță motrice se plătește întrebuițând cărbune 1,18 lei și întrebuițând gaz metan 10,8 bani (adică de 11 ori mai puțin).

Pentru o turbină de 1000 kw. cu factor de exploatare a uzinei de 0,2 un kilowatt va costa întrebuițând cărbuni 1,03 lei H. P. și întrebuițând gaz metan 9,8 bani.

Transformând gazul metan în H. P. oră utili vom căpăta pentru o turbină cu aburi de 2000 kw., cu factor de exploatare a uzinei de 0,1 că 1,36 m. c. gaz ne dă 1 kw. oră adică 1,36 H. P. sau 1 m. c. gaz este equivalent cu 1 H. P. oră util — Echivalarea e funcție de mașini.

Transformând debitul de azi al domurilor în H. P. oră utili rezultă că gazul metan din Transilvania ar putea pune în mișcare 190.100 H. P. oră utili după cum urmează:

Domul Sărmășel	83.000 HP.
„ Samșud	6.200 „
„ Saroș	64.500 „
„ Bazna	27.700 „
„ Copșa-mică	4.300 „
„ Zăul de câmpie	4.400 „

Total . 190.100 HP. ore utili.

Astăzi industria Transilveniei e mânăată de 194.000 H.P.»

* Sondele de gaz emană 1.645.128.000 m³/an cu o valoare de 13.982.500.000.000 calorii. Minele de cărbuni produc pe an 1.000.000 tone cărbuni de 5.500 cal. și 250.000 tone lignit de 3.500 calorii adică reprezintă în total 6.375.000.000.000 calorii pe an.

La acestea avem de observat:

1. Dacă valoarea calorică a unui m^3 de gaz natural transilvănean este de 8600 Cal., atunci $1 m^3$ echivalează cu 1.43 (și nu 1.25) kg. cărbune de 6000 Cal. și cu 1.64 kg. cărbune indigen de 5250 Cal, (α). În amândouă cazurile α) și β) s'a presupus pentru comparare în mod tacit că o uzină centrală cu forțe motrice de gaz are tot acelaș randament total η ca și una cu cărbune, ceea ce nu e cazul, pentru că fiecare specialist va trebui să admită, că gazul natural între condițiuni cu totul diferite de ale cărbunelui se consumă nu numai într'un motor, ci și sub cazan.

La nici un focar nu se perde atâta căldură ca la cel de cărbune.

Conform tabelii II randamentul total cel mai favorabil este la instalațiile de aburi incl. cazan cu focar de cărbune 17.3%. Dacă presupunem la calculele următoare un $\eta = 10\%$, atunci putem lua pentru aceeaș instalație cu gaz un $\eta = 15\%$. Dacă comparăm acum gazul natural cu cărbunele, obținem următorul rezultat:

Valoarea calorică a gazului metan produs anual de sondele din Transilvania este:

$4,569.800 \times 300 \times 8600 = 11,790.084.000.000$ Cal.
și aceea a cărounelui am aflat-o cu $6,375.000.000.000$ Cal.

Cu aceste Cal. am obține din gaz 383.460 HPani,
iar din cărbune . . . . . 140.030 HPani,
așă că s'ar putea presupune că valoarea calorică a gazului metan produs anual este:

$$\text{de } \frac{388.460}{140.030} = 2.77 \text{ ori mai mare,}$$

decât valoarea calorică a tuturor cărbunilor extrași în timp de un an în întreaga Românie și aceasta ar fi în cazul cel mai nefavorabil de exploatare a gazului.

Luând însă ca bază întrebunțarea gazului metan într'un motor, atunci vom putea calcula conform tabelii cu un $\eta = 35\%$.

Dacă calculăm la cărbune cu un η mai favorabil decât 10% , cu cel mai favorabil și anume cu $\eta = 17.3\%$, atunci obținem:

$$\text{Pentru gaz } \frac{35}{15} 388.460 = 906.406 \text{ HPani}$$

$$\text{Pentru cărbune am aflat: } 242.115 \text{ HPani.}$$

În acest caz valoarea calorică a gazului metan ar fi:

$$\cdot \frac{906.406}{242.115} = \text{de } 3.75 \text{ ori mai mare}$$

decât valoarea calorică a tuturor cărbunilor exploatați anual în întreaga Românie.

Din această reflexiune reiese, că nu greșim prea mult dacă pretindem că *valoarea calorică a gazului metan produs*

anual este de patru ori (și nu de două ori!) mai mare decât valoarea calorică a cărbunelui extras în acelaș timp în țara noastră. Aceasta reprezintă o forță atât de mare, încât trebuie să ne înirăm, că nici un guvern încă nu s'a gândit la soluționarea acestei probleme atât de importante pentru întreaga viață economică națională; mai departe că însuși dl Aristide Blank ignoră cu totul prezența acestui puternic factor de economie al Transilvaniei, care factor singur (chiar dacă Ardealul n'ar dispune și de alte forțe tot atât de importante!) e în stare, pe lângă o exploatare rațională, să schimbe radical actuala economie a țării și să influențeze în mod simțitor chiar economia mondială.

Presupunând că din munca de 732.466 HPani se întrebuițează 5% pentru toate mașinile și motoarele manate cu petrol și derivatele lui în România, rezultă că valoarea calorică a gazului natural este de 25 ori mai mare decât trebuințele acestor mașini și motoare.

2. Să presupunem iarăș, că η max. al unei instalații cu focar de cărbune = 10% și cu focar de gaz = 15%, atunci rezultă dacă luăm ca basă tot aceleași prețuri ca și în studiul β) și anume: 50 bani pentru 1 kg. cărbune și 8 bani pentru 1 m³ gaz, următoarea tabelă III:

Tabela III:

Combustibil	Pentru a produce				Prețul în bani în cazul			
	1 HPo		1 KWo					
	sunt necesare							
	kg cărbune de 5000 Cal	m ³ gaz de 8600 Cal	kg cărbune de 5000 Cal	m ³ gaz de 8600 Cal	1	2	3	4
Cărbune	1.264	—	1.72	—	61	—	86	—
Gaz	—	0.49	—	0.67	—	4	—	5.4

Din această tabelă reiese:

1 kg. cărbune cu valoare calorică de 5000 Cal. echivalează aproximativ 0.581 m³ gaz natural de 8600 Cal.

Conform randamentului total economic însă după presupunerile de mai sus este:

1 kg. cărbune = 0.40 m³ gaz natural.

Dacă am voi să determinăm prețul gazului după η care ar fi singura basă de comparație reală, am trebui să luăm egal prețul de 0·4 m³ gaz cu 1 kg. cărbune, adică 1 m³ gaz = 200 bani.

Dacă am lua prețul de 2 Lei pe 1 m³ ca criteriu pentru perderile zilnice ce rezultă din neîntrebuințare pe seama statului, am obține suma de 8,489.600 Lei pe zi, sau circa

3 miliarde Lei pe an.

3. Uzinele termice mari, cu instalații moderne, de ex. uzina electrică din Viena, necesită 1·2 kg. cărbune de 6000 Cal. pentru a produce 1 KW_o; deci $1·2 \times 6.000 = 7.200$ Cal. = 1 KW_o.

Pentru a produce 1 HP_o sunt deci necesare 5330 Cal., ce corespunde unui $\eta = 12\%$.

Întrebuințând cărbune cu valoare calorică de 5000 Cal. la tot acelaș η ar fi necesare pentru a produce 1 KW_o — 1·44 kg. cărbune.

Luând ca basă, cum s'a presupus în studiul β) un $\eta = 10\%$, un cărbune cu 5000 Cal., atunci sunt necesare 1·72 kg. cărbune și nu 2·27 kg. cum e vorba în studiul β)

Dacă ar fi necesare de fapt 2·27 kg. cărbune à 5000 Cal. = 11.350 Cal. pentru 1 KW_o, factorul economic de exploatare al uzinei ar fi 7·57% și nu 10%, dupăcum s'a presupus în articolul sus numit.

4. Dacă se calculează pentru o turbină cu aburi de 5000 KW un factor economic de exploatare de 0·1, niciodată nu se poate calcula pentru o turbină cu mult mai mică — de 1000 KW — cu un factor $\eta = 0·2$, căci acest factor trebuie să fie cu mult mai mic, decât cel de sus.

Dupăcum am văzut în tabela III, 1 kg. cărbune de 5000 Cal., este echivalent cu 0·40 m³ gaz metan, adică pentru a produce 1 HP_o cu un $\eta = 15\%$, sunt necesari 0·49 m³ gaz, și la un $\eta = 10\%$ 0·74 m³ gaz și nu 1 m³ gaz.

Calcularea, că 1 m³ gaz este echivalent cu 1 HP_o ne-ar da un factor economic de exploatare $\eta = 7·35\%$ și nu 10%, cum s'a arătat în sus numitul studiu.

Că socoteala noastră: 1 HP_o = 0·49 m³ gaz — este mai precisă și mai apropiată de adevăr, reese și din aceasta, că Calendarul Inginerilor Austriaci pe 1914, pag. 182 spune:

Consumul gazului de luminat (cu o valoare calorică de 4500 Cal., deci cam jumătate ca acela al gazului natural) este la motoare cu exploziune pentru 1 HP_o efectivă: 0·45 ~ 0·60 m³. Consumul de căldură la astfel de motoare este: la puteri mai mici: 3000 Cal., la mai mari: 2200 Cal.

La pagina 200 a aceluiaș calendar:

Puterea normală efectivă . . .	5	20	50	100	200 HP ef.
Consumul de gaz pro HPo efectivă în m ³ . . .	0.6	0.53	0.50	0.46	0.42 m ³
Ce ar însemna un efect economic η	23.4%	26.5%	28.1%	30.6%	33.4%

După cum se vede din reflexiunile noastre de mai sus, valoarea gazului natural ardelean este cu mult mai mare decât s'a presupus în studiile α) și β)

5. Considerând utilizarea și fructificarea mai bună a gazului natural decât cea descrisă în β), s'ar primi prin transformarea *debitului zilnic de azi* al domurilor de gaz în HPo conform datelor și *tabelei III*:

Domul Șarmășel	4,070.000 HPo
" Samșudul de Câmpie	304 000 "
" Șaroșul ungiuresc	3,160 000 "
" Bazna	1,360.000 "
" Copșa mică	267.000 "
" Zăul de câmpie	222.000 "

În total . . . . . 9,383.000 HPo,

deci de **49.4 ori mai mult**, decât a calculat Dl Ing. Ioanițiu.

Dacă luăm de bază *debitul pro oră* al sondelor, obținem:

$$\frac{4,569,800}{24} = 190.100 \text{ m}^3/\text{oră},$$

$$\text{cari sunt egali cu } \frac{190.100}{0.49} = 388.000 \text{ HPo},$$

deci **de două ori mai mult** decât arată calculul β).

Luând de bază *debitul pro secundă* al sondelor și anume 52.8 m³/sec. acest debit ne produce o muncă de:

107.8 HPore.

Dacă în studiul β) debitul zilnic al sondelor e împărțit simplaminte cu 24 și luându-se de egal 1 m³ gaz = 1 HPo din quotientul obținut se concludă la prestațiunea pe oră a sondelor, primim întâmplător un rezultat corect, însă nu o icoană justă despre capacitatea de prestațiune a sondelor înseși. Timpul în care se întâmplă procesul de ardere al combustibilului (gazului) este cu totul independent de timpul în care se furnizează munca. Noi putem de ex. arde astăzi 1.264 kg. cărbune de 5000 Cal și, prin acumulare, munca rezultată de 1 HP o putem întrebuința la un an mai târziu timp 1 oră. Arderea combustibilului se poate face într'o oră, într'o minută sau într'o secundă, totdeauna vom obține ca rezultat o muncă de 1 HPo sau cu alte cuvinte:

În uzine uriașe s'ar putea întrebuința efectul de 9,383.000 HP într'o oră, ca rezultat am obține iarăș 9,383 000 HPo.

Dacă presupunem cu autorul β) că industria Transilvaniei este alimentată astăzi de 194.000 HP efective care în timp de o

oră au nevoie de o alimentare de căldură egală cu 194.000 HPo, atunci reiese din cele de mai sus că cu debitul pe oră al sondelor de azi s'ar putea pune în mișcare o industrie *de două ori mai mare* decât cea existentă.

Dacă însă luăm în considerare că prin sondagiul ulterior producția gazului s'ar putea mări de ex. numai de 5 ori, atunci vedem că s'ar putea spori și industria Transilvaniei de 10 ori.

Dacă presupunem mai departe că cantitatea de gaz ce se găsește în subsolul Câmpiei Ardealului este 200 miliarde m³, atunci s'ar putea alimenta industria de 10 ori mai mare a Ardealului timp de 24 ani, anume timp aproape așa îndelungat cât e durata unei sonde (20—25 ani vezi a).

Industria actuală a Transilvaniei ar putea fi alimentată cu gazul ce se află în țară timp de 240 ani.

* * *

O chestie de cea mai mare importanță este felul utilizării gazului și al distribuției lui.

După părerea noastră, dacă vrem să soluționăm chestiunea, trebuie să ținem seamă că cu cât e mai mare uzina centrală, cu atât mai mare este randamentul ei total, cu atât e mai economică, cu atât e mai rentabilă.

Dacă vorbim de întrebuințarea gazului, trebuie să deosebim două zone:

- a) o zonă, în care se întrebuințează gazul însuși, și
- b) o a doua zonă, în care gazul se întrebuințează transformat în formă electrică.

Cum se poate întrebuința gazul însuși?

1. Pentru luminat
  2. Pentru încălzirea apartamentelor
  3. Pentru scopuri industriale:
    - a) ca combustibil pentru focare de cazane ca surogat pentru cărbune și petrol;
    - b) pentru turbine de aburi legate cu motoare și cu dinamo electrice.
  4. Ca combustibil pentru motoare de gaz.
  5. Ca combustibil direct pentru diferite scopuri speciale de industrie.
  6. În industria chimică.
  7. La sudajul autogen.
  8. În urma presiunii mari (până la 42 atm.) cu care gazul izbușnește din pământ, ar fi posibil — după părerea noastră — înainte de a arde, adică de a nimici gazul, întrebuințarea lui în *turbine de gaz*, folosind forțele ce residă într'ânsul de 2 ori.
- E întrebare deci, cât e de mare raza zonei întâi?

La această întrebare ne lămurește axioma Nr. 2, că toate problemele naturii sunt probleme de minimum. În timpul războiului s'a fixat:

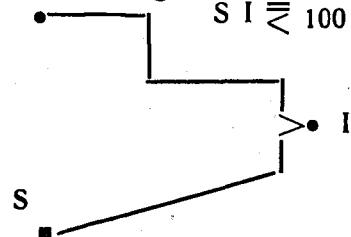
«Conducte de gaz cu înaltă presiune s'au dovedit bune. Distribuirea gazului prin conducte de gaz din regiunea de cărbuni se poate lua în considerare până la o lungime de 100 Km., deoarece calculul a arătat că, începând dela această distanță transportul combustibilului pe C. F. este mai ieftin decât în formă de gaz prin conducte».

Raza R_1 e deci în funcție de costul transportului gazului

$$R_1 = f(C_g)_{\min.}$$

În acest cost al transportului de gaz trebuie să fie calculat tot ce e necesar pentru aducerea gazului dela sonda S până la locul întrebuițării I

I fie locul de industrie, C mina de cărbune, S sonda de gaz. La I vom întrebuiți gazul atunci, dacă linia $S I \geq 100 \text{ km.}$

Vom corecta, deci, formula noastră.

$$R_1 = f(C_g)_{\min.} \geq 100 \text{ km.}$$

După părerea noastră, distanța de 100 km. este după împrejurările actuale prea mare și trebuie să fie calculată în fiecare caz din nou.

La fixarea razei R_1 trebuie luate în seamă și alte considerațiuni ce le vom aminti în capitolul următor.

Și pentru zona a doua va exista o limită economică. Industriile se vor așeza în amândouă zonele după natura lor, conform materiilor prime ce sunt a se prelucra și conform necesității de gaz sau de curent electric.

Majoritatea industriilor se va interesa de zona întâia, fiindcă conform axiomei Nr. 1 proprietatea acestor industrii în numita zonă este mai mare.

O singură materie brută este indiferentă în ce privește așezarea industriei și anume *aerul*

La toate celelalte industrii trebuie să fim călăuziți de principiul: *transporturi în masă de materii brute neprelucrate la locul prelucrării sunt a se evita cu totul.*

5. Forțele hidraulice.

Energia motrice a apelor Ardealului e foarte mare. După a) dăm:

Cursul superior al Tisei cu afluenții săi	162.160 HP
Râurile ce izvoresc în Ardeal și trec în vechiul Regat	41.964
Crișurile cu afluenții lor	52.990
Mureșul cu afluenții săi	331.890
Oltul cu afluenții săi	104.970
Someșul cu afluenții săi	78.960
Timișul cu afluenții săi	77.320

In total . . . . . 850.244 HP*

sau 850.254 HPani, dacă presupunem povara deplină a uzinelor, ceea ce firește nu se potrivește.

Forțele hidraulice ale vechiului regat nu sunt cunoscute. După α) se poate presupune însă, că România întregită dispune de 1,700.000 HP produse de forța apelor ce ar însemna, dacă am calcula cu 50% din povara deplină, o capacitate de muncă reală de

850.000 HPani.

Munca acumulată în forțele hidraulice este deci,

în raport cu petrolul de . . . . 1'16 ori

„ „ „ cărbunele de . . . 3'51 „

„ „ „ gazul natural de . 0'94 „

mai mare.

Ceea ce este foarte important la forțele hidraulice e că, exceptând cazul vreunei catastrofe mondiale, ele sunt durabile ca pământul însuși, pe când, precum am văzut, celelalte forțe dăinuiesc cu mult mai puțin.

De aceea suntem de părerea că în acelaș timp cu exploatarea gazului natural, trebuie să se ia toate măsurile necesare pentru întrebuințarea forțelor hidraulice.

Cu excepția Austriei și a Sviterei nu este nici o țară în Europa mijlocie care să aibă toate condițiunile necesare unei politici în stil mare cu forțele hidraulice ca Ardealul.

Astăzi, ca o rezultată a războiului mondial, aproape toate statele se străduiesc să exploateze cât mai temeinic forțele hidraulice. România are vre-un temeiu serios de a nu proceda la fel? Sâmburele chestiunii zace în posibilitatea și în felul de aplicațiune al energiilor dobândite. Bine înțeles, nu vom exploata nici o forță hidraulică, dacă nu prezintă nici un profit comercial.

În cele următoare vom considera numai transformarea energiei de apă în electricitate.

Nevoile de energie se pot împărți în două grupe:

α) nevoile naturale;

β) nevoile importate.

* În această sumă nu sunt calculate energiile motrice, ce le reprezintă Dunărea, în special la porțile de fer. Aceste energii se pot prețui cam la 100,000.000 HP.

a) *Nevoile naturale.*

Nevoile naturale cuprind toate necesitățile de forțe cari sau există astăzi, sau sunt satisfăcute într'o formă mai puțin perfectă decât prin electricitate sau se ivesc dela sine fără multă bătaie de cap, dacă ne stă la dispoziție un curent electric ieftin. Astfel de nevoi naturale ar fi de ex. la Brașov lumina electrică și tramvaiul electric; la Cluj: tramvaiul electric; la Sibiu: mărirea uzinei; la București: creierea unei uzine centrale cu astfel de rezerve sau cu legături la alte uzine, încât acestea să-i poată veni capitalei în ajutor la cas de nevoie.

Nevoilor naturale aparțin, deci, înainte de toate: nevoia de lumină, nevoia de forțe pentru comunicațiunea intraurbană (tramvaie), nevoia de forțe pentru meserii și pentru industriile aflătoare în țară, dar și pentru scopurile agriculturii.

O nevoie naturală primordială ar fi și aceea de forțe necesare pentru comunicația generală, deci pentru C. F. cu și fără șini, pentru funiculare etc. etc. în cari scopuri ar fi foarte mult de făcut, mai cu seamă în Ardeal.

Nevoile naturale cresc cu numărul populației precum și destoinicia tehnică a locuitorilor ei. Numărul de HP e important din punct de vedere al economiei naționale, pentru că oferă un criteriu pentru aprecierea civilizației unei țări. Numărul ne arată, în ce măsură crește forța unui individ sprijinită de forțele elementare. Cu cât e mai mare numărul de HP pe individ, cu atât mai mult dispăre munca fizică a totalității în fața celei intelectuale a ei, cu atât se prestează o muncă de calitate mai superioară și cu atât mai cu succes poate pași o țară în concurența mondială a economiei publice.

În România se vin de individ numai 0.027 HP, socotind în această cifră toate felurile de forțe motrice. În Austria dimpotrivă erau la sfârșitul anului 1919 440.000 HP electrice, din care 170.400 HP din forțe hidraulice; socotind numai aceste cifre, obținem de individ suma de 1.126 HP, deci de 5 ori mai mult!

La Berlin	se vin de individ în 1910 în total	0.135 HP
„ Viena	„ „ „ „ „ „ „ „	0.106 „
„ Geneva	„ „ „ „ „ „ „ „	0.083 „

Caracteristica nevoilor naturale este un punct de saturațiune, peste care întrebuintarea de forțe în regiunea respectivă nu trece sau de loc, sau numai cu mari greutate.

Trecerea peste punctul de saturațiune e identică cu educația populației spre o activitate mai intensivă la meserii (la cugetare tehnică) și cu o înălțare a bunăstării sale materiale.

Înainte de obținerea punctului de saturațiune căutarea preponderază ofertele; după obținerea acestui punct preponde-

rează ofertele căutarea, provocând în mod normal o scădere de prețuri.

Ținta principală a oricărei uzine electrice este să ajungă cât mai grabnic starea de povară deplină (pleine charge). Dacă nu se obține această stare de «pleine charge», care nu e a se confundă cu cea de saturațiune amintită mai în sus, prin aparate de fert, de radiatoare electrice, prin aparate de călcat etc. etc. atunci recurgem pentru acest scop la industria electrochimică, la care însă trebuie să ne acomodăm prețurilor de energie de pe piața internațională.

Din statistică reiese, că uzinele cu forțe hidraulice prezintă de individ o cotă de energie de 3—5 ori mai mare decât uzinele cu aburi ale orașelor mondiale. Această diferență ne arată limpede influența fructificătoare a unor forțe ieftine pentru întreaga economie națională.

Putem compara sondele noastre de gaz natural cu niște căderi de apă puternice și ne întrebăm: Există în România o forță motrice mai ieftină decât aceasta lăsată de Dumnezeu??

b) *Nevoile importate.*

Nevoile importate se pot creia prin astfel de industrii, cari sunt străine până acum în țară. Condițiunile prealabile pentru astfel de instalațiuni sunt: 1. forță motrice ieftină; 2. temeiu potrivit pentru clădit; 3. prezența apei de beut; 4. prezența unui combustibil pentru încălzirea localului; 5. lucrători buni și 6. o piață de desfacere apropiată.

De obicei lipsesc ultimele 3 condițiuni acolo unde sunt cele mai frumoase căderi de apă, iar cele 2 din urmă lipsesc și la sondele noastre de gaz natural.

Independența unei industrii e cu atât mai mare, cu cât reclamă mai puține forțe omenești și cu cât necesită mai puține materiale ce trebuie duse și aduse. Supremul grad de independență îl prezintă industriile electro-chimice. Industriile electro-tehnice mai importante din punct de vedere comercial le descriem în cele următoare:

1. *Arderea electrică a aerului* după procedeul Birkeland-Eyde, Pauling și al fabricii de anilin și soda din Baden, fiind alăturată producțiunea de acid nitric și de săruri de salitru, inclusiv salitru de calciu, surogat pentru salitru de Chile.

Sediul principal al acestei industrii e deocamdată Norvegia. Materialele brute ce se prelucrează în cuptorul electric sunt: aerul și calcarul (piatra de var).

Astăzi stau în serviciul acestei industrii peste 500.000 HP.

După starea procedeelor electro-chimice actuale se pot lega în formă de săruri de salitru 90 kg. cu 1 HPan. Această cantitate se găsește însă în 570 kg. salitru de Chile natural.

2. Fabricarea aluminiului.

Această industrie este una din industriile cu posibilitate de evoluție mai mare, căci 1 HPan furnizează numai 140 kg. aluminiu, însă materiile brute necesare (argilă* și cărbune) au numai o greutate de 500 kg.

3. Fabricarea de calcium-carbid.

Această materie servește la producțiunea de:

- a) acetilină pentru scopuri de luminat și de sudagiu;
- b) cyanamid pentru fabricarea unui gunoiu artificial;
- c) amoniac care se obține prin soluțiunea de cyanamid și care este originea unei serii întregi de mari procedee chimice.

Materialele brute necesare sunt: calcitul și cărbunele.

Atât procedeul 3 b), cât și 1 procură nitrogenul din aerul atmosferic care cuprinde deasupra unei suprafețe de 1 km² 8,000.000 t. N.

4. *Industria electro-ferului.* Prin aceasta se înțelege prelucrarea directă a mineralelor conținătoare de fer în cuptor electric, fără sau cu legătură la prelucrarea ulterioară în formă de oțel.

5. *Industria fero-aliajului.* Producțiunea cu multe procente de Ferrosiliciu, Ferrochrom, Ferrowolfram, Ferrotitan, Ferromolybden etc.

Fabricile de carbid de obicei sunt aranjate și pentru producțiunea de Ferrosiliciu.

6. Procesele electrolytice.

În special electrolisa sărei de fert pentru producțiunea de:

- a) Sodă caustică;
- b) Chlorcalciu.

Soda caustică se întrebuintează la fabricarea săpunului și la rafinarea petrolului. Servește și ca surogat de sodă.

Chlorcalciul se folosește la desinfecări și înălbiri.

* * *

Din statistica financiară a tuturor țărilor reiese, că nu există alt soi de întreprinderi industriale, care să se preteze mai bine la investiriile capitalurilor de păstrare, precum și a fondurilor publice, decât *crearea de usine intercomunale cu forțe hidraulice.* La noi se pot înlocui forțele hidraulice, în parte, prin gazul natural.

* Bauxit. Ardealul dispune de depozite de bauxit în cantitate mai mare de 20,000.000 t, ceea ce constituie o acoperire pentru nevoile de material brut al industriei de aluminiu pe timpuri nesfârșite.

În consecință, în loc de a se exportă bauxitul în Germania, Șvițera, Franța etc., s'ar creă mai bine o puternică industrie indigenă pentru fabricarea aluminiului.

Toate acestea sunt posibile numai în cazul când punerea de biruri și imposite din partea statului pentru instalațiuni cu forțele hidraulice și industrii sunt bine chibzuite.

Statul trebuie să-și dea seama că în special crearea de usine foarte mari și distribuirea forțelor din acele usine dealungul unor regiuni vaste (usine intercomunale) au o imensă influență binefăcătoare asupra industriilor mari, asupra mijloacelor de comunicație, asupra dezvoltării orașelor, cu un cuvânt asupra întregii vieți culturale și economice a unei părți întregi de țară, dupăcum se poate constată aceasta pas de pas în Șvițera.

Ținta și motivul conducător al politicii economice trebuie să fie recunoașterea adevărului, că crearea unei usine cu forțe hidraulice oricât de mici presintă un câștig pentru obște și pentru economia națională, de aceea ea trebuie încurajată de stat cu toate mijloacele posibile.

Statul trebuie să-și mai dea seama, că fiecare cantitate de apă folosibilă, dar nefolosită, constituie o pierdere ireparabilă. (Vezi Analogia cu gazul natural!)

Dacă calculăm că, din suma de 1,700.000 HP posibili de exploatat, se creiază numai $\frac{1}{2}$ și dacă presupunem că plătim de 1 HP oră usinelor numai 1 Leu ca câștig, atunci obținem o sumă de

6 miliarde Lei anual,

sumă îngrozitoare, când ne gândim ce valori culturale și economice perde prin aceasta țara noastră!

În loc, deci, de a speculă cum să stoarcă mai multe dări și impozite după usinele existente de pe pielea bieților consumenți, autoritățile de stat trebuie să se cugete, cum ar putea ieftini consumul, cum ar putea înlesni și promova crearea de usine nouă.

În România însă nu există încă o politică economică cu forțele hidraulice și cu cele de gaz. Ea trebuie să fie creată de aici înainte.

* * *

Mai atingem o chestiune de foarte mare importanță, fără de a dovedi mai deaproape concepțiile noastre.

Di Ing. V. Blășian a) scrie la pag. 37:

«În fine: Părerea și convingerea mea este, că statul român trebuie să preia fără întârziere în administrația sa valorisarea tuturor izvoarelor de energie».

Noi suntem de părere cu totul contrară.

Experiențele tuturor statelor au dovedit, că statul e un prost comerciant și că nu se pricepe la administrarea întreprinderilor mari, ori de ce natură ar fi acestea: fie C. F., fie usine centrale, industrii etc. Mai departe, că multe industrii, cât timp

erau administrate de particulari, au dat dividende grase, dar puțin timp după preluarea lor de către stat au lucrat cu deficit. Maximul ce se poate conceda statului este o *parțială* participare la administrație, deci o *gospodărie mixtă* (orașe, sate, particulari și stat), care s'a și introdus în mai multe state cu succes.

IV.

Conclușiuni și propuneri.

1. Dătoria statului este să *creieze ordine* în gospodăria energiilor sale, să *reglementeze* această gospodărie și să o *conducă*, ținând seamă de interesele obștești, atât interne, cât și externe, și nu de cele de partid. Pentru aceasta e nevoie în rândul întâiu de *organizațiune*, deci de creațiunea unui *oficiu central pentru economia energiilor*, compus din cei mai de seamă specialiști și învățați ai țării. Acest oficiu ar constitui o *parte a ministerului lucrărilor publice*, având să prelucreze ca instanță supremă toate chestiunile cari pot influența economia energiilor statului din punct de vedere tehnic, economic și militar. (De ex. elaborarea de proiecte de legi, opinarea proiectelor mari industriale etc. etc.) O secție a acestui oficiu s'ar ocupa de statistica tehnică și de hidrografie.

Conform prezenței de izvoare de energie s'ar crea *regiuni industriale*, mai mari sau mai mici, în frunte cu câte un inginer, bine calificat, ca forul suprem al regiunii, căruia i-ar fi subordonate *inspectoratele de industrie și de meserii* din acea regiune. Aceste inspectorate ar fi însărcinate cu statistica, cu adunarea datelor necesare și opinarea proiectelor industriale mai mici, precum și cu supravegherea executării lucrărilor.

În toate chestiunile de economie de energie *serviciile edile orășenești și județene* ar fi subordonate inspectoratelor.

Trebuie să ne însușim dela Americani buna lor lege despre împărțirea muncii, pentru a nu nimici prin trăgănări îndelungate pe la diferite instanțe orice întreprindere industrială în fașă.

2. Trebuie să se înceapă imediat lucrările prealabile pentru exploatarea rațională a forțelor de gaz naturale și a celor hidraulice.

Aici trebuie să avem în vedere înainte de toate creierea de mari centrale electrice intercomunale, precum și de mari centre de industrie electrică.

Prin studii speciale să se fixeze, dacă gazul natural nu s'ar putea exploata de 2-ori prin transformare în forță electrică.

Pentru toate acestea e necesar să se creieze o *lege modernă despre economia energiilor* care trebuie să cuprindă: legea

forțelor de gaz, hidraulice, de cărbune și o unitară lege a electricității.

E curată nebunie să afli într'un stat la distanțe de câțiva km. diferite soiuri de curente electrice. Curentul electric trebuie să fie unitar. În acest caz este unitară și rețeaua electrică a întregii țări; la caz de nevoie un izvor de energie poate veni în ajutor celuilalt; construirea motoarelor se înlesnește esențial etc. etc. Unificarea curentelor electrice produce avantagii atât de număroase, încât nu se pot exprima în cifre, dar se pot aprecia de orișicine.

Ar fi mare greșală crearea de instalații mai mari înainte de a se aduce o lege modernă despre economia energiilor, fiindcă prin pulverisarea forțelor statul ar avea să sufere permanent în viitor.

3. Știind odată *ce avem și ce vrem*, putem trece la *înfăptuire*. Înăfptuirea trebuie să fie sprijinită de stat prin proiecte-model, prin înlesniri de impozite și contribuțiuni, prin subvenții de bani etc. etc.

Statul însuși trebuie să ia inițiativa, dând exemple bune: modernizând procedeele de metalurgie de astăzi etc., și luând dispoziții pentru o exploatare rațională a cărbunelui.*

Izvorul de energie cel mai ieftin pentru toate întreprinderile statului este gazul natural.

* * *

Incheiem studiul nostru critic scris pentru întreaga obște românească cu dorința să stimuleze poporul, pe învățătorii și pe conducătorii acestuia la cugetare tehnică, la comparație folositoare, la creațiuni și mai folositoare, ba chiar și la critică, căci fără critică serioasă nu se poate face nimic de seamă. Și noi dorim ca, în interesul noii noastre patrii, să se facă numai bine.

Dacă lucrarea noastră, făcută la iuteală și fără toate datele științifice necesare, și care, în consecință, nu poate fi fără greșeli, n'ar afla aprobarea cuiva, îi răspundem de acum: «memet ipsam tamen, quod fecimus».

Sibiu, 18 August 1922.

* Ce e valabil despre cărbune, e valabil, firește, și despre turfa, despre care nu vorbim în special, ci îndrumăm numai la excelența lucrare a dlui ing. V. Blășian.

Tabloul I.

Provizionea mondială de cărbune după datele Congresului internațional de geologi Toronto (Canada) 1913.

Continent		Provizionea dovedită	Provizionea probabilă	In total	Provizionea cărbunelui pe individ	Consumul de cărbune pe in- divid	Durata provi- ziorii totale în caz când exploa- tarea 1913 ar ră- mânea stabilă în fiecare an	Observațiuni
		Tone	Tone	Tone	Tone	Tone	Ani	
1	Anglia	141.499,000.000	48.034,000.000	189.533,000.000 ³	4073	4·01	649	
2	Germania	104.178,000.000	319.178,000.000	423.356,000.000 ¹	6521	3·85	1·517	
3	Austr.-Ung.	17.259,000.000	42.010,000.000	59.269,000.000 ⁴	1153	1·17	1·110	
4	Spania	6.220,000 000	2.548,000.000	8.768,000.000 ⁷	439	0·36	—	
5	Franta	4,504,000.000	13.079,000.000	17.583,000.000 ⁵	444	1·59	438	
6	Olanda	209,000.000	4.193,000.000	4.402,000.000 ⁹	725	1·39	—	
7	Suedia	106,000.000	8,000.000	114,000.000 ¹³	20	0·96	—	
8	Rusia	69,000.000	60.037,000.000	60.106,000.000 ⁸	441	0·31	1·928	
9	Sârbia	60,000.000	469,000 000	529,000.000 ¹⁰	118	+ Turcia	—	
10	Italia	52,000.000	191,000.000	243,000.000 ¹²	7	0·35	—	
11	Portugalia	20,000.000	—	20,000.000 ¹⁷	3	0·23	—	
12	Grecia	10,000.000	30,000.000	40,000.000 ¹⁵	9	—	—	
13	România	3,000.000	36,000.000	39,000.000 ¹⁴	5	0·11	—	
14	Spitzbergen p. Norvegia	—	8 750,000.000	8.750,000.000 ⁶	3712	0·99	—	
15	Bulgaria	—	388,000.000	388,000.000 ¹¹	80	—	—	
16	Danemarca	—	50,000.000	50,000.000 ¹⁴	18	1·21	—	
17	Belgia	—	—	11.000,000.000 ⁸	1468	3·55	485	
18	Svițera	—	—	—	—	0·87	—	
19	I Europa în total	274.189,000.000	510.001,000.000	784.190,000.000 ^{III}	—	—	—	
20	Iaponia	968,000.000	7.002,000.000	7.970,000.000	—	—	—	
21	II China *)	18.666,000.000	976.921,000 000	995.587,000 000	—	—	—	
22	II Asia în total	20.502 000.000	1,,259.084,000.000	1,,279.586,000.000 ^{II}	—	—	—	
23	III Africa	499,000.000	57.340,000.000	57.839,000.000 ^V	—	—	—	
24	IV Statele-unite **)	—	—	3,,838.657,000.000	—	—	—	
25	V America în total	416.891,000.000	4,,688.637,000.000	5,,105.528,000.000 ^I	—	—	—	
26	Australia	4.073,000,000	166.337,000.000	170.410,000.000 ^{IV}	—	—	—	
27	In total	716,154,000.000	6,,681.399,000.000	7,,397.553,000.000	—	—	—	

*) Posedă mai mult decât Europa, Africa și Australia împreună.

**) De cinciori mai mult, decât Europa.